

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

**Hodnocení vývoje čistého průměrného příjmu
domácnosti na osobu a míry inflace v České republice**

Bc. Michal Beneš

© 2017 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Michal Beneš

Podnikání a administrativa

Název práce

Hodnocení vývoje čistého průměrného příjmu domácnosti na osobu a míry inflace v České republice

Název anglicky

An assessment of the development of net average household income per capita and of the inflation rate in the Czech Republic

---

Cíle práce

Příjmy a jejich vývoj jsou velmi sledovanou oblastí statistiky. Podle příjmů se porovnáváme a subjektivně hodnotíme. Výsledky výběrového šetření Životní podmínky nabízí mnoho ukazatelů, které lze k tomu účelu použít. Cílem práce je na základě dat Českého statistického úřadu provést statistickou analýzu vývoje čistých průměrných příjmů domácností a míry inflace v České republice.

Metodika

K analýze sekundárních dat bude využito vybraných statistických metod analýzy časových řad. Bude provedena grafická analýza a dynamika změn bude popsána pomocí vybraných elementárních charakteristik časových řad. S ohledem na vývoj vybraných ukazatelů budou zvoleny vhodné interpolační a extrapolací metody.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Domácnost, příjem, inflace, časová řada, trend, spotřební koš.

Doporučené zdroje informací

BAUER, Luboš. Matematika v ekonomii a ekonomice. 1. vyd. Praha: Grada, 2015, 352 s. Expert (Grada). ISBN 9788024744193.

HINDLS, R., HRONOVÁ, S., SEGER, J., FISCHER, J.: Statistika pro ekonomy. Praha, Professional publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-43-6.

JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 332 s. Expert (Grada). ISBN 9788024732589.

KÁBA, B., SVATOŠOVÁ, L. Statistické nástroje ekonomického výzkumu. 1. vydání. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň. 2012. 176 s. ISBN 978-80-7380-359-9.

KISLINGEROVÁ, Eva. Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 293 s. ISBN 978-80-71798-82-8.

SMRČKA, Luboš. Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 538 s. ISBN 9788074001994.

SVATOŠOVÁ, L., KÁBA, B., PRÁŠILOVÁ, M.: Zdroje a zpracování sociálních a ekonomických dat. Praha, ČZU v Praze, 2004. ISBN 80-213-1189-4.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Radka Procházková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 21. 10. 2015

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Hodnocení vývoje čistého průměrného příjmu domácnosti na osobu a míry inflace v České republice " jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.3.2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucí diplomové práce Ing. Radce Procházkové, Ph.D., za podnětnou a ochotnou podporu při vedení a za rady a připomínky při zpracování této práce. Moje poděkování patří také mým nejbližším z mé rodiny, za jejich trpělivost a podporu během celého mého studia.

Hodnocení vývoje čistého průměrného příjmu domácnosti na osobu a míry inflace v České republice

Souhrn

Diplomová práce se věnuje interpolaci a extrapolaci vývoje čistého průměrného příjmu domácnosti na osobu a míry inflace v České republice od roku 1989 do roku 2016. Teoretická východiska uvádějí pojem domácnost a její typy, příjem, cenová hladina, regulace a deregulace cen a spotřební koš. Dále jsou charakterizovány pojmy inflace a její míra, index vnímané inflace a uvedeny některé dopady inflace na hospodářství.

Ve vlastní práci jsou analyzovány čisté příjmy českých domácností a míra inflace. Průměrné čisté peněžní příjmy domácností na osobu za rok se za období od roku 1989 do roku 2015 zvýšily poměrně plynule o 677,21 % a vzrostly z 24 076 Kčs na 163 045 Kč, s průměrným ročním nárůstem 5 147 Kč. Inflace se vyvíjela odlišně, její roční míra se často měnila a kolísala v intervalu od 0,1% do 56,6 %. Míra inflace, s průměrnou roční hodnotou 6,65 %, se od roku 1989 do roku 2016 zvýšila celkem o 430,14 %. K odhadu budoucího vývoje příjmů a míry inflace do roku 2017 byla použita predikce trendovou funkcí, jejíž výsledek předpokládá růst čistých ročních průměrných příjmů domácností na osobu do roku 2018 na hodnotu 173 746 Kč. K odhadu budoucího vývoje míry inflace do roku 2018 byla použita predikce trendovou funkcí celkové míry inflace od roku 1989, s předpokládanou mírou inflace 4,18 % v roce 2017 a 3,0 % v roce 2018.

Klíčová slova: příjem, míra inflace, domácnost, predikce, časová řada, spotřební koš, vývoj, cena, cenová hladina, hospodářství.

An assessment of the development of net average household income per capita and of the inflation rate in the Czech Republic

Summary

The thesis consists of interpolating and extrapolating the development of net average per-capita household income and the inflation rate in the Czech Republic between the years 1989 and 2016. The theoretical foundation consists of examining the term household, the types of households, income, price level, price regulation and deregulation, and consumer basket. Moreover, the thesis defines the terms inflation, inflation rate, and index of perceived inflation, and lists certain effects of inflation on the economy.

The thesis analyzes inflation rate and net income of Czech households. Average net monetary per-capita annual household income increased from 1989 to 2015 in a relatively gradual manner by 677.21%, having grown from CSK 24,076 to CZK 163,045, where the average annual accretion amounted to CZK 5,147. The development of inflation was different, as the annual inflation rate frequently changed and fluctuated within a range of 0.1% to 56.6%. The average annual inflation rate amounted to 6.65%, having increased 430.14% between the years 1989 and 2016. The future development of income rate between the present and the year 2017 was estimated using a prediction method based on prediction method based on the trend function, where the outcome suggests that net average income will grow by CZK 173,746. The future development of the inflation rate between the present and the year 2018 was estimated using a a prediction method based on the trend function of overall inflation from 1989, where the inflation rate will be 4,18 % in 2017 and 3,0 % in 2018.

Keywords: income, inflation rate, household, prediction, time serie, consumer basket, development, price, price level, economy.

Obsah

1 Úvod.....	8
2 Cíl práce a metodika	10
2.1 Cíl práce	10
2.2 Metodika	10
2.2.1 Časové řady a jejich členění	12
2.2.2 Vybrané elementární charakteristiky časových řad	12
2.2.3 Modely časových řad	14
2.2.4 Vyrovnání časových řad	17
2.2.5 Interpolace a extrapolace časových řad	18
3 Teoretická východiska	22
3.1 Domácnost.....	22
3.1.1 Typy domácností.....	22
3.2 Příjmy.....	25
3.2.1 Příjmy domácností	26
3.3 Cenová hladina a její měření	28
3.4 Regulace a deregulace cen	31
3.5 Spotřební koš.....	32
3.6 Metody statistického zjišťování příjmů	33
3.7 Inflace.....	36
3.7.1 Míra inflace.....	38
3.7.2 Index vnímané inflace.....	39
3.7.3 Důsledky inflace	41
4 Vlastní práce	43
4.1 Analýza čistého průměrného příjmu domácností na osobu v ČR v letech 1989 až 2015	43
4.1.1 Analýza čistých příjmů u jednotlivých typů domácností v letech 1989 až 2015	48
4.2 Analýza reálných čistých příjmů domácností v ČR v letech 1989 až 2015.....	55
4.3 Analýza míry inflace v ČR v letech 1989 až 2016.....	59
4.3.1 Míra inflace v letech 1989 - 1995	62
4.3.2 Míra inflace v letech 1996 – 2008	66
4.3.3 Míra inflace v letech 2009 -2016.....	70
4.3.4 Cenový vývoj vybraných oblastí spotřeby v letech 1991-2016.....	72
5 Závěr.....	77
6 Seznam použitých zdrojů	84

7 Přílohy	88
------------------------	-----------

Seznam obrázků

Graf 1	Přehled čistých příjmů na osobu a rok v ČR v letech 1989 – 2015	44
Graf 2	1. absolutní diference čistých příjmů na osobu a rok v letech 1998 až 2015.....	45
Graf 3	2. absolutní diference čistých příjmů na osobu a rok v letech 1989 až 2015.....	46
Graf 4	1. relativní diference čistých příjmů na osobu a rok v ČR v letech 1990 až 2015	47
Graf 5	Vývoj čistých příjmů na osobu a rok v ČR v letech 1989 až 2015.....	48
Graf 6	Čisté příjmy na osobu a rok u domácností zaměstnanců a důchodců v letech 1989 až 2015	49
Graf 7	Podíl příjmů domácností důchodců a domácností zaměstnanců v letech 1989 - 2015	50
Graf 8	Vývoj měsíčního nominálního a reálného starobního důchodu na osobu v letech 1989 – 2015	51
Graf 9	Vývoj meziročního růstu nominálního a reálného starobního důchodu na osobu v letech 1989 až 2015	52
Graf 10	1. absolutní diference a 2. absolutní diference čistých příjmů na osobu a rok u jednotlivých typů domácností v roce 2015	53
Graf 11	Složení hrubých peněžních příjmů u domácností s dětmi v roce 2015	54
Graf 12	Vývoj nominálních a reálných čistých příjmů na osobu a rok v letech 1989 až 2002	57
Graf 13	Roční míra inflace v ČR v letech 1989 až 2016.....	60
Graf 14	1. Absolutní diference míry inflace v ČR v letech 1990-2016.....	61
Graf 15	Lineární trendová funkce základní míry inflace k roku 1989 v letech 1989-2016.	62
Graf 16	Průběh míry inflace v ČR v letech 1989-1995 (%)	63
Graf 17	Průběh 1. absolutní diference míry inflace v ČR v letech 1989-1995.....	64
Graf 18	Průběh 1. relativní diference míry inflace v ČR v letech 1989-1995	65
Graf 19	Průběh míry inflace v ČR v letech 1996-2008 (%)	67
Graf 20	Průběh 1. absolutní diference míry inflace v ČR v letech 1996-2008.....	68
Graf 21	Průběh 1. relativní diference míry inflace v ČR v letech 1996-2008	69
Graf 22	Roční míra inflace v ČR v letech 2009 až 2016.....	70
Graf 23	Průběh 1. absolutní diference míry inflace v ČR v letech 2009-2016.....	71
Graf 24	Roční míra inflace v ČR v letech 1989 až 2016.....	97
Graf 25	Průběh míry inflace v ČR v letech 1989-2015 (%)	102

Seznam tabulek

Tabulka 1	Čisté příjmy na osobu a rok u domácností s dětmi v roce 2015	54
Tabulka 2	Vývoj meziroční míry inflace vybraných oblastí dle COICOP v ČR v letech 1991-1995 (%)	73
Tabulka 3	Cenová hladina oblastí dle COICOP v ČR v letech 1991-1995 v cenách roku 1990 (%)	74
Tabulka 4	Vývoj celkových hrubých a čistých příjmů v letech 1989 až 2015	88
Tabulka 5	Vývoj reálných čistých peněžních příjmů čes. domácností na osobu za rok v letech 1989 až 2015	89
Tabulka 6	Porovnání celková míra inflace a nárůst čistých příjmů čes. domácností na osobu a rok za roky 1989-2015.....	89

Tabulka 7 ....Čisté příjmy na osobu u domácností zaměstnanců a důchodců v letech 1989 až 2014	90
Tabulka 8 ....Vývoj měsíčního nominálního a reálného starobního důchodu v letech 1990 až 2015	91
Tabulka 9 Přehled čistých peněžních příjmů jednotlivých typů domácností v letech 2013 a 2014	91
Tabulka 10 Složení hrubých peněžních příjmů u domácností s dětmi v r. 2013 (%).....	92
Tabulka 11 Vývoj míry inflace v ČR v letech 1989 - 2016.....	92
Tabulka 12 Průměrný absolutní přírůstek míry inflace (%) a Průměrný koeficient růstu míry inflace v ČR v letech 2008 až 2016.....	93
Tabulka 13 Vybrané elementární charakteristiky míry inflace v ČR v letech 1989-1995	93
Tabulka 14 Vybrané elementární charakteristiky míry inflace v ČR v letech 1996-2008	94
Tabulka 15 Vybrané elementární charakteristiky míry inflace v ČR v letech 2009-2016	94
Tabulka 16 Vybrané elementární charakteristiky míry inflace v ČR v letech 1989-2016	95
Tabulka 17 Vývoj míry inflace v ČR v letech 1989-2016.....	96
Tabulka 18 Vývoj míry inflace oblastí COICOP v letech 1991-1995.....	98
Tabulka 19 Vývoj míry inflace oblastí COICOP v letech 1995-2016.....	99
Tabulka 20 Analýza vývoje cen oblastí COICOP v letech 1991-2016	100
Tabulka 21 Vývoj míry inflace v ČR v letech 1989-2016 (%).....	102

1 Úvod

Hospodářství České republiky prošlo v posledních 28 letech, od doby, kdy se země začala zbavovat nesvobody, vývojem, ve kterém se střídala úspěšná období, založená na výhodných místních ekonomických a sociálních podmínkách s hospodářskými recesemi, často ovlivněnými nutnými domácími ekonomickými reformami nebo zahraničním ekonomickým a politickým vývojem. České domácnosti, jejichž čisté příjmy na osobu byly z podstatné části určeny výší platů a mezd ekonomicky činných členů domácnosti, se učily zacházet s penězi v novém, liberalizovaném prostředí. Naučily se hodnotit svou cenu na straně nabídky své pracovní síly a byly nuceny orientovat se ve světě, kde již ceny spotřebního zboží nebyly určovány centrálně, ale stále více řízeny principy tržního prostředí. Postavení domácností, jako zákazníků na straně spotřební poptávky se v průběhu těchto let stalo zásadním. Poměrně rychle vzniklo fungující konkurenční prostředí na straně nabídky a výrobci a obchodníci se orientovali na potřeby zákazníků a uspokojovali jejich rozsah již dostatečnou nabídkou.

Čisté příjmy domácností na osobu se vyvíjely a rostly poměrně stabilně a nesledovaly bouřlivý vývoj cen spotřebního zboží a služeb. Do roku 2016 vzrostly téměř 7krát. Reálné čisté příjmy na osobu, které jsou určitým hodnotícím pohledem na životní úroveň domácností z hlediska disponibilního příjmu, se ale v počátečních letech, díky vysoké inflaci z let 1991 a 1993, propadly. Postupně byl tento propad dorovnán a po roce 2002 byly už pouze vyšší než v roce 1989 a jejich hodnota se neustále zvyšovala. V roce 2015 byly vyšší již téměř o třetinu hodnoty z roku 1989. Pokud by v budoucích letech již nedošlo k výrazným cenovým šokům obdobného rozsahu jako v době reform, lze předpokládat, že bude docházet k růstu čistých příjmů domácností na osobu i nadále vyšším tempem, než k růstu cen.

Nezbytná liberalizace trhu sebou přinesla po roce 1989 rychlé uvolnění, do té doby uměle nastavených cen. Byla opuštěna politika cenových dotací oborů vybraných pouze z politického hlediska a srovnány podmínky pro obory s uměle nadhodnocenými cenami jejich produktů. Následný růst cen spotřebního zboží a služeb byl strmý a již v roce 1991 dosáhla míra inflace, za celé období od roku 1989 do roku 2016, svého maxima 56,6 %. Po dvou letech následoval z pohledu domácností další cenový ořes s mírou inflace 20,8 %, jako daň za provedenou nezbytnou daňovou reformu. Úrovní z roku 1991 se již poté takto nepřiblížila žádná hodnota a míra inflace z roku 1993 zůstala druhou nejvyšší. Sociální

smír, doprovázející období reforem, prokázal odhodlání českých domácností podílet se na nezbytných nákladech procesů, které rovnaly doposud pokřivené vztahy v domácím hospodářství.

Čisté příjmy domácností na osobu a míra inflace jsou ekonomické ukazatele, které si vzájemně snižují dopad jejich vývoje na životní úroveň domácností. Při hodnocení životní úrovně z pohledu cen v různých obdobích, nelze neuvažovat s výší čistých příjmů v těchto obdobích. Správné vnímání cen v souvislosti s čistými příjmy může pomoci domácnostem při kritickém hodnocení své reálné životní úrovně a ovlivnit tak i jejich ekonomické jednání v souladu s reálným stavem jejich peněžních prostředků.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je statistická analýza a zhodnocení vývoje čistého průměrného příjmu domácnosti na osobu a vývoj míry inflace v České republice. Práce se zabývá obdobím od roku 1989, jež je především na svém počátku charakteristické bouřlivými dopady hospodářské transformace na spotřební ceny a příjmy domácností. Následná období ekonomického růstu, střídaná finančními a hospodářskými krizemi donutila domácnosti reagovat na, do té doby nebývale rychlý ekonomický vývoj, změnami svého ekonomického chování. Domácnosti měnily, podle změn svých priorit, míru úspor a spotřebu a významně ovlivňovaly celé české hospodářství.

Diplomová práce hodnotí vývoj v časovém rozměru 27 let, do roku 2016. Dílčím cílem je formulace odpovědi na otázku, jak tržní hospodářství, v prostředí parlamentní demokracie, ovlivnilo životní úroveň českých domácností z hlediska čistých příjmů a cenové hladiny. Práce uvádí vývoj, tendence a trendy čistých příjmů domácností, definovaných v typologii ČSÚ a vývoj míry inflace v ČR od roku 1989.

2.2 Metodika

Metodou k dosažení cíle práce je sledování čistého příjmu na člena domácnosti a cenové hladiny v jednotlivých obdobích od roku 1989, jejich porovnání a vyhodnocení jejich vývoje v čase. Analýza vývoje vychází z analýz charakteristických profilů časových řad, grafů a trendových funkcí. Data pro zpracování vlastní práce byla získána z výsledků šetření Českého statistického úřadu. Data tvoří základ statistiky. Získávání statistických dat zahrnuje použití metod produkce dat tak, aby získaná data umožnila objasnit zkoumané otázky pomocí statistiky. Původ dat je pro statistiku velmi důležitý. Než začne samotný sběr dat, je nezbytné provést rozhodnutí, co se bude měřit a zjišťovat. Data jsou získávána v rámci rozličných plánů sběru dat. Plány sběru dat lze dělit na observační plány (průřezové studie, výběrová šetření, studie kohortové, studie případů a kontrol) a na intervenční plány (znáhodněné kontrolované studie – experimenty, kvaziexperimenty). Observační studie získávají informace pouhým pozorováním bez zásahu do skutečnosti, tím že sledují vybrané objekty a získávají tak údaje o proměnných. Za cíl mají získat popis určité skupiny jedinců nebo situace. Jedním z hlavních představitelů observačních plánů je výběrové šetření,

kdy je zkoumána podmnožina populace. Tato podmnožinu je získávána pomocí náhodného výběru, ale používají se i jiné způsoby určení vzorku. Cenzus označuje výběrové šetření, usilující o získání informací od všech prvků populace. Naopak při provádění experimentů je záměrně měněno chování, biologické a jiné procesy. Aktivně jsou aplikovány šetření, neboli je vytvořena určitá situace, u které jsou pozorovány změny, které to vyvolá. Výsledkem může být důkaz o působení principu příčiny a důsledku (1, s. 16–18).

Statistické zjišťování lze rozlišit na úplné, kdy se prošetří všechny jednotky souboru, v praxi jde například o sčítání lidu, a na neúplné, výběrové, kdy se plánovaně zjišťuje pouze určená část souboru s podstatnými a charakteristickými rysy souboru základního. Úplné statistické zjišťování poskytuje zcela přesné charakteristiky souboru, jako jsou parametry rozdělení, míry závislosti, indexy apod. Přitom se zabezpečuje informace nejen o souboru jako celku, ale i o každém prvku jednotlivě. Úplné statistické zjišťování může být organizačně náročné a finančně velice nákladné. Organizační náročnost může vést k závažným chybám a výběrové šetření s precizně vytvořeným výběrem může, v takovém případě, poskytnout i přesnější informace (2, s. 743).

Výběrová šetření obyvatel náhodným výběrem k získání údajů o výši a charakteristice příjmů a o podstatném demografickém a sociálním složení domácností, mikrocensy, byla na území ČR realizována statistickými složkami státu v několikaletých odstupech počínaje rokem 1956. Výběr vždy obsahoval 2 % bytových domácností, přibližně 100 000 domácností v každém šetření. Za domácnost se pro účely šetření uvažoval soubor osob, které společně bydlí a hospodaří (3, s. 55-57). Veřejnosti jsou k dispozici výsledky šetření zdokonalené každoroční prací ČSÚ na statistice Složení domácností a roční příjmy na osobu (4, s. 230). Měřit vývoj cen jednoho statku, není problém, existuje také možnost výběru metody měření v různých typech výsledků (například Kč, %, nebo index). Velký problém nastává při souhrnném měření vývoje cen velkého počtu statků, jedná se o náročný úkol každé statistické služby (5, s. 115).

Jestliže se sleduje vývoj cen výrobků a činnosti na celostátní úrovni, je velký problém s obsahovým a prostorovým vymezením souboru výrobků a činností. Při sledování vývoje cen se jedná o velké množství výrobků, které lze sledovat v celé řadě organizačních jednotek. Z toho důvodu se vybírá pouze omezené množství výrobků tzv. reprezentantů. Toto šetření probíhá ve vybraných zpravodajských jednotkách. Je také nezbytné stanovit

pravidelný interval šetření. Je-li inflace vyšší, mělo by šetření probíhat častěji. Naopak při stabilním vývoji cen, stačí provádět šetření měsíčně, popř. čtvrtletně. U hyperinflace by se mělo zjišťování provádět každý den (4, s. 224–225).

2.2.1 Časové řady a jejich členění

„Časovou řadou se rozumí posloupnost věcně a prostorově srovnatelných pozorování, která jsou jednoznačně uspořádána z hlediska času“ (4, s. 89). Jde tedy o posloupnost hodnot statistického ukazatele, která je uspořádána v čase nejčastěji ve směru minulost-přítomnost. Předpokládá se, že uspořádání časové řady je ekvidistantivní, což znamená, že mezi sousedními pozorováními časové řady je shodná časová vzdálenost (6, s. 7). Mnohé ekonomické informace jsou zachyceny ve formě časových řad, v podobě chronologicky uspořádaných údajů. Ekonomické časové řady jsou většinou tvořeny ukazateli vyjádřenými v peněžní formě, z důvodu velkého množství agregovaných ukazatelů vyjádřených v naturálních jednotkách. Časové řady lze rozdělit na časové řady roční neboli dlouhodobé (např. sledování hrubého domácího produktu České republiky) a na časové řady krátkodobé, které jsou sledovány v různých periodách (čtvrtletní, měsíční, týdenní aj.) (4, s. 89). Pokud se sleduje časová řada z hlediska jejího chování, je nutné rozlišit, jedná-li se o časovou posloupnost okamžikového či intervalového ukazatele. Intervalové ukazatele jsou stanoveny v čase nespojitě, a to za určitý časový úsek. Jedná se například o čistý zisk firmy vytvořený za jeden měsíc nebo o počet vyrobených výrobků ve stanovené měrné jednotce. Pokud roste délka časového intervalu, hodnota intervalového ukazatele také roste. Naopak okamžitá časová řada je dynamická řada okamžikového neboli stavového ukazatele. Mezi tyto ukazatele patří počet pracovníků nebo počet strojů ve firmě k určitému datu atd. Jelikož je okamžikový ukazatel dá v čase spojitě, nelze tento ukazatel sledovat jinak než v posloupnosti ekvidistantních rozhodných okamžiků. Další rozdíl mezi intervalovým a okamžitým ukazatelem je ten, že v případě okamžikového ukazatele se s rostoucí vzdáleností mezi rozhodnými okamžiky hodnota ukazatele nemění (6, s. 7 – 8.).

2.2.2 Vybrané elementární charakteristiky časových řad

Ke zkoumání rychlosti vývoje časové řady se používá celá skupina charakteristik. Srovnání podílem dvou hodnot stejného ukazatele se stanoví, kolikrát je jedna hodnota větší (menší) než druhá. Podílem dvou hodnot téhož ukazatele získáme index. Ke zjištění

o kolik jednotek je jedna hodnota ukazatele větší (menší) než druhá slouží srovnání rozdílem. Rozdílem těchto hodnot získáme absolutní rozdíl (absolutní přírůstek). Index a absolutní rozdíl jsou míry rozdílnosti, jež jsou vzájemně rovnocenné a nezastupitelné, a které se vzájemně doplňují. Mezi příklady diference využívané k analýze časové řady lze uvést první absolutní diference, jež slouží k vyjádření rozdílů sousedních hodnot časové řady. Vztah pro vyjádření absolutní diference: (4, s 93)

$$\Delta_1 y_t = y_t - y_{t-1}, \quad t = 2, \dots, n, \quad (3.7)$$

První absolutní diference časové řady slouží také pro určení vhodnosti při volbě lineární trendové funkce, kdy je podmínkou, aby byly přibližně konstantní. Pro volbu logistického trendu zase musí mít první diference křivku podobnou křivce normálního rozdělení.

Druhá absolutní diference, která určuje kolikrát je přírůstek větší, než přírůstek předcházející je vyjádřena následujícím vztahem:

$$\Delta_2 y_t = \Delta y_t - \Delta y_{t-1}, \quad t = 3, \dots, n, \quad (3.8)$$

Druhé absolutní diference také určují, zda volit kvadratický trend, který je možné použít, jsou-li přibližně konstantní.

První relativní diference – tempo přírůstku či úbytku:

$$\delta_1 = \frac{\Delta_1 y_t}{y_{t-1}} \cdot 100 \quad [\%], \quad t = 2, \dots, n, \quad (3.9)$$

Vztah, pro průměrný absolutní přírůstek – vhodný pouze pro monotónně rostoucí či monotónně klesající časové řady vypadá následovně:

$$\dot{\Delta} = \frac{\sum_{t=2}^n \Delta y_t}{n-1} = \frac{y_n - y_1}{n-1}, \quad t = 2, \dots, n, \quad (3.10)$$

Speciální místo mezi individuálními jednoduchými indexy, které bezprostředně srovnávají dvě hodnoty téhož ukazatele, zabírají časové indexy, které jsou sdružovány

do delších časových řad. V případě, kdy je porovnáván stejný základ, jedná se o bazické indexy. Naopak u řetězových indexů jsou srovnávány vždy dvě za sebou následující hodnoty. Tento řetězový index vyjadřuje, o kolik % vzrostla hodnota časové řady v čase t_n proti hodnotě v čase t_{n-1} , z čehož vyplývá následující vztah (4, s. 175-176):

$$k_{y_t} = \frac{y_t}{y_{t-1}}, \quad t = 2, \dots, n, \quad (3.11)$$

U řetězového indexu se jedná o prostý koeficient růstu, kdežto u bazického indexu jde o index růstu k počáteční hodnotě.

$$b_{y_t} = \frac{y_t}{y_0}, \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.12)$$

2.2.3 Modely časových řad

Analýza časové řady si klade za cíl „odhalit“ důsledek působení časového faktoru na vytváření časové řady určitého statistického ukazatele. Toto pojetí vychází z představy, že jednotlivé pozorování časové řady y_t pro $t = 1, \dots, n$ lze vyjádřit ve tvaru

$$y_t = f(Y_t + I_t) \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.13)$$

Kde Y_t , $t = 1, \dots, n$, je posloupnost teoretických hodnot časové řady, která vznikla jako důsledek jistých vývojových pravidelností, často nazývaných teoretickou (systematickou) složkou časové řady. Jde o pozorování, která jsou mnohdy označována jako empirické hodnoty. I_t , $t = 1, \dots, n$, představují posloupnost hodnot majících charakter vývojových nepravidelností a představujících iregulární složkou časové řady. Iregulární složka I_t se také označuje ε_t a nazývá se jako složka nepravidelná. U vývojových nepravidelností se vyskytuje hypotetický charakter, a tudíž se v praktické části musí počítat

pouze s jejich odhady. Časová řada nazývaná aditivní je taková řada, kde obě složky časové řady empirických hodnot, systematická a iregulární, jsou ve vztahu součtu:

$$y_t = Y_t + I_t \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.14)$$

Odborná veřejnost nejčastěji používá speciální metodiku analýzy časových řad vycházející z myšlenky rozkladu časové řady na složky trendovou, cyklickou, sezónní a iregulární (6, s. 10). Trend označuje dlouhodobou tendenci ve vývoji hodnot vybraného ukazatele. Může být rostoucí, klesající a někdy též mohou hodnoty během sledovaného období kolísat kolem určité úrovně. Poté se tedy jedná o časovou řadu s konstantním trendem, někdy nepřesně označovanou jako časovou řadu bez trendu. Obecně ale takováto časová řada nemůže bez trendu existovat. Pokud se u trendové složky objevuje pravidelně se opakující odchylka s periodicitou kratší než jeden rok nebo rovnou právě jednomu roku jedná se o sezónní složku. Sezónní kolísání může být způsobeno z mnoha příčin. Může k němu dojít v jednotlivých ročních obdobích vlivem působení sluneční soustavy na Zemi nebo může být také způsobena vlivem různých společenských zvyklostí, např. výplata mezd, svátky, dovolené atd. Dochází-li ke kolísání okolo trendu s délkou vlny delší, než jeden rok jedná se o cyklickou složku. Mluví se tak například o cyklech demografických, strojírenských, inovačních apod. Tato složka bývá někdy zahrnuta i pod složku trendovou jako její část. Při analýze hospodářské konjunktury se často vyskytuje problematika cyklů, a proto se jedná o citlivé indikátory stability očekávaného makroekonomického vývoje. Náhodná neboli iregulární složka je poslední část řady zbývající po vyloučení trendové, sezónní a cyklické složky. Jejím zdrojem jsou v ideální situaci drobné a v jednotlivostech nepostižené příčiny. Poté lze využít pravděpodobnost k popsání jejího chování. Při praktické analýze ekonomických časových řad zastupuje velmi důležitou část činností (4, s. 95–96). U aditivní časové řady je výchozí hypotézou tvrzení, že hodnoty systematické složky Y_t a hodnoty iregulární složky I_t se pro $t = 1, \dots, n$, sčítají. Další hypotézou je, že prvky posloupnosti systematické složky Y_t lze vyjádřit jako

$$Y_t = T_t + C_t + S_t, \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.15)$$

Kde T_t , $t = 1, \dots, n$, je posloupnost hodnot trendové složky časové řady ležících na jisté monotónně neklesající, resp. nerostoucí funkci časové proměnné. C_t , $t = 1, \dots, n$, je posloupnost hodnot cyklické složky ležících na periodické funkci časové proměnné se základní periodou delší jednoho roku. S_t , $t = 1, \dots, n$, představuje posloupnost hodnot sezónní složky ležících na periodické funkci časové proměnné se základní periodou jeden rok. Ryzí aditivní model časové řady lze pak psát ve tvaru:

$$y_t = T_t + C_t + S_t + I_t \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.16)$$

Pokud se systematická složka redukuje na složku trendovou, tj. vztah

$$y_t = T_t + I_t \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.17)$$

jde o tzv. neperiodickou časovou řadu. Neperiodické časové řady neobsahují ve smyslu rovnice 3.17 periodickou složku. Periodické časové řady se rozlišují na řady s konstantním trendem a na řady s měnícím se trendem. Časová řady empirických hodnot v ryzím aditivním modelu časové řady vychází z předpokladu, že je součtově poskládána z jednotlivých složek, které charakterizují určité typy pohybu. Cílem analýzy časové řady je pak vhodnými metodami „rozložit“ součet zpětně na jednotlivé složky.

Jako další modely časových řad, již složitější, než je model aditivní, je možné uvést ryzí multiplikativní model časové řady a smíšený model časové řady. V ryzím multiplikativním modelu časové řady se vychází z hypotézy, že se hodnoty jednotlivých složek se násobí:

$$y_t = T_t \cdot C_t \cdot S_t \cdot I_t \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.18)$$

Model má častou praktickou aplikaci pro $y_t > 0$, kdy lze výhodně pomocí logaritmičké transformace převést model multiplikativní na model aditivní tak, že:

$$\ln(y_t) = \ln(T_t) + \ln(C_t) + \ln(S_t) + \ln(I_t), \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.19)$$

U smíšeného modelu se hodnoty systematické a iregulární složky sčítají, a naopak jednotlivé elementy deterministické složky se násobí, takže výsledný model má tvar: (6, s. 12 - 13)

$$y_t = T_t \cdot C_t \cdot S_t + I_t \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.20)$$

2.2.4 Vyrovnání časových řad

Časové řady je možné vyrovnat buď mechanicky, za použití klouzavých průměrů, které očišťují časovou řadu od kolísání, analyticky nebo graficky. Podstata klouzavých průměrů je náhrada posloupnosti původních empirických pozorování řadou průměrů vypočítaných přímo z těchto pozorování. Tradičním analytickým způsobem popisu trendu časové řady je její vyrovnání matematickou funkcí. Díky tomu se získá informace o charakteru hlavní tendence vývoje analyzovaného ukazatele v čase a také je možné v budoucnu modelovat i další vývoj trendu, v případě, že jeho charakter nebude změněn. Existuje velké množství trendových funkcí. Chování ekonomických časových řad v praxi nejlépe vystihují následující funkce: lineární trendová funkce, kvadratická funkce, exponenciála, modifikovaná exponenciála, logistická trendová funkce a Gompertzova křivka. Lineární trendová funkce také někdy nazývaná jako přímkový trend má vztah: (4, s. 98)

$$T_t = a_0 + a_1 t, \quad a_0, a_1 \dots \text{nezn. par.}, \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.21)$$

Kvadratická funkce neboli parabolický trend druhého řádu má tvar:

$$T_t = a_0 + a_1 t + a_2 t^2, \quad a_0, a_1, a_2 \dots \text{nezn. par.}, \quad t = 1, \dots, n, \quad (3.22)$$

Exponenciální funkce má obecně tvar:

$$T_t = a_0 a_1^t \quad a_0 > 0, t = 1, \dots, n, \quad (3.23)$$

Modifikovaná exponenciála také též označována jako posunutá exponenciála lze vyjádřit následujícím vztahem:

$$T_t = k + a_0 a_1^t \quad a_0 > 0, t = 1, \dots, n, \quad (3.24)$$

Logistická trendová funkce je nejčastěji interpretována tímto vztahem:

$$T_t = \frac{k}{1 + a_0 a_1^t}, \quad 0 < a_1 < 1, a_0 > 0, t = 1, \dots, n, \quad (3.25)$$

Gompertzova křivka má tvar:

$$T_t = k a_0^{a_1^t} \quad a_1 > 0, t = 1, \dots, n, \quad (3.26)$$

2.2.5 Interpolace a extrapolace časových řad

Rysy neúplnosti věcně ekonomické analýzy údajů v časové řadě a rysy subjektivity v případné vizuální analýze grafu zobrazené časové řady vedou k potřebě vnést statistická kritéria do rozhodovacího procesu. Jsou jimi kritéria interpolační, je-li hlavním účelem modelování trendu pouze popis minulého vývoje ukazatele a kritéria extrapolační v případě zájmu o konstrukci předpovědi dalšího vývoje. Interpolační kritéria jsou nejčastěji založena na porovnávání součtu (průměru) čtverců odchylek empirických a teoretických hodnot. Stávají se tedy mírou přilnavosti neboli přimykavosti modelu ke skutečnosti. Aplikují se nejčastěji v podobě průměrné čtvercové odchylky. Menší součet (průměr) čtverců indikuje lepší model. V nabídce statistického softwaru se lze setkat

s různými mírami odhadu a jako jedno z nejpoužívanějších kritérií lze uvést $M.S.E = \text{Mean Squared Error} = \text{střední čtvercová chyba odhadu}$:

$$M.S.E. = \frac{\sum (y_t - \hat{T}_t)^2}{n}, \quad (3.27)$$

K nalezení vhodného typu trendové funkce slouží i jednoduché pravidlo, používané zejména při rozhodování mezi lineárním, polynomickým a exponenciálním trendem. Tímto pravidlem je analýza diferencí analyzované řady. Například pro použití lineární trendové funkce je charakteristické, že první diference jsou rovny parametru a_1 a druhé absolutní diference jsou rovny nule. V případě parabolického trendu je dáno, že první diference mají lineární trend, druhé jsou konstantní a třetí nulové. U vyšších stupňů polynomů lze tento postup zřejmě také opakovat. Při praktické analýze máme však k dispozici pouze řadu empirických hodnot, tj. hodnot trendu „narušených“ náhodnou složkou. Proto nelze očekávat, že všechny absolutní přírůstky budou stejné a rovné hodnotě a_1 , ale budou v závislosti na míře narušení náhodnou složkou okolo této hodnoty kolísat, tedy budou konstantní pouze přibližně (4, s. 121 - 124). Extrapolační kritéria jsou nejčastěji použita na způsobu simulace, která spočívá v oddělení určité části pozorování z analyzované řady. Vhodnost trendové funkce se posuzuje dle toho, jak dobře dokáže extrapolovat tato pozorování. Modely jsou podrobeni zkoušce schopnosti prognózovat.

Jako model na měření míry prognostické kvality lze uvést Theilův koeficient nesouladu:

$$T_H = \frac{\sum_{j=1}^D (y_{N+j} - P_j)^2}{\sum_{j=1}^D y_{N+j}^2} \quad (3.28)$$

kde N je délka časové řady po zkrácení použitá pro odhad modelu,

D je zkrácení časové řady, tedy $D = n - N$,

P_j je extrapolace na j období dopředu, a to modelem odhadnutým na základě prvních N pozorování časové řady. Pro přímé použití se doporučuje veličina, kterou lze interpretovat jako relativní chybu extrapolace. Veličina je udávána v %, díky tomu je umožněno porovnávat různé modelové situace (4, s. 124 - 125).

$$T_H = \sqrt{T_H^2} \cdot 100, \quad (3.29)$$

Protože časovou řadou se rozumí věcně a prostorově shodně vymezená posloupnost určitého ukazatele měnícího se pouze v důsledku působení časového faktoru, je prvním cílem jejího zpracování rozpoznat důsledky na utváření posloupnosti $(y_1, y_2, \dots, y_n)$. Tomuto typu zpracování zpravidla říkáme analýza časové řady nebo interpolace časové řady, a časovému období $t = 1, 2, \dots, n$ období interpolace. V první řadě se vyžaduje pro $t = 1, \dots, n$ poříditi odhady prvků posloupnosti trendové složky $\hat{T}_t$, cyklické složky $\hat{C}_t$ a sezónní složky $\hat{S}_t$, jejichž součet tvoří prvky posloupnosti odhadů systematické složky charakterizující vývojové pravidelnosti.

$$\hat{Y}_t = \hat{T}_t + \hat{C}_t + \hat{S}_t \quad t=1, \dots, n, \quad (3.30)$$

Protože jsou známy prvky posloupnosti empirických hodnot vysvětlované proměnné lze, s ohledem na předpoklad z rovnice 3.30, odhady prvků iregulární složky (reziduí) poříditi propočtem níže uvedeným vztahem. Z výše uvedených předpokladů vyplývá, že pro potřeby interpolace lze vystačit s pořizováním odhadů prvků posloupností trendové, cyklické a sezónní složky v rámci období interpolace (6, s. 14).

$$\hat{I}_t = y_t - \hat{Y}_t \quad t=1, \dots, n, \quad (3.31)$$

Pokud bylo v rámci interpolace časové řady působení časového faktoru dostatečně „dobře“ rozpoznáno, nabízí se využít těchto poznatků ke konstrukci aspoň do určité kvantifikované představy o úrovni dalších prvků v časovém bodě $t = n$ dosud nerealizovaných budoucích veličin $(y_{n+1}, y_{n+2}, \dots, y_{n+m})$ s využitím známých pozorování časové řady $(y_1, y_2, \dots, y_n)$. Takovému zpracování časové řady zpravidla říkáme extrapolace časové řady, prognostické využití časové řady či konstrukce predikcí a časovému intervalu $(n+1, \dots, n+m)$ období extrapolace. Problém predikce se řeší

tak, že se pořídí odhady neznámých budoucích prvků časové řady od časového bodu, pro který je známo poslední pozorování časové řady (tzv. počátek predikce) a je zadána posloupnost tzv. horizontů predikce. Řešení je založeno na přijetí principu „ceteris paribus“, podle kterého budoucí představuje neměnné pokračování minulého. Úkoly interpolace a extrapolace časové řady tedy vyžadují ke svému řešení pracovat s odhady veličin pořizovaných na bázi známých pozorování $(y_1, y_2, \dots, y_n)$. Řešení problému interpolace vyžaduje pořízení odhadů systematické a stochastické složky v rámci období interpolace, dále odhadu, rozptylu stochastické složky σ^2 , jakož i posoudit míru determinovanosti použitého modelu. Pokud jde o řešení problému extrapolace, je vhodné vyložit základní otázky související s řešením problému predikce zahrnující konkretizaci principu „ceteris paribus“ a konstrukci bodových a intervalových předpovědí (6, s. 14 - 15).

3 Teoretická východiska

3.1 Domácnost

Pojem domácnost není v občanském zákoníku nijak definován. Podle starého občanského zákoníku, je domácnost spotřební společenství lidí, kteří spolu trvale žijí. Tato definice nepřipouští fakt, že i člověk samostatně žijící má také vlastní domácnost. V novém občanském zákoníku, má domácnost již dvojí význam. Domácnost lze chápat jako skupinu lidí, kteří spolu žijí a hospodaří nebo jako zařízení lidského obydlí. Tím je soubor movitých věcí, které běžně slouží k naplnění potřeb rodiny a jejích členů. Předpokladem fungující domácnosti je společné hospodaření manželů a jejich rodiny. Z Občanského zákoníku vyplývá, že každý z manželů bude přispívat na potřeby společné domácnosti podle svých poměrů, možností a schopností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla rovnocenná (7, s. 177–178).

Z výše uvedeného je patrné, že životní úroveň domácností je závislá na její ekonomické situaci, který je ovlivněna peněžními příjmy z práce, podnikání, dále sociálními příjmy a v neposlední řadě také cenovými pohyby na trzích konečné spotřeby zboží a služeb.

Domácnosti jsou z ekonomického hlediska považovány za rozhodující subjekt na trhu. Bez ohledu na počet členů rodiny je domácnost brána jako jedna jednotka. O tom, co firmy budou vyrábět, určují rozhodnutí domácností o nákupu. Vlastníky výrobních faktorů jsou domácnosti, které tyto výrobní faktory prodávají firmám. Zároveň jsou

ale také nakupujícími statků a služeb, za které platí firmám svými spotřebitelskými výdaji. Domácnosti se tudíž nacházejí na straně poptávky v případě trhu statků a služeb, ale na trhu výrobních faktorů se naopak nacházejí na straně nabídky. Stejně jako firmy, tak i domácnosti se při rozhodování snaží docílit minimalizace nákladů a maximalizace služeb. Za nejvýznamnější ekonomickou funkci domácností je považována spotřeba (8, s. 2).

3.1.1 Typy domácností

Domácnosti lze rozdělit na více typů, například na tzv. cenzovou domácnost, společně hospodařící domácnost, bytovou domácnost a hospodařící domácnost.

Cenzovou domácnost tvoří kolektiv osob, které žijí v jednom bytě a mají mezi sebou rodinný nebo jiný vztah. Pro tuto domácnost je základem rodina, která se definuje jako skupina nejbližších příbuzných osob, jimiž jsou otec, matka a děti. Cenzovou domácnost lze dělit na domácnost rodinnou a domácnost ostatní. Rodinná domácnost může být úplná, tu pak tvoří manželský pár bez dětí nebo s dětmi anebo neúplná, která je tvořena minimálně jedním rodičem a dítětem. Ostatní domácnosti se dělí na vícečlennou nerodinnou domácnost a domácnost jednotlivce. Vícečlenná nerodinná domácnost se skládá ze dvou nebo více jednotlivých osob v příbuzném i nepříbuzném vztahu. Všichni společně hospodaří, ale netvoří rodinnou domácnost. Kdežto domácnost jednotlivce tvoří pouze jedna fyzická osoba, která buď žije v bytě sama, nebo jako podnajímeník v bytě určeném pro více podnajímeníků, ovšem hospodaří samostatně.

Skupina osob anebo rodin, které společně bydlí a hospodaří, tvoří společně hospodařící domácnost. Společně se podílejí na placení výdajů domácnosti, jimiž jsou například výdaje spojené s nájemným, stravou, provozem domácnosti atd.

Bytová domácnost je charakteristická skupinou osob, které trvale bydlí v bytě, tedy tyto osoby užívají společně jeden byt. Může zahrnovat několik rodin nebo domácností. Byt představuje místnost nebo soubor obytných místností s příslušenstvím, které tvoří jeden stavební celek a je využíván k trvalému bydlení (9, s. 211).

Hospodařící domácnost je pojem používaný Českým statistickým úřadem a vymezen je jako domácnost, která bydlí ve vlastní bytové jednotce nebo hospodaří samostatně ve společném bydlení s jinými osobami. Jednotlivci hospodařící domácnosti se společně podílejí na hlavních výdajích. Význačným trendem posledních let je snižování počtu jednotlivců v hospodařících domácnostech (10).

V roce 2006 došlo ke změně složení typů domácností sledovaných ČSÚ. Do roku 2005 ČSÚ sledoval domácnosti zaměstnanců, domácnosti samostatně činných osob, domácnosti důchodců bez ekonomicky aktivních členů a také domácnosti zemědělců. Od roku 2006 došlo k přidání další skupiny, a to domácnosti nezaměstnaných, které nahradili domácnosti zemědělců. V době vzniku této práce bylo v ČR více než 4 milióny domácností. V posledních 50 letech se zvýšil počet domácností až o 1,3 miliónu, ale zároveň dochází ke snižování průměrné velikosti domácnosti. Téměř jednu třetinu všech domácností tvoří

domácnosti jednotlivců (3, s. 52–55). Výše uvedené skupiny domácností jsou odvozeny od postavení osoby, která je v čele domácnosti.

Domácnosti zaměstnanců mají v čele osobu, která je v pracovním nebo služebním poměru nebo pracující na základě pracovní smlouvy či dohody o pracovní činnosti nebo o provedení práce. Dále osoby vykonávající funkci, do níž byla zvolena nebo jmenována. Dle nejvyššího dosaženého vzdělání osoby, která je v čele domácnosti, dělíme na domácnosti zaměstnanců s nižším vzděláváním (základní vzdělávání nebo vyučení bez maturity) nebo domácnosti zaměstnanců s vyšším vzděláním (střední vzdělání s maturitou nebo vyšší vzdělání).

Domácnosti samostatně činných osob mají v čele domácnosti osobu, která vykonává samostatnou výdělečnou činnost v jakémkoliv oboru včetně odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu. Jedná se o osobu podnikající na základě živnostenského oprávnění nebo na základě zvláštních právních předpisů. Do této skupiny domácností patří také osoby v tzv. nezávislém povolání např. lékaři, advokáti, daňoví poradci a také osoby pobírající honorář jako jsou umělci a tlumočníci.

Domácnosti důchodců mají v čele nepracující důchodce, který pobírá jakýkoliv druh důchodu (kromě sirotčího). Tuto domácnost lze dělit na dva druhy, a to na domácnosti s pracujícími členy a na domácnosti bez pracujících členů, na základě toho, jestli některá další osoba v domácnosti pracuje či nikoli.

Domácnosti nezaměstnaných mají v čele osobu, která je označena jako nezaměstnaná, ale aktivně si hledá zaměstnání, nebo má v plánu podnikat. Tento typ domácnosti se ve statistikách ČSÚ objevuje od roku 2006, kde nahradil domácnost zemědělců, u kterých osoba v čele domácnosti vykonávala pracovní činnost v zemědělské výrobě (členové zemědělských družstev, dělníci a ostatní členové zemědělských podniků) (11).

Domácnosti zemědělců jsou domácnosti s osobou v čele, která vykonává pracovní činnost v zemědělské výrobě (např. členové zemědělských družstev, dělníci a další zaměstnanci zemědělských podniků a samostatně hospodařící rolníci). Za zemědělce nejsou

označovány zaměstnanci zemědělských podniků, kteří nepracují přímo v zemědělské výrobě (např. řemeslníci, administrativní pracovníci atd.) (11)

Domácnosti dělníků se vyskytovaly ve statistických ročenkách ČSÚ do roku 1991. Tyto domácnosti jsou od roku 1992 přiřazeny k domácnostem zaměstnancům a dále se dělí podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Tedy do skupiny zaměstnanců s vyšším/ nižším vzděláním (11).

Český statistický úřad pro Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 sjednotil ve své metodice pojem cenzová domácnost s nadále používaným pojmem hospodařící domácnost. V šetření se pak rozlišovaly pouze dva základní druhy domácností. Bytová domácnost, jako soubor jedinců, kteří žijí v bytě společně a domácnost hospodařící, tvořená členy, společně hospodařícími, včetně dětí. Hospodařící domácnosti byly dále rozlišeny na domácnosti rodinné, domácnosti nerodinné vícečlenné a domácnosti jednotlivce. Rodinné domácnosti se dále rozčlenily na domácnosti tvořené jednou úplnou rodinou, domácnosti tvořené jednou neúplnou rodinou a domácnosti tvořené více než jednou rodinou (31).

3.2 Příjmy

„Příjmem fyzické osoby se rozumí příjem peněžní i nepeněžní včetně příjmu dosaženého směnou. Nepeněžní příjem se oceňuje podle zákona o oceňování majetku“ (12, s. 7).

Příjmy tvoří několik položek. Mezi hlavní položky patří příjmy: ze závislé činnosti a funkčních požitků, z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti, z kapitálového majetku, z pronájmu a z ostatních příjmů (12, s. 7). Do ostatních příjmů spadají příjmy z příležitostných činností, příjmy z převodu vlastní nemovitosti, bytu, nebytového prostoru nebo spoluvlastnického podílu na nich, movité věci, příjmy ze zděděných práv z průmyslového a jiného duševního vlastnictví, přijaté výživné, důchody a obdobné opakující se požitky, výhry v loteriích, sázkách a jiných podobných hrách a výhry z reklamních soutěží a slosování. Mezi tyto příjmy patří také dávky nemocenského pojištění a důchodového pojištění, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci, plnění z pojištění pro případ dožití určitého věku, výživné a příspěvek na výživu rozvedeného

manžela a neprovdané matce, dávky státní sociální podpory s výjimkou příspěvku na bydlení a jednorázových dávek, příspěvek na živobytí, mzdové nároky vyplacené Úřadem práce, příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a jsou od této daně osvobozeny a další opakující se nebo pravidelné příjmy (13, s. 26 - 27).

Hrubé peněžní příjmy jsou celkové příjmy ze závislé činnosti a z podnikání. Obsahují dále i všechny přiznané sociální příjmy pro domácnosti a její členy a také ostatní mimořádné a jednorázové peněžní příjmy. Zahrnují tak i peněžní příjmy z pojištění, kapitálového majetku, dědictví a další. Čisté peněžní příjmy jsou příjmy odvozené z hrubých příjmů snížením o daně z příjmů a o odvody zdravotního a sociálního pojištění (14).

3.2.1 Příjmy domácností

Velikost příjmů domácností určuje ekonomické a sociální klima, jelikož vývoj příjmů domácností ovlivňuje spotřební výdaje a tím také ekonomickou náladu. U příznivého vývoje mají domácnosti větší chuť podnikat, investovat, ale i nakupovat, mají tendenci k úsporám a jsou navazovány příznivé sociální vztahy. Z celkových příjmů obyvatelstva lze hodnotit životní úroveň.

Spotřeba domácností je velmi zásadním faktorem hospodářství země. Spotřebou vybrané věci nebo služeb si domácnosti uspokojují své potřeby. Aby k tomu mohlo dojít, musí mít domácnosti prostředky, tedy příjmy, zejména peněžní. Tyto peníze jsou ta část důchodu, který se domácnosti rozhodly neušetřit, tedy spotřebovat.

Příjmy domácností se skládají ze čtyř hlavních zdrojů, příjmy z pracovní činnosti jednotlivých ekonomických členů domácnosti (ze zaměstnaneckých nebo podnikatelských subjektů), sociální příjmy (jako jsou příspěvky na děti, důchody, nemocenská atd.), příjmy z finančních investic a dědictví, naturální spotřeba neboli nepeněžní příjmy (3, s. 52).

V období plánovaného hospodářství docházelo v ČR ke zvyšování podílu mzdových nákladů na nákladech. Od roku 1973, kdy mzdy a platy tvořily 35,6 % hrubé přidané hodnoty, došlo do roku 1987 ke zvýšení podílu až na 50,3 %. Pro podniky to znamenalo nedostatek investičních zdrojů vedoucí k podinvestovanosti. Spotřební nároky domácností byly tak uspokojovány jen díky snižování investic, při zhoršení výhledu na budoucí vývoj

podniků (2, s. 740). V zemích s tržním hospodářstvím se víceméně všechny výrobní faktory, tzn. práce, kapitál, půda a přírodní zdroje nacházejí ve vlastnictví domácností.

Disponibilní důchod je tvořen prvotními a druhotnými důchody domácností. Jeho struktura a užití na konečnou spotřebu je nejdůležitější částí úseku sektoru domácností. Někdy také bývá nazýván zkráceným účtem sektoru domácností. Disponibilní důchod domácností tvoří dokonce dvě třetiny národního důchodu. Podrobněji se disponibilní důchod skládá z hrubých mezd a platů, z důchodů vzniklých podnikáním, z vlastnictví. Dále do disponibilního důchodu patří salda sociální a ostatní důchody. Saldo sociálního důchodu lze zjistit rozdílem hodnot peněžitých sociálních dávek, které stát, pojišťovny a zaměstnavatel poskytují domácnostem od sociálních příspěvků, které musejí domácnosti platit, ať už dobrovolně nebo povinně. Ostatní důchody jsou tzv. běžné transfery, mezi které patří náhrady z neživotního pojištění, pokuty a penále, příspěvky neziskových organizací, výhry, sazky a jiné (15, s. 190–191).

Hrubý disponibilní důchod domácností představuje sumu finančních prostředků domácností, kterou lze využít na konečnou spotřebu, aniž by došlo ke snížení majetku domácností. Jeho velikost odpovídá důchodům, které zůstanou v ekonomice po přerozdělení transakcí s nerezidenty. Jedná se tedy o důchody, které již mohou domácnosti využít na spotřebu, investice a jiné účely (16).

Mezi prvotní důchody hrubého disponibilního důchodu domácností patří důchody plynoucí z pracovní činnosti, z vlastnictví a také z podnikání. Druhotné důchody se skládají v čistém vyjádření ze salda důchodů domácností z přerozdělení. Toto saldo je výsledkem přijatých a placených důchodů z přerozdělení, tedy z jejich zdrojů, např. příjem sociální dávky a užití, např. platba jakékoli daně (17).

Čistý domácí důchod tvoří suma všech důchodů, které plynou vlastníkům výrobních faktorů podílejících se na tvorbě produktu ekonomiky. V praxi to ale není stoprocentní, jelikož všechny důchody se nedostanou do rukou příslušných ekonomických subjektů. Hlavním důvodem je daň z příjmu právnických osob, kterou musí firmy odvést ze zisku. Další příčinou jsou nerozdělené zisky, které pak slouží firmám jako rezervní a rozvojový fond. Naopak důchody domácností jsou zvyšovány o úroky, které jim plynou z držení státních dluhopisů. Důchody domácností jsou také zvyšovány o transferové platby, tzn. příjmy, které nesouvisejí s poskytovanými službami výrobních faktorů. Čistý

disponibilní důchod domácností je tedy tvořen tou částí příjmů, která zbyde po zdanění, a kterou může domácnost využít podle svého uvážení ke spotřebě nebo k úsporám (5, s. 41).

Osobní důchod (PI – personal income) představuje souhrn skutečných hrubých důchodů domácnosti, tzn. důchodů před zdaněním. Disponibilní důchod (DI – disposable income) je ta část z celého osobního důchodu, která po zdanění zůstává domácnosti k dispozici. Disponibilní důchod se rozděluje na spotřebu a úspory (5, s. 42). Čistým příjmem domácnosti je označována konkrétní úroveň peněžních prostředků, plynoucích do domácnosti. V rámci domácnosti dochází k převodu různě velké části čistých individuálních příjmů na příjmy domácnosti, sloužících ke společnému krytí výdajů (3, s. 55). Čisté příjmy domácností v ČR jsou zjišťovány Českým statistickým úřadem ve výběrovém šetření statistiky rodinných účtů, kde je výběr složen z 3000 domácností. Výběrovou a zpravodajskou jednotkou je hospodařící domácnost. Čisté příjmy domácností v souvislosti se spotřebou domácností patří k důležitým ekonomickým pojmům a ze statistického pohledu k významným ukazatelům, kvantifikovatelným veličinám. Čistý peněžní příjem na osobu charakterizuje příjmovou úroveň domácností nejen pro účely výběru, ale i pro třídění domácností podle výše příjmu při zpracování údajů. Do toho příjmu se nezapočítávají kromě daně z příjmu u úhrady zdravotního a sociálního pojištění ani výpůjčky, přijaté úvěry a vybrané úspory. (14)

3.3 Cenová hladina a její měření

Průměrná úroveň cen určitého souboru (koše) spotřebních výrobků a služeb, spotřebovaných domácností v běžném období, ve srovnání s cenami určitého vybraného základního období se nazývá cenová hladina. Cenová hladina a její tempo růstu představuje míru inflace. Náročným úkolem pro každou statistickou službu je měření cenové hladiny. Jelikož informace o pohybu cenové hladiny jsou jedny z nejsledovanějších a nejdůležitějších informací z oblasti ekonomického života. Slouží k odvozování hospodářských a sociálně významných propočtů, jimiž jsou například výpočty důchodů (18, s. 26).

K nejstarším oficiálním statistikám sledovaných indexů patří cenové indexy. Nutnost zachycení vývoje cen vedla postupně k vytvoření rozsáhlé oblasti tzv. cenové statistiky, jejímž úkolem je vypracovat a realizovat systém sledování cen různých výrobků a činností. Role této oblasti statistiky je nepochybně významná, zejména proto, že pomocí indexu spotřebitelských cen lze měřit tempo inflace a vývoj cen je důležitým indikátorem změn

v národním i světovém hospodářství. Cenové indexy také slouží jako deflátoři, pomocí kterých lze nepřímo měřit reálný vývoj národního hospodářství (4, s. 223). Ovšem cenové indexy nevyjadřují míru inflace, ale pouze vypovídají o vývoji cenové hladiny. Nejčastěji používanými jsou index spotřebitelských cen a implicitní cenový deflátor (5, s. 118).

Index spotřebitelských cen (CPI – Consumer Price Index) vyjadřuje změnu cen výrobků a služeb, které kupují domácnosti, a také odráží vývoj cen v celospolečenském měřítku. Měření indexu je založeno na srovnání nákladů na nákup typického spotřebního koše výrobků a služeb ve dvou srovnávacích obdobích. Postupuje se podle následujícího vztahu:

$$CPI = \frac{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách běžného roku}}{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách základního roku}} * 100 \quad (3.1)$$

Je-li hodnota indexu vyšší než 100, tak došlo k vzestupu cenové hladiny a probíhá inflace (5, s. 115–16). Potřeba charakterizovat vývoj cen odlišných druhů výrobků či činností, vede k jasné volbě souhrnného cenového indexu jako základní míry rozdílnosti nestejnorodého ukazatele úrovně. Z možných souhrnných indexů spotřebitelských cen byl téměř ve všech vyspělých státech vybrán Laspeyresův cenový index (4, s. 223). Tento index lze vyjádřit jako

$$CPI = \frac{\sum Q_0 x P_1}{\sum Q_0 x P_0} x 100, \quad (3.2)$$

Q_0 je spotřební koš ve výchozím roce,

P_0 jsou ceny vybraných statků ve výchozím roce,

P_1 jsou ceny vybraných statků v běžném roce, v němž vývoj cenové hladiny monitorujeme (5, s. 116).

I přesto, že je CPI nejčastěji používaným indexem k měření vývoje cenové hladiny, je často kritizován. Opomíjí totiž možnost substituce spotřebních statků, u kterých se cena

ve sledovaném období zvýšila, levnějšími statky. Poněvadž žádná běžná racionální domácnost nespotřebuje stejné množství určitého statku při jakékoli ceně. Pro opomíjení možnosti substituce dražších statků statky levnějšími se dá říct, že Laspeyresův index částečně nadhodnocuje cenový růst. Nedostatky Laspeyresova indexu do určité míry odstraňuje Paascheho index. Tento index již počítá s aktualizovaným spotřebním košem. Vztah pro Paascheho cenový index je následující:

$$CPI_{pa} = \frac{\sum Q_1 x P_1}{\sum Q_1 x P_0} \times 100 \quad (3.3)$$

Měření pomocí Paascheho indexu je velmi náročné a v praxi nákladné, jelikož musíme znát aktuální strukturu spotřeby, a navíc také zcela neodstraňuje problém se substitucí statku (5, s. 117). Index spotřebitelských cen se počítá na základě sledování změn cen u vybraných reprezentantů (731 v roce 1998). Váhy jsou odvozeny ze struktury výdajů domácností. Tento váhový systém je zkonstruován pro průměrnou domácnost s přihlédnutím k sociálně ekonomické struktuře domácností (zaměstnanců, zemědělců, podnikatelů, osob samostatně výdělečně činných a důchodců), jejich podílu na počtu obyvatel, věkové skladbě a příjmovém pásmu (4, s. 224 – 225).

ČSÚ pravidelně aktualizuje metodiku tvorby indexů spotřebitelských cen. Nejčastěji jsou upravovány váhy, výběry cenových reprezentantů a výpočty cenových indexů. Aby byla zajištěna co největší aktuálnost dat, tak se mění váhy každé 2 roky, výběr cenových reprezentantů každý rok a metodika především dle reálné potřeby nebo požadavků EU (19).

Implicitní cenový deflátor neboli Implicit Price Deflator (IPD) je další možnost pomocí které lze měřit cenovou hladinu. „Deflátor je představován zlomkem, v jehož čitateli je hodnota hrubého domácího produktu daného (běžného roku) vyjádřena v běžných cenách tohoto roku, tzn. nominální DPH. Ve jmenovateli zlomku je tentýž HDP, tzn. HDP běžného roku, avšak vyjádřený ve stálých cenách, tzn. v cenách období, které bylo zvoleno za výchozí, základní“ (5, s. 118).

$$IDP = \frac{\textit{nominální HDP}}{\textit{reálný HDP}} \times 100 \quad (3.4)$$

Na rozdíl od CPI jsou v implicitním cenovém deflátoru zastoupeny všechny statky ekonomiky. IPD je přesnější index než CPI, právě díky tomu, že ve zlomku se pracuje s celým produktem (jsou v něm zahrnuty, jak potraviny, tak i obráběcí stroje, letadla a traktory. Pro výpočet IPD se musí HDP běžného období ocenit cenami základního období pro získání reálného HDP, s kterým lze poté srovnat nominální HDP (5, s. 118).

Rozdíl mezi indexem spotřebitelských cen a implicitním cenovým deflátorem je především v tom, že deflátor obsahuje mnohem větší skupinu statků nežli index. Další rozdíl je ten, že koš statků CPI se nemění, naopak koš statků u IPD se každý rok mění. Poslední rozdíl je v tom, že CPI obsahuje i ceny importovaných statků a IPD jen ceny statků vyrobených v dané ekonomice (18, s. 26).

3.4 Regulace a deregulace cen

Cenová regulace je státem zavedený systém tvorby cen. Ceny jsou ceny buď bezprostředně určovány státními institucemi, nebo usměrňovány v návaznosti na věcné či časové podmínky, nebo je uplatňováno cenové moratorium. (27, s. 4) Centrálně plánovaná ekonomika je téměř ve všech svých oblastech opřena o společenské vlastnictví a o direktivy ústřední plánovací komise. Ceny jsou tvořeny závazným způsobem, vyhláškou, pro všechny hospodářské společnosti v souladu s národohospodářským plánem a jsou stejné na celém území země. Teoreticky vznikají na nákladovém schématu a nereflektují vztahové mechanismy nabídky a poptávky. Reálně ovšem, např. vlivem politiky nízkých cen potravin, bývá uplatňována subvence a ceny některých produktů neodpovídají ani reálným nákladům. Ceny tak nemohou plnit svou funkci při rozhodování o účinné alokaci zdrojů (28, s. 11). V rámci deregulace cen stát omezuje svůj vliv při určování cen na zavedení funkčního prostředí, zejména právního prostředí, pro fungování trhu. Dochází k rušení státních dotací cen a zavádí se volná tvorba převážného množství cen, postavená na poptávce a nabídce (28, s. 15). Současně se privatizují monopolizovaná odvětví s následnou deregulací cen jejich produktů. Pro správné provedení deregulace cen je nezbytný i funkční finanční trh vzešlý z reformy monopolního bankovního systému. Podmínkou je vznik komerčních

bank a obezřetných pravidel pro jejich podnikání, určených Českou národní bankou. Dalším předpokladem úspěšné deregulace cen je fungování kapitálového trhu s burzou cenných papírů (28, s. 21)

3.5 Spotřební koš

Každý oficiální cenový index má svůj specifický váhový systém. Cenové změně každého reprezentanta je tedy přisouzen určitý význam neboli váha v celém souhrnném cenovém indexu. Jednotlivé váhy reprezentují podíl hodnoty (produkce, spotřeby, vývozu apod.) určité skupiny na celkové hodnotě příslušného ukazatele. Nejčastěji jsou vyjádřeny relativně, a to zpravidla v procentech nebo v promilích. Spotřební koš je obvykle označením pro soubor reprezentantů a váhový systém indexu spotřebitelských cen (4, s. 225 - 226). Spotřební koš je tak chápán jako souhrn výrobků i služeb, které typická domácnost spotřebuje. Když se dané množství každého výrobku nebo služby vynásobí jeho cenou za příslušné období, získá se výsledná hodnota koše. Velkým problémem je určení struktury spotřebního koše. Zdrojem nepřesnosti může být zastarávání skladby spotřebitelského koše, který není vždy aktuální ke skutečné spotřebě, jelikož skladba spotřebitelského koše se aktualizuje jednou za několik let. Další nepřesnost nastává při neschopnosti cenových indikátorů postihnout rozdíl mezi cenovým růstem vyprovokovaným klasickými inflačními vlivy a cenovým růstem, který souvisí se zvýšením kvality statků. Od roku 2012 je v Česku prováděn výběr výrobků a služeb, které jsou použity pro výpočet indexu spotřebitelských cen a stanovení jejich váhy, na základě struktury výdajů domácností zjištěných z provedené statistiky rodinných účtů v roce 2010. V roce 2015 obsahoval spotřební koš 647 položek. Ceny výrobků a služeb pro spotřební koš jsou zjišťovány každý měsíc v cca 10 tisících prodejnách a provozovnách po celé České republice. Šetření provádí Český statistický úřad. Díky změně životního stylu občanů České republiky v posledních letech provedl Český statistický úřad změny ve struktuře spotřebního koše. Na českém trhu se objevily nové výrobky např. kontaktní čočky, dětské sedačky, nové značky cigaret, mobily, tablety, které bylo nutné zařadit do spotřebního koše. U jiných výrobků došlo k jejich vyřazení ze spotřebního koše z důvodu snížení poptávky, kvůli nahrazení výrobku jiným statkem. Vyřazenými statky se staly například pletací přize, látkové kapesníky atd. Naopak u dalších statků došlo pouze ke zvýšení jejich váhy ve spotřebním koši. Těmi to statky se staly

například bankovní služby, telefonické hovory, pohonné hmoty atd. (5, s. 115–116). Spotřební koš je rozdělován na jednotlivé skupiny výrobků. První skupinu tvoří potraviny, nápoje a tabák. Další skupina se skládá z odívání, obuvi a textilní galanterie. Bydlení, voda, elektřina a plyn jsou další samostatná skupina. Mezi další skupiny výrobků patří například zařízení a provoz domácností, zdravotnictví, doprava osobní a veřejná, volný čas, vzdělávání, veřejné stravování, ubytování a ostatní zboží a služby (4, s. 228–229).

3.6 Metody statistického zjišťování příjmů

Ukazatele peněžních příjmů jsou zjišťovány nejčastěji pomocí výběrových šetření, mezi která patří statistika rodinných účtů, podnikové výkaznictví, strukturální statistika mezd zaměstnanců, mikrocensy a životní podmínky.

V České republice má statistika rodinných účtů (dále SRÚ) již dlouholetou tradici. Tato statistika byla zařazena do oficiální státní statistiky v roce 1921. SRÚ poskytuje statistické podklady důležité především pro analýzu životní úrovně domácností a jejich příjmů, výdajů a spotřeby. Dále také poskytuje informace pro měření konečné spotřeby domácností v národních účtech a pro zjištění nutriční sklady potravin. Tato statistika jako jediná zachycuje příjmy ve vazbě na výdaje u jednotlivých spotřebitelských jednotek (domácností). Díky tomu lze sledovat vývoj životního standardu v jednotlivých typech domácností. Slouží také jako podklad při rozhodování o sociální politice státu, pro ekonomický a sociální výzkum a také pro mezinárodní data. Tyto podklady lze získat pouze z tohoto výběrového šetření. (20, s. 124–128).

Na základě prováděné statistiky, lze z jejich podkladů určit průměrné příjmy domácností a jejich jednotlivých členů. Podklady do SRÚ jsou zjišťovány přímo v domácnosti pomocí osobního kontaktu vyškoleným pracovníkem. Tato statistika dělí příjmy na primární a sekundární. Jednotliví členové domácnosti získávají primární příjem účastí na výrobě a na poskytování služeb, dále jako příjem ze zaměstnání, příjem z ekonomických aktivit (z podnikání, naturální příjem ze zemědělské činnosti pro vlastní spotřebu) nebo jako odměna nezaměstnaných. Do primárních příjmů patří dále příjmy z vlastnictví (úroky, dividendy), příjmy z bydlení. Sekundární příjmy tvoří podpora v nezaměstnanosti, starobní a další důchody a také ostatní státní dávky jako jsou mateřská, rodinné přídatky, nemocenská, studentská stipendia. Dále do sekundárních příjmů spadají běžné transfery (poplatky, pokuty, charitativní dary apod.) (20, s. 128–130).

Hrubá mzda, růst a pokles průměrné nominální mzdy, průměrné reálné mzdy a evidenční počet zaměstnanců je sledován podnikovým výkaznictvím. Informace o vývoji průměrných mezd čerpajících z podnikového výkaznictví jsou zveřejňovány ČSÚ každé čtvrtletí. Výsledkem jsou spolehlivé údaje o průměrných mzdách v národním hospodářství, které lze rozdělit dle podnikových hledisek (dle odvětví a velikostních skupin), ale přesnější třídění nemůže poskytnout. Průměrnou hrubou měsíční mzdu tvoří podíl mezd bez ostatních nákladů připadající na jednu osobu (zaměstnance) evidenčního počtu za měsíc. Mzdy se skládají ze základních mezd a platů, příplatků a doplatků ke mzdě nebo platu, dále také z prémie, odměň, náhradních mezd, platů, odměň za pracovní hotovost a z jiných složek mzdy nebo platu, které byli zaměstnanců zúčtovaný k výplatě v určitém období. Rozdíl mezi mzdou a platem je následující. Platem jsou odměňování zaměstnanci pracující pro stát, územní samosprávné celky (kraje, obce atd.), státní fondy, příspěvkové organizace. Náklady na platy a také na odměny jsou poskytovány z rozpočtu zřizovatele, který poskytuje příspěvek na provoz zařízení. Kdežto mzdou jdou odměňování zaměstnanci ostatních zaměstnavatelů. Pod pojmem mzda se skrývá peněžité plnění poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci za jeho vykonanou práci.

Hrubá mzda představuje mzdu před snížením o sociální a všeobecné zdravotní pojištění, zálohové splátky daně, daně z příjmů fyzických osob a další dohodnuté srážky.

Do výpočtů průměrných měsíčních mezd se nezapočítávají osoby vykonávající veřejné funkce (poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů), soudci, ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené, které se zároveň nenachází v pracovním poměru, učni, osoby pracující pro firmu na základě dohod (21).

Strukturální statistika mezd zaměstnanců poskytuje podrobné informace o mzdách zaměstnanců dle různých třídění. Základním tříděním je především dle zaměstnání. V této statistice jsou sledovány mzdy jednotlivých zaměstnanců, u kterých jsou zjišťovány všechny složky hrubého výdělku a také personální údaje o zaměstnancích (věk, pohlaví, vzdělání). Průměrnou mzdu zaměstnance za daný rok se vypočítá poměření hrubé mzdy s jeho placenou dobou, za kterou mzdu pobíral. Dále se odečte doba nemoci a dalších případných nepřítomností. Výsledkem je průměrná měsíční mzda vyjádřená v Kč, která definuje mzdovou úroveň na různých pracovních pozicích (21).

Výběrové šetření tzv. mikrocensus probíhalo v domácnostech za účelem zjištění příjmové a sociální diferenciací jednotlivých členů domácnosti. V Československu toto šetření probíhalo od konce 50. let 20. století ve dvou a pětiletých intervalech až u 2 % domácností. Celkem šetření probíhalo během dvou až tří týdnů, kdy specializovaný pracovník navštívil vybrané domácnosti a zjišťoval potřebné informace, kterými jsou jméno a příjmení, rok narození, rodinný stav, povolání, adresu zaměstnavatele členů domácností a další. Kromě demografických ukazatelů byly sledovány ještě disponibilní příjmy jednotlivých členů (příjmy z mezd, příjmy z podnikání, ze sociálního a zdravotního pojištění, stipendií, výher, darů atd.) a přibližná výše roční naturální spotřeby (22, s. 265).

Výběrové šetření EU-SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions) je povinné pro Českou republiku od roku 2004, kdy vstoupila do Evropské unie. Šetření provádí Český statistický úřad pod názvem Životní podmínky v souladu s nařízením Evropského parlamentu, podle kterého je toto šetření povinné pro všechny členské státy Evropské unie. Tento způsob využívá i Island, Norsko, Švýcarsko a Turecko. Díky tomu, že všichni využívají jednotnou metodiku lze mezi sebou porovnat ekonomické a sociální podmínky domácností v jednotlivých zemích, které toto šetření probíhá. Cílem šetření je získat údaje o příjmovém rozdělení jednotlivých typů domácností, nákladech na bydlení (údaje o způsobu, kvalitě a finanční náročnosti), vybavenosti domácností předměty dlouhodobého užívání. Dále také o pracovních hmotných a zdravotních podmínkách osob žijících v jednotlivých domácnostech (23).

Klasifikace individuální spotřeby CZ-COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose, v překladu Klasifikace individuální spotřeby podle účelu), je strukturované uvedení veškerých skupin spotřebního zboží a služeb podle účelu. Je nedílnou součástí systému národních účtů a vychází z mezinárodně uznávané Classification of Individual Consumption by Purpose. Používání klasifikace CZ-COICOP je od roku 1997, podle zákona č.89/1995 Sb., o státní statistické službě, uvedeno jako obligatorní pro Český statistický úřad pro šetření prováděná podle tohoto zákona. (29). Využívá se ke zjištění nákladů spotřeby domácností, vládních organizací a neziskových institucí sloužících domácnostem. Struktura CZ-COICOP je třístupňová. 1. stupeň, pod názvem „oddíl“, kterých je celkem čtrnáct, je dvouciferný. Jde o Potraviny a nealkoholické nápoje 01, Alkoholické nápoje, tabák a narkotika 02, Odívání a obuv

03, Bydlení, voda, energie, paliva 04, Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy 05, Zdraví 06, Pošty a telekomunikace 08, Rekreační a kultura 09, Vzdělávání 10, Stravování a ubytování 11, Sociální péče 12.4, Ostatní zboží a služby 12. Jednociferně jsou označeny další dva stupně klasifikace, tedy stupeň „skupina“, kterých je celkem 58, a „třída“ v množství 157 (30).

3.7 Inflace

Inflace je peněžní jev, který je vyvolaný rychlejším růstem množství peněz v ekonomice nežli rychlostí růstu reálného produktu ekonomiky. Konkrétní příčiny inflace jsou samozřejmě v různé době a na různých místech odlišné. Právě díky tomu se rozlišují různé druhy inflace. Inflace je vždy způsobena řadou různých konkrétních faktorů, které působí buď samostatně, nebo ve vzájemné kombinaci. Mezi nejobvyklejší faktory patří například deficitní financování ze státního rozpočtu, převaha velikosti investic na velikosti úspor, mzdy rostou rychleji než produktivita, výrobní vstupy se zdraží, devalvace, nepřiměřená emise úvěrů atd. Inflace je také často definována jako zvýšení cenové hladiny, díky které se sníží kupní síla peněz. Nejedná se o růst cen jednotlivých druhů výrobků nebo služeb, ale o růst cenové hladiny v ekonomice. Inflace se všeobecně hodnotí spíše negativně, existují ovšem i názory, podle kterých není inflace za předpokladu mírného průběhu a pod kontrolou příslušných orgánů škodlivá. Naopak deflací se nazývá taková situace v ekonomice, kdy dochází k poklesu cenové hladiny. Cena je v takovém případě náklad i důchod. Takovýto pokles cenové hladiny nemotivuje investory, výrobce ani zaměstnance k lepším výstupům ze své činnosti. Díky deflaci také dochází ke zvýšení hodnoty závazků dlužníků, kteří nebudou schopni dostát svým závazkům, a může dojít k ohrožení stability bankovního systému. Deflace by se dala nazvat pozitivní pouze v tom případě, kdyby byla důsledkem zvýšení produktivity neboli levnější produkce.

Dalším důležitým pojmem v oblasti inflace je cenová stabilita, která stanovuje hranici mezi inflací a deflací. Cenová stabilita je taková situace v ekonomice, kdy cenová hladina neroste ani neklesá. Odborná literatura umožňuje i širší pojetí cenové stability, kdy se za cenovou stabilitu považuje i cenový růst o dvě až tři %. Předpokladem ovšem je, že domácnosti a firmy neberou při každodenním rozhodování takovou výši inflace v úvahu. Mezi další pojmy související s inflací patří slumpflace, která zahrnuje takový stav ekonomiky, kdy klesá reálný produkt a cenová hladina roste. Existuje také stagflace,

kdy ekonomika stagnuje, resp. reálný produkt se nemění, ale cenová hladina roste. Situace, kdy dochází ke snižování míry inflace nebo aspoň jejímu zpomalování se říká dezinflace (5, s. 114–115).

Dle závažnosti lze inflaci rozdělit na mírnou inflaci, pádivou inflaci a hyperinflaci. Mírná inflace neboli plíživá inflace je taková situace, kdy ceny rostou pomalu, tudíž jsou relativně stabilní, díky tomu lidé důvěřují penězům. V číselném vyjádření je inflace v tomto případě řádově jednociferná. Pokud se pádivá inflace pod jiným názvem cválající inflace plně rozvine, mohou vzniknout vážné hospodářské problémy (finanční trhy odumírají, lidé ze strachu hromadí statky, protože přestávají věřit domácí měně). Při pádivé inflaci rostou ceny dvou či trojciferným tempem. Extrémním případem inflace je hyperinflace, kdy je tempo růstu obrovské. Inflace se dá také dělit na zjevnou, potlačenou a skrytou. Pokud je ekonomická rovnováha spojená s růstem cenové hladiny jedná se o inflaci zjevnou. Potlačená neboli blokováná inflace je v případě, kdy se státní orgány snaží brzdit inflaci a nejsou schopny odstranit příčiny. Skrytá inflace je v případě, kdy cenové indexy nevykazují skutečný růst cenové hladiny (18, s. 27).

Další třídění inflace je na poptávkovou a nabídkovou. Poptávková inflace neboli inflace tažená poptávkou je způsobena růstem agregátní poptávky. Domácnosti, firmy i vláda chtějí více utracet, ale na trhu je stejný objem výrobků a služeb. Zvýšená poptávka vyvolá růst cen. Nabídková inflace neboli inflace tažená nabídkou je naopak prvotně způsobená zvyšující se nabídkou především firem, která vede ke zvýšení cen, například v důsledku zdražení vstupů do výroby (materiál, energie, kapitál atd.), zemědělská krize a jiné. (18, s. 26-27)

Další pojem spojený s inflací je inflační schizofrenie, což je stav kdy se inflační očekávání neodborné veřejnosti neracionálně odlišují od aktuální inflace. Například z šetření CVVM vyplynulo, že 50 % respondentů vnímalo inflaci na přelomu let 2012/13 jako nepříznivě vysokou, přestože v prosinci byla meziročně ve výši 2,4 % a v lednu pouze 1,9 %. Pokud v ekonomice probíhá inflace a deflace zároveň, používá se někdy termín biflance nebo mixflance. Např. dlouhodobý pokles cen nemovitostí je současně provázen růstem cen potravin. V případě takového vývoje pak může docházet k zesilování inflační schizofrenie. Významné rozdíly existují mezi technologickou deflací

a poptávkovou deflací. U určitých druhů zboží, např. u plochých televizí, může docházet díky novým technologiím ke snížení ceny i při vysoké poptávce. Z pohledu ekonomů je ale velmi obávaný scénář, kdy snižování cen při nedobré hospodářské situaci vede domácnosti k rozhodnutím odložit nákup na později, až ceny klesnou co nejvíce, a tak se roztočí těžko řešitelná deflační spirála. Deflace hrozí především u produktů s dlouhodobou spotřebou, jejichž pořízení není aktuálně nezbytné, například u nemovitostí a motorových vozidel, které jsou pořizovány prostřednictvím úvěrů (24, s. 31).

3.7.1 Míra inflace

Míra inflace je velmi důležitým národohospodářským ukazatelem. Při sestavování spotřebního koše je velká snaha o reprezentativní složení, i přes to se ale síla dopadu liší u jednotlivých společenských skupin, jelikož každá skupina má jinou strukturu spotřeby. ČSÚ zvolil za míru inflace index spotřebitelských cen na základě praxe vyspělých zemí. Důvodem pro výběr indexu spotřebitelských cen bylo také to, že tempo inflace je základní argument při jednání o důchodech, valorizaci mezd, sociálních dávek atd. U všech těchto oblastí závisí jejich reálná velikost na růstu spotřebitelských cen. Míra inflace je tedy odvozována od indexu spotřebitelských cen, jelikož vychází ze stejného váhového systému a stejného souboru reprezentantů. Míra inflace se rovná procentní změně cenového indexu za stanovené období. Vztah pro výpočet míry inflace je založen na rozdílu cenového indexu běžného a základního období, dělený cenovým indexem základního období (5, s. 118).

Při výpočtu indexu spotřebitelských cen jsou využívány bazické indexy, jelikož inflace vypočítaná tímto indexem vyjadřuje přírůstek indexu spotřebitelských cen k základnímu období např. rok 2000, a v tomto případě právě rok 2000 je bází. Od ledna 2010 jsou vypočítávány všechny indexy spotřebitelských cen za různá časová období pomocí bazických indexů k základnímu období, kdy bází je rok 2005 = 100. Je stanovena jedna zásada a to, že míry inflace jsou vyjádřeny úhrnným indexem spotřebitelských cen za domácnosti celkem. Takto zjištěná míra inflace je využívána pro analýzu dlouhodobých podrobných časových řad vývoje cenových hladin a životních nákladů.

Od roku 2017 je nově zavedena časová řada bazických indexů se základem průměr roku 2015 = 100. Indexy vypočítané před rokem 2017 z časové řady bazických indexů průměr roku 2005=100 zůstávají platné, nedojde k jejich revizi. Vypočítané hodnoty se budou i nadále publikovat, ale již se z nich nebudou odvozovat žádné jiné indexy (25).

Rozlišují se míry inflace vyjádřené pomocí indexu spotřebitelských cen dle způsobů A až D. Míra inflace vyjádřená pomocí indexu spotřebitelských cen způsobem A, vyjadřuje inflaci jako procentní změnu cenové hladiny za posledních 12 měsíců proti cenové hladině 12 předchozích měsíců. Tyto cenové hladiny jsou získané pomocí indexu spotřebitelských cen. Tento způsob se využívá nejvíce při výpočtech reálných mezd a důchodů. Vyjádření míry inflace způsobem B využívá porovnání procentní změny cenové hladiny v příslušném měsíci daného roku proti stejnému měsíci předchozího roku. Díky tomu způsob B vylučuje sezónní vlivy, jelikož se porovnávají vždy stejné měsíce. Tato míra inflace se bere v úvahu při propočtech reálné úrokové míry, valorizací atd. Další způsob stanovení míry inflace je způsob C, který vypočítává inflaci jako procentní změnu cenové hladiny sledovaného měsíce proti předchozímu měsíci. Nevyužívá se tedy porovnání s odchozím rokem, ale vždy po sobě jdoucí období. Míra inflace vyjádřená způsobem D je založená na porovnání aktuální cenové hladiny k základnímu období. Jedná se tedy například o porovnání změny cenové roku 2016 s rokem 2010, kdy rok 2010 je základní neboli stálé období. S tímto způsobem se počítá pro analýzu dlouhodobých časových řad vývoje cenových hladin životních nákladů (1).

Vztah míry inflace určené pomocí indexu spotřebitelských cen: (5, s. 118)

$$\text{míra inflace} = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} \cdot 100 \quad (3.5)$$

Vztah míry inflace pomocí implicitního cenového deflátoru: (5, s. 119)

$$\text{míra inflace} = \frac{IPD_t - IPD_{t-1}}{IPD_{t-1}} \cdot 100 \quad (3.6)$$

3.7.2 Index vnímané inflace

Lidé se obecně zaměřují spíše na pozorování detailů u zkoumaných věcí než na celkové souvislosti a nadhled. Stejný princip platí u posuzování spotřebitelských cen. Každý spotřebitel zaznamená, že cena brambor je například o 30 % vyšší, než tomu bylo

v minulém roce, ale málokdo již vezme v potaz, že se o několik desítek % snížila cena čteček knih, která již má za sebou svůj největší spotřebitelský boom. Tato situace se dá vysvětlit dvěma způsoby. První důvod je ten, že lidstvo je mnohem citlivější na zvýšení cen, jelikož to zvýší naše náklady než na pokles cen. Druhým důvodem je naše paměť, která si spíš zapamatuje ceny u výrobků nebo služeb, které běžně spotřebovává, tudíž málo kdo ví, jaká byla cena u čtečky knih, když ji minulý rok nekupoval. Pokud domácnosti věnují pozornost pouze rostoucím cenám a nevnímají i ceny, které klesají, mohou omezovat svou spotřebu i výrazně pod úroveň svých příjmů. V důsledku mylného vnímání inflace pak dojde k poklesu spotřeby domácností s negativními dopady na ekonomiku země.

Spotřební koš, který se využívá pro zjištění inflace, obsahuje oba typy výroků, jak výrobky u kterých si většina spotřebitelů pamatuje ceny, tak i ty výrobky u kterých si s cenou nejsme jistí. Zastoupení obou skupin výrobků při výpočtu odpovídá spotřebě průměrné domácnosti. Lidé i přesto nevěří oficiální vypočtené míře inflace. Nechápu, jak je možné, že míra inflace je například pouze tři %, když každý přece ví, že se zdražilo tohle a tamto, ale již neberou v úvahu zlevněné výrobky. Velkým nedostatkem statistiky je to, že neexistuje průměrná domácnost. Každá domácnost má svůj vlastní spotřební koš, který si upravuje podle svých potřeb, tudíž se i její vlastní „inflace“ odlišuje od oficiální míry.

Jednou z možností, jak obejít tyto „problémy“ je vytvoření indexu vnímané inflace. Ze spotřebního koše jsou vyjmuty položky, u kterých jsou spotřebitelé málo citliví na změnu ceny. Zbývající položky spotřebního koše pak dostávají vyšší váhu. Poté lze porovnat meziroční celkovou inflaci proti individuální vnímané inflaci. Výsledkem porovnání je většinou stejný závěr a to, že lidská nedůvěra vůči oficiálně měřené inflaci je zakořeněná v subjektivitě vlastních pozorování.

Index vnímané inflace byl využit v západních zemích Evropy, kdy se snažili vysvětlit překvapivě malý nárůst oficiální inflace po zavedení jednotné ceny Eura po vstupu do Evropské unie. Zavedení Eura znamenalo u mnoha výrobků zaokrouhlování cena nahoru především u malých částek. Výsledkem bylo zjištění, že ani index vnímané inflace se nijak zvlášť nezvýšil. Pokud by se naopak potvrdila cenová stabilita u potravin, mohlo by dojít k tomu, že vnímaná inflace by mohla dokonce klesnout pod inflaci oficiální.

Naopak pokud hodnota indexu vnímané inflace stoupne nad hodnotu měřené inflace, spotřebitelé reagují uzavřením svých peněženek a přestávají utrácet finanční prostředky (26, s. 52–53).

3.7.3 Důsledky inflace

Inflace je v ekonomické literatuře považována spíše za škodlivý ekonomický jev, především v situaci, kdy se jedná o tzv. pádivou inflaci nebo hyperinflaci. Bezprostřední účinky inflace se neprojevují zejména v makroekonomii ale především v mikroekonomické rovině. Níže uváděné důsledky inflace se dostávají v různých kombinacích a s různou intenzitou v závislosti na typu inflace a její velikosti. Inflace má za následek nejistotu v ekonomické rozhodování, především u rozhodování o investicích. V tomto případě je rozhodování vždy spojeno s určitou mírou nejistoty a rizika, a pokud se k tomu přidá nemožnost odhadnout cenové pohyby, odrazuje to potencionální investory od investování. Inflace je tedy zdrojem ekonomické a sociální nestability. Dalším důsledkem inflace je menší počet dlouhodobých obchodních a kooperačních smluv, bez kterých nelze realizovat významné ekonomické akce. Tento důsledek souvisí s předchozím důsledkem, kdy investoři musejí své rozhodnutí zkracovat do kratších časových horizontů. Inflace dále snižuje kvalitu informací získaných z tržních ekonomických cenových systémů. Inflace totiž narušuje informace získané ze vztahu mezi nabídkou a poptávkou na trzích výrobních faktorů a produktů. Asi nejzávažnějším důsledkem inflace je přerozdělování reálného národního důchodu. Ceny výrobků a služeb nerostou stejnoměrně, jejich relativní ceny se mění, takže dochází k diferenciaci reálných příjmů výrobců těchto statků a také reálných příjmů jejich spotřebitelů. Domácnosti a firmy tedy kupují odlišné kombinace výrobků a služeb a prodávají odlišné výrobní faktory. Dopad inflace u jednotlivých subjektů závisí na tom, jak se ceny těchto statků rychle mění. Nelze tedy přesně určit, kdo z této situace vychází jako vítěz a kdo poražený, tedy ten, kdo ztrácí. Lze ovšem shrnout, že vyhrává, neboli je méně poškozen ten, kdo má nejlepší informace a je schopen rychle přizpůsobit své nominální příjmy aktuální cenové hladině. Inflace je výhodná pro skupinu ekonomických subjektů, které mají pohyblivé příjmy, jelikož ceny jejich výrobků a služeb se vytvářejí tržně, takže jsou schopny se přizpůsobit cenovému vývoji. Naopak v nevýhodě jsou subjekty, které mají fixní plat a důchod. Mezi tyto subjekty patří například učitelé, policisté, úředníci, a tedy i zaměstnanci veřejného sektoru, dále se jedná i o důchody

ve smyslu starobních, vdovských, sirotčích a invalidních důchodů. Tato nevýhoda je způsobena tím, že inflace probíhá průběžně, kdežto fixní platy a důchody jsou upravovány až se zpožděním. Pokud jsou důsledky přerozdělování velmi závazné, vytváří to nepříznivé prostředí mezi jednotlivými sociálními skupinami společnosti. Peněžní iluze je dalším důsledkem inflace. Lidé, kteří se nevyznají v ekonomii, často spojují nominální a reálné veličiny, což je špatně. Peněžní iluzi mohou podléhat i podnikatelé a manažeři. Inflace také oslabuje schopnost peněz plnit úlohu uchovatele hodnoty. Strádatelé se obávají, že jejich úspory ztratí kupní sílu a budou znehodnoceny. Pokud dochází ke klesání úspor, může dojít k poklesu investičních aktivit v důsledku toho, že bankám chybí zdroje pro poskytování úvěrů. Existuje mnoho dalších důsledků inflace, mezi které patří například náklady ošoupaných podrážek nebo náklady změny jídelníčků. Domácnosti se v době inflace snaží mít co nejmenší hotovost, jelikož ta nepřináší žádný úrok. Musejí ovšem vyrážet častěji k bankomatům nebo do bank. A právě tyto náklady na cesty a ztracený čas jsou nazývány náklady ošoupaných podrážek. Kdežto náklady změny jídelníčku v sobě obsahují náklady na změnu cenovek, vytištění nových katalogů a jídelní lístků, seřízení prodejních automatů a pokladen, které se musejí v důsledku zvýšení cen změnit. Na základě výše vyjmenovaných důsledků inflace je zřejmé, že stabilita cen patří mezi vysokou prioritu ekonomické politiky vlády, a především centrální banky státu (5, s. 131–133).

4 Vlastní práce

4.1 Analýza čistého průměrného příjmu domácností na osobu v ČR v letech 1989 až 2015

Základní náhled do vývoje příjmů domácností V ČR v letech 1989 až 2015 poskytuje tabulka č. 4, zobrazující čisté peněžní příjmy, naturální příjmy a celkové čisté příjmy českých domácností na osobu za rok v jednotlivých letech vybraného období, viz příloha, tabulka 4. Pro úplnost jsou doplněny také celkové hrubé příjmy domácností na osobu a rok, které dokreslují komplexnost dané problematiky.

Z grafu 1 je patrné, že celkový čistý příjem se rok od roku zvyšoval, měl tedy rostoucí tendenci, což potvrzuje i meziroční srovnání čistých příjmů. Během let 1989 až 2015 se celkové čisté příjmy zvýšily z 24 076 Kč na 163 045 Kč, což je nárůst o 677,21 %. Při analýze vývoje příjmů je také ale nezbytné brát v potaz i míru inflace v jednotlivých letech.

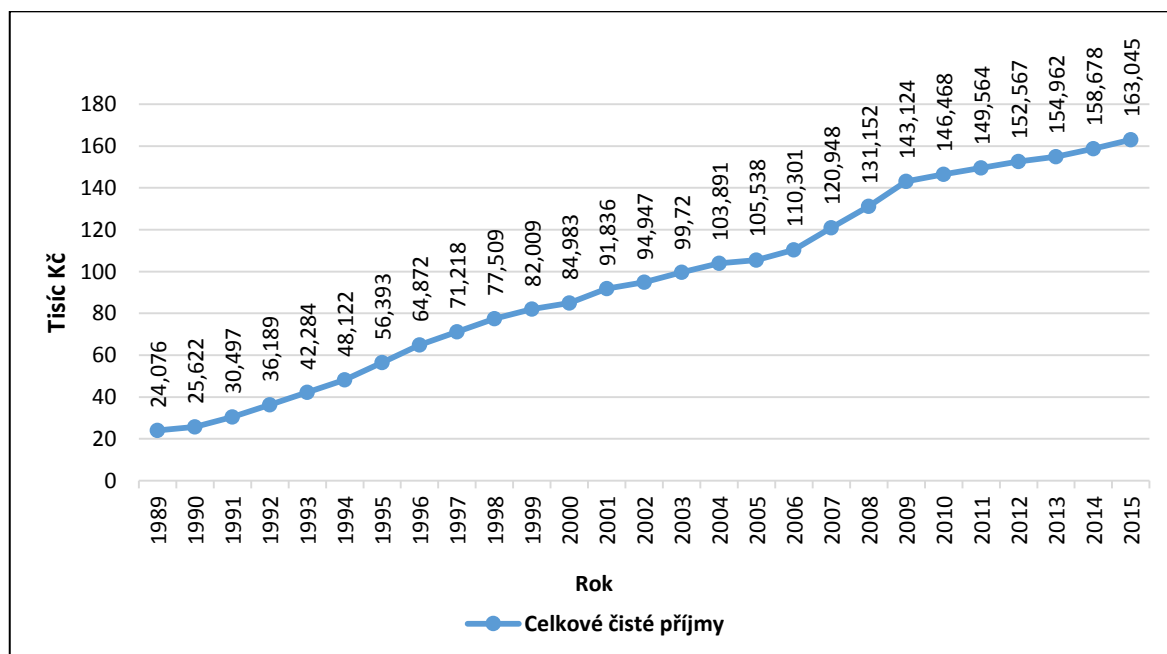
Ve všech pozorovaných letech je meziroční růst celkových čistých příjmů vyjádřený v % v kladných číslech. Počátečním zkoumaným obdobím je rok 1989, u kterého je tedy meziroční růst příjmů stanoven na 0 %. Největší meziroční růst celkových příjmů v % zaznamenaly domácnosti v roce 1991, kdy se celkový příjem zvýšil o 18,48 %, tedy z 24 971 Kč na 29 586 Kč. Naopak nejmenší meziroční nárůst byl zaznamenán v roce 2011, kdy došlo k nárůstu celkových čistých příjmů pouze o 1 479 Kč, tedy o 1,03 %. Průměrně, za celé zkoumané období, se celkový čistý příjem ročně zvyšoval o 7,74 %.

Meziroční růst celkových čistých příjmů lze rozdělit do několika etap. První etapa obsahuje období 1989 až 1996, kdy se meziroční růst celkových čistých příjmů pohyboval v rozmezí 14 až 19 %. Domácnostem se za toto období zvýšil čistý příjem až o 40 104 Kč. Další etapa zahrnuje roky 1997 až 2001, a zde se průměrný meziroční nárůst většinou pohyboval kolem 8 %. Výjimkou byl jen rok 2000, ve kterém došlo k meziročnímu růstu pouze o 3,28 %. Ve třetí etapě, zahrnující roky 2002 až 2006, se meziroční růst celkových čistých příjmů pohyboval v intervalu od 1,74 % do 5,31 %. Čistý příjem se v tomto období nejvíce zvýšil v roce 2003 a to o 4 949 Kč. Následující etapa již obsahuje pouze tři roky, kterými jsou 2007, 2008 a 2009. Meziroční nárůst v tomto

období se pohyboval kolem 8,5 %. V poslední etapě, během let 2010 až 2015, došlo ke zvýšení čistých příjmů o 16 577 Kč. Meziroční růst celkových čistých příjmů se v tomto období nacházel pod 3 % hranicí. V roce 2011 se čistý příjem zvýšil dokonce pouze o 1,03 %.

Graf 1 Přehled čistých příjmů na osobu a rok v ČR v letech 1989 – 2015

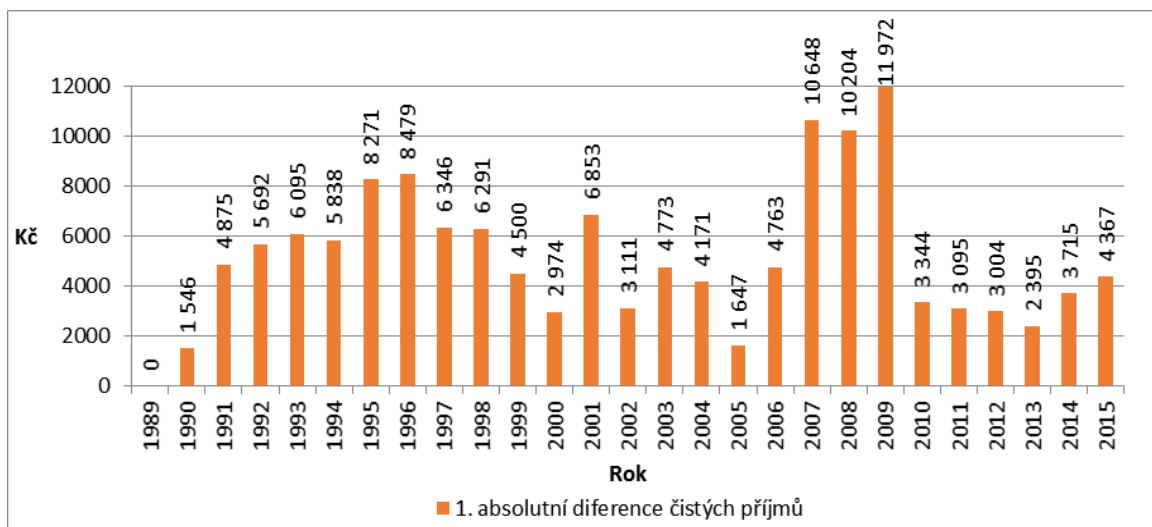

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Pro detailní statistické porovnání lze vývoj celkový čistých příjmů uvést v 1. absolutní diferenci (viz vztah 3.7), dále v 2. absolutní diferenci (viz vztah 3.8) a v 1. relativní diferenci (vztah 3.9). Tyto diference jsou znázorněny v grafech 2 až 4.

Graf 2 shrnuje vývoj 1. absolutní diference. Nejvyšší nárůst meziročního růstu vyjádřeného v % nastal v roce 1991. Ale při zhodnocení vývoje 1. absolutní diference, největší změna nastala v roce 2009, kdy se celkový čistý příjem domácnosti na osobu zvýšil dokonce až o 11 972 Kč. Pro domácnosti bylo nejpřínosnější období 2007 až 2009, kdy se jim čistý příjem zvýšil celkem o 32 824 Kč. Nejhůře na tom byly domácnosti v roce 1990, kdy se oproti roku 1989 čistý příjem zvýšil „pouze“ o 1 546 Kč. Průměrně, za celé období let 1989 až 2015, se čistý příjem domácností zvyšoval o 5 345 Kč na osobu za rok.

Graf 2 1. absolutní diference čistých příjmů na osobu a rok v letech 1998 až 2015

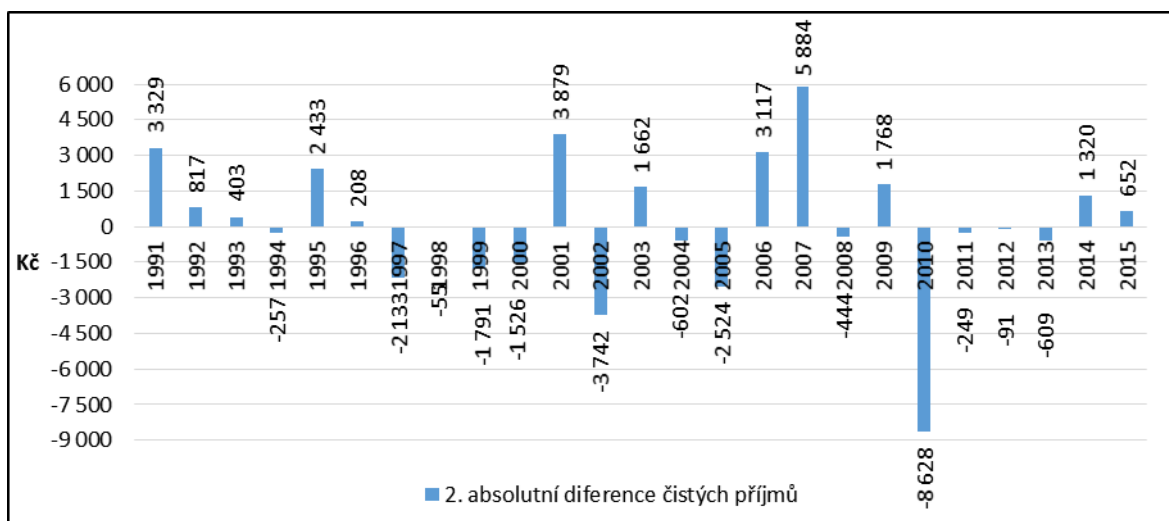

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf č. 3 zobrazuje 2. absolutní diferenci z let 1991 až 2015. Pro roky 1998 a 1990 nebylo možné 2. absolutní diferenci stanovit. Z výsledků bylo patrné, že vztah mezi přírůstkem byl každý rok jiný, někdy v záporných hodnotách, někdy v kladných hodnotách. Největší záporný rozdíl mezi přírůstkem dvou sousedících období nastal v roce 2010, kdy byl přírůstek menší o 8 268 Kč než v roce 2009. Největší kladný rozdíl mezi přírůstkem byl naopak v roce 2007, kdy si domácnosti v rámci přírůstků čistých příjmů polepšily o 5 884 Kč oproti přírůstku v roce 2006.

Nebylo možné určit období, které by se vyvíjelo stejným způsobem. Každý rok se přírůstek čistých příjmů měnil, někdy dokonce v řádech tisíců jindy pouze v řádech desítek.

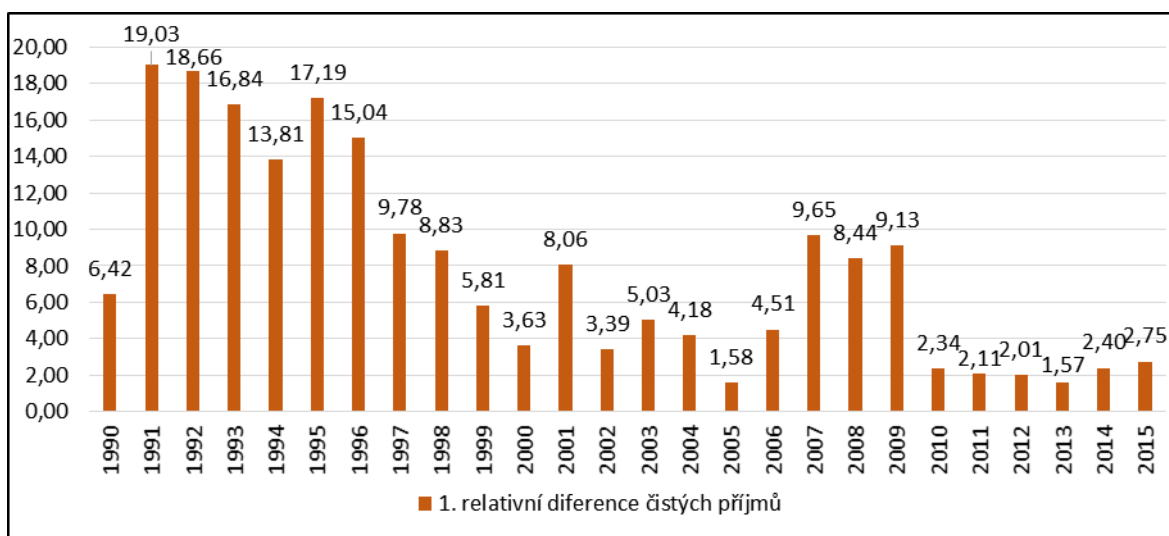
Graf 3 2. absolutní diference čistých příjmů na osobu a rok v letech 1989 až 2015

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf 4 zobrazuje 1. relativní diferenci čistých příjmů, v letech 1990 až 2015. Ze stejných důvodů jako u 2. absolutní diference čistých příjmů, nebyl zobrazen rok 1989, jelikož nešly stanovit diference. Data z obrázku uvedla tempo růstu přírůstku čistých příjmů průměrné domácnosti. Bylo patrné, že tempo růstu čistých příjmů mělo nejvyšší hodnoty v období let 1991 až 1996, kdy se tempo přiblížilo až na hranici 20 %. Posledních 5 let zkoumaného období se tempo růstu čistých investic drželo na stejné úrovni, a to kolem 2 %. Nejnižší tempo růstu bylo zaznamenáno v roce 2005, a to pouhých 1,58 %.

Graf 4 1. relativní diference čistých příjmů na osobu a rok v ČR v letech 1990 až 2015

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Pro stanovení predikce pro roky 2016 a 2017 byl zvolen způsob průměrným absolutním přírůstkem a trendovou funkcí. Následující graf uvedl trendovou funkci vypočtenou z čistých příjmů v letech 1989 až 2015 pomocí lineárního modelu. Cílem bylo zjistit předpověď vývoje čistých příjmů domácností na osobu pro rok 2016 a 2017. Rovnice regrese je následující:

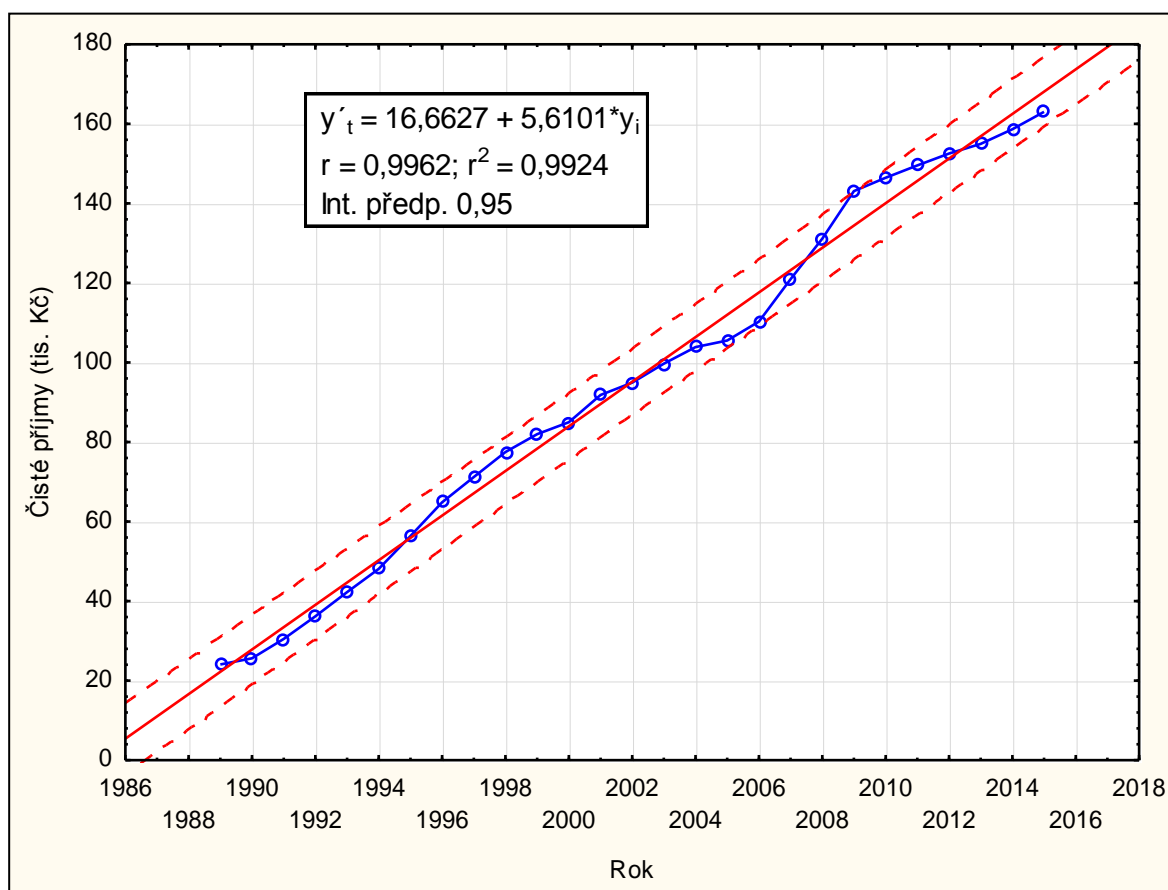
$$y'_t = 16,6627 + 5,6101 * y_i$$

Koeficient determinace r^2 dosáhl hodnoty 0,9924 a splnil podmínku, že měl být v rozmezí od 0 do 1. Čím by se jeho hodnota blížila jedné, tím by byl model kvalitnější. Jelikož v tomto případě byla jeho hodnota skoro 1, bylo ověřeno, že lineární model byl vhodně zvolen jako velmi kvalitní. Korelační koeficient r se v tomto případě rovnal 0,9962. Kladný korelační koeficient vyjadřuje pozitivní korelaci mezi veličinami, čím je hodnota vyšší, tím je závislost větší. Největší hodnoty, které mohl dosáhnout je 1, tedy u této predikce se jednalo o téměř maximální závislost.

Z výše uvedené rovnice šlo zjistit předpověď pro rok 2016 a rok 2017. Pro rok 2016 byla predikována výše čistých příjmů 168 136 Kč a pro rok 2017 ve výši 173 746 Kč. I do budoucna se tedy dala přepokládat rostoucí tendence čistých příjmů domácností na osobu pro další roky.

Výpočtem metodou průměrného absolutního přírůstku byly zjištěny následující závěry. Průměrný absolutní přírůstek pro rok 2016 činil 5 559 Kč. Čistý příjem pro rok 2016 byl predikován ve výši 168 604 Kč a pro rok 2017 byl předpokládán ve výši 174 163 Kč.

Graf 5 Vývoj čistých příjmů na osobu a rok v ČR v letech 1989 až 2015

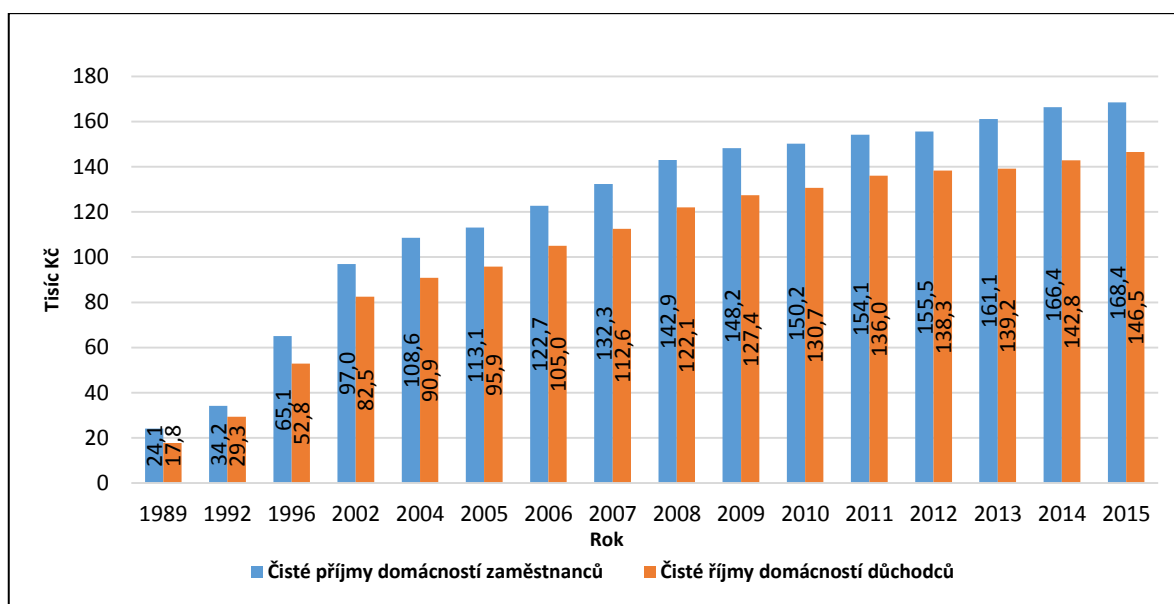

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.1.1 Analýza čistých příjmů u jednotlivých typů domácností v letech 1989 až 2015

Graf č. 6 uvedl čisté příjmy na osobu v letech 1989 až 2015 u určitých typů domácností, a to domácnosti zaměstnanců a domácnosti důchodců. Z údajů bylo možné konstatovat, že čisté příjmy domácností zaměstnanců vzrostly za zkoumaných 26 let o 144 347 Kč. Domácnostem důchodců se čisté příjmy zvýšily o 128 702 Kč. Ve výchozím roce byl rozdíl mezi čistými příjmy domácností zaměstnanců a důchodců 6 310 Kč. V roce 2015 byl rozdíl již 21 945 Kč.

Graf 6 Čisté příjmy na osobu a rok u domácností zaměstnanců a důchodců v letech 1989 až 2015

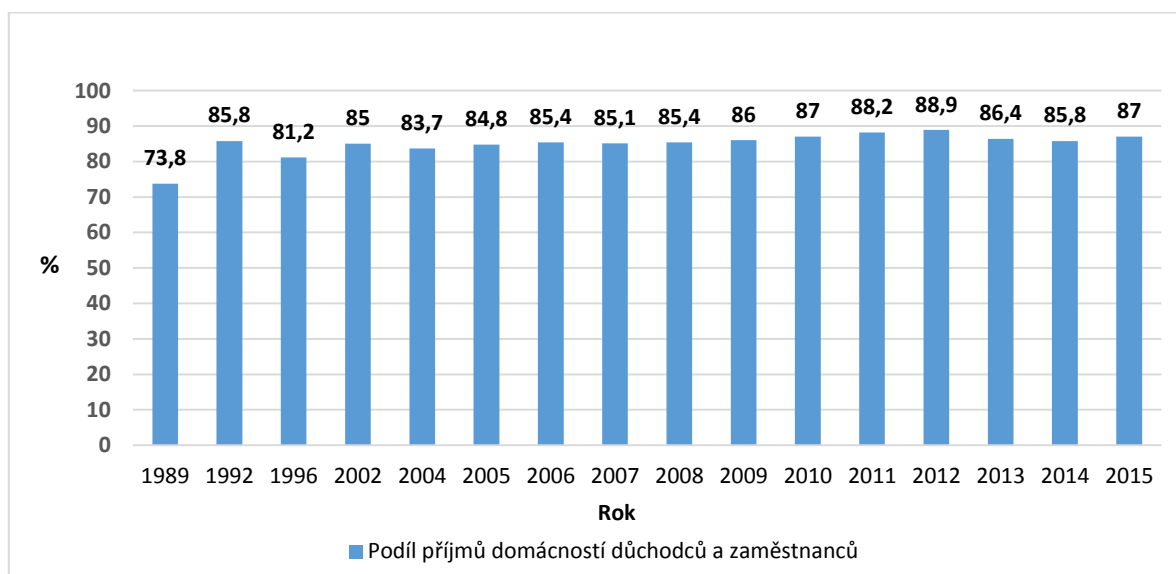
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Poměr velikosti příjmů domácností důchodců a zaměstnanců se v období let 2005 až 2014 opakovaně snižoval a zvyšoval v rozmezí hodnot od 84,8 % v roce 2014 až po 88,9 % v roce 2012, kdy příjmy zaměstnanců stagnovaly. Do roku 2014 se poměr opět snížil v neprospěch důchodců na 85,8 %. Šlo o stejnou hodnotu, jaká byla, ještě v rámci šetření Cenzus, zjištěna už v roce 1992. Z údajů vyplynulo, že podíl příjmů rodin důchodců a zaměstnanců byl v celém tomto období relativně stálý, viz graf 7. V nominálním vyjádření dosahovaly čisté příjmy důchodců v roce 2005 výše 95 869 Kč ročně, což bylo o 17 239 Kč na osobu za rok méně, než hodnota čistého příjmu v domácnosti zaměstnanců, která činila 113 108 Kč na osobu za rok. Hodnota uvedeného rozdílu příjmů v letech 2005 až 2014 oscilovala jen v kladných hodnotách okolo průměrné hodnoty 19 677 Kč v rozmezí od 17 239 Kč v roce 2012 až po 23 591 Kč v roce 2014. V tomto roce dosáhly čisté příjmy domácností zaměstnanců výše 166 405 Kč, a byly o 23 951 Kč na osobu a rok vyšší než u důchodců, kteří dosáhli příjmu ve výši 142 814 Kč. Příjmy u obou skupin rostly v letech 2005 až 2012 v podobném rozsahu. K nejvyššímu rozdílu v meziročním nárůstu příjmů došlo v roce 2013, kdy se čisté příjmy domácností zvýšily v nominálním vyjádření o 5 560 Kč, zatímco u důchodců jen o 884 Kč. Vysoký rozdíl v nárůstu příjmů nastal i roku 2014, kdy zaměstnancům vzrostl o 5 316 Kč, a důchodcům o 3 614 Kč ročně.

V roce 2015 nastala opačná situace, kdy čisté příjmy důchodců se zvýšily o 3 673 Kč a domácnostem o 2 027 Kč.

Důkazem, že se kupní síla českých domácností od roku 1989 do roku 2015 zvýšila, byl růst průměrné mzdy více, než 8krát a starobních důchodů téměř 7krát. Přitom ceny vzrostly celkem jen 5,3krát.

Graf 7 Podíl příjmů domácností důchodců a domácností zaměstnanců v letech 1989 - 2015

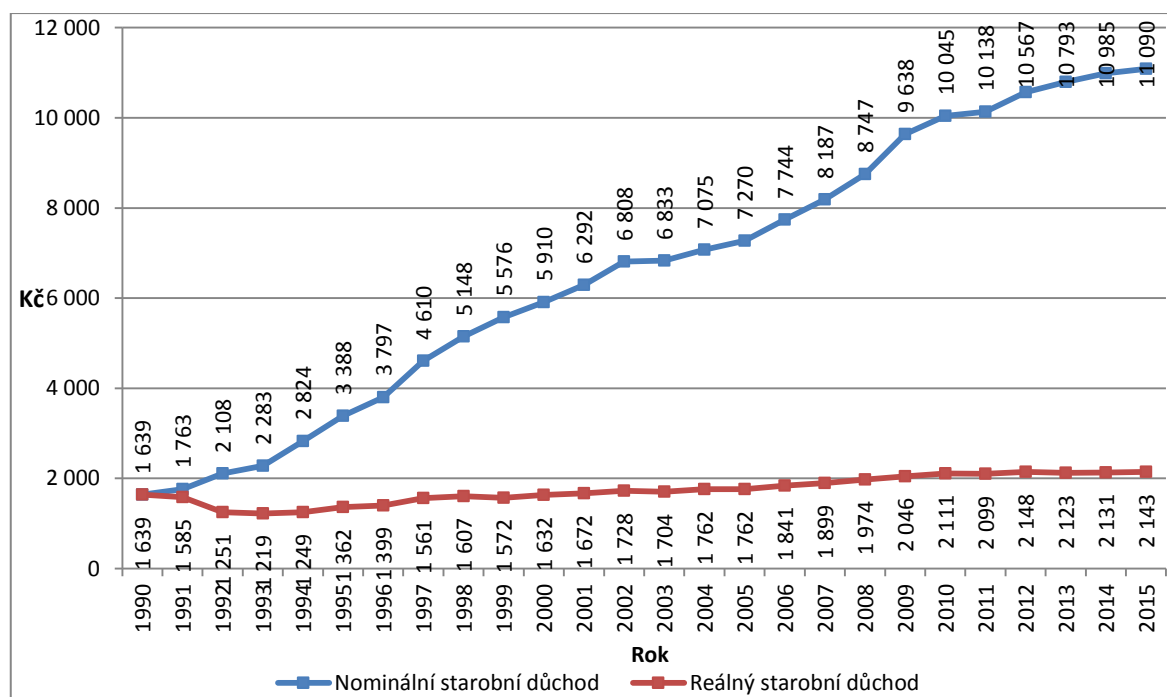
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf 8 zobrazil vývoj měsíčního nominálního a reálného starobního důchodu v letech 1989 až 2015. Nominální měsíční starobní důchod pro výchozí rok 1989 byl ve výši 1 639 Kč. Nominální starobní důchod měl rostoucí tendenci, každý rok docházelo k jeho navýšení, někdy pouze o několik korun, jako například v roce 2003, jindy i skoro o 1 000 Kč, příkladem byl rok 1997, kdy se nominální starobní důchod zvýšil o 813 Kč. V roce 2010 už starobní důchod převýšil hranici 10 000 Kč a kolem této výše se držel další 4 roky. V roce 2015 už dosahoval starobní důchod 11 090 Kč, oproti roku 1989 se jednalo skoro o 7krát větší částku.

Měsíční reálný starobní důchod, přepočtený k cenám výchozího roku, se v letech 1991, 1992 a 1993 snižoval, došlo k poklesu o 25,63 %. Důchodci tedy sice dostávaly vyšší nominální starobní důchod o 39,30 %, ale díky mnohem vyšším cenám statků, se reálná

hodnota starobního důchodu dostala pod nižší vyšší než v roce 1989, a to dokonce o jednu čtvrtinu. Období mezi rokem 1994 a 1998 bylo ve znamení zvýšení reálného starobního důchodu o 28,66 %, ale nominální důchod se díky inflaci vždy zvyšoval rychleji než reálný. Nominální důchod se za toto období zvýšil o 82,30 %. Teprve v roce 1998 se reálný starobní důchod dostal skoro na stejnou hodnotu jako ve výchozím roce 1989. V letech 1999 až 2008 se většinou reálný důchod zvyšoval, pouze v letech 1999, 2003 a došlo k nepatrnému poklesu. Nominální důchod se v těchto letech období zvýšil o 56,87 %. Reálný důchod se oproti předchozímu období přiblížil zvýšení nominálního starobního důchodu, jelikož vzrostl o 25,57 %, ale pořád se nejednalo se o stejnou rychlost růstu. Ve zbylých letech sledovaného období se reálný starobní důchod zvýšil o 4,74 %, což je 97 Kč. Pouze v roce 2012 došlo vlivem zvýšení cen k poklesu reálného starobního důchodu. Měsíční reálný starobní důchod v cenách roku 1989 se během sledovaného období zvýšil 1,3 krát.

Graf 8 Vývoj měsíčního nominálního a reálného starobního důchodu na osobu v letech 1989 – 2015

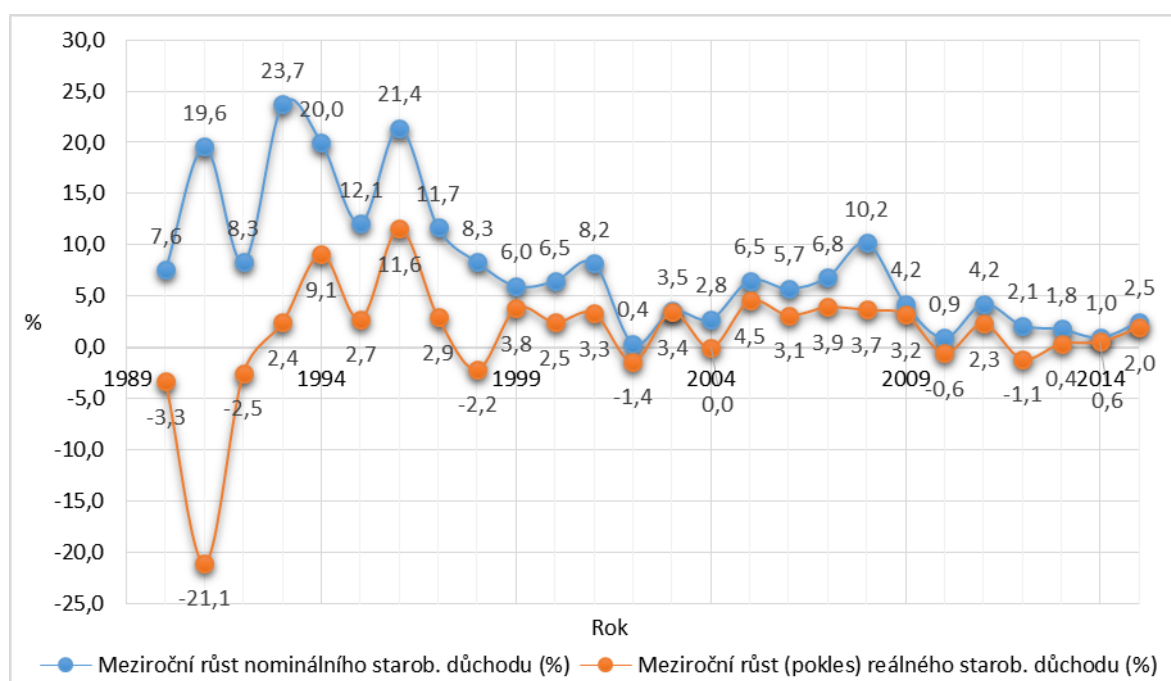
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z grafu 9 vyplynulo, že meziroční růst měsíčního starobního důchodu vyjádřený v %, byl v první polovině sledovaného období mnohem vyšší než meziroční růst měsíčního reálného starobního důchodu. Zlomovým místem se stal rok 2003, kdy se díky míře inflace

blízko nulové hodnoty, meziroční růsty obou příjmových charakteristik téměř shodovaly. Nominální starobní důchod se zvýšil o 3,5 %, u reálného starobního důchodu došlo k navýšení o 3,44%. Ve druhé polovině sledovaného období, díky mírnější míře inflace, nedocházelo již k tak velkým výkyvům mezi jednotlivými meziročními přírůstky. Od roku 2004 meziroční růst reálného starobního důchodu kopíroval vývoj meziročního starobního důchodu. Pouze v roce 2008 meziroční růst nominálního starobního důchodu byl rostoucí, ale reálný starobní důchod byl klesající, což bylo způsobeno vyšší inflací.

Graf 9 Vývoj meziročního růstu nominálního a reálného starobního důchodu na osobu v letech 1989 až 2015

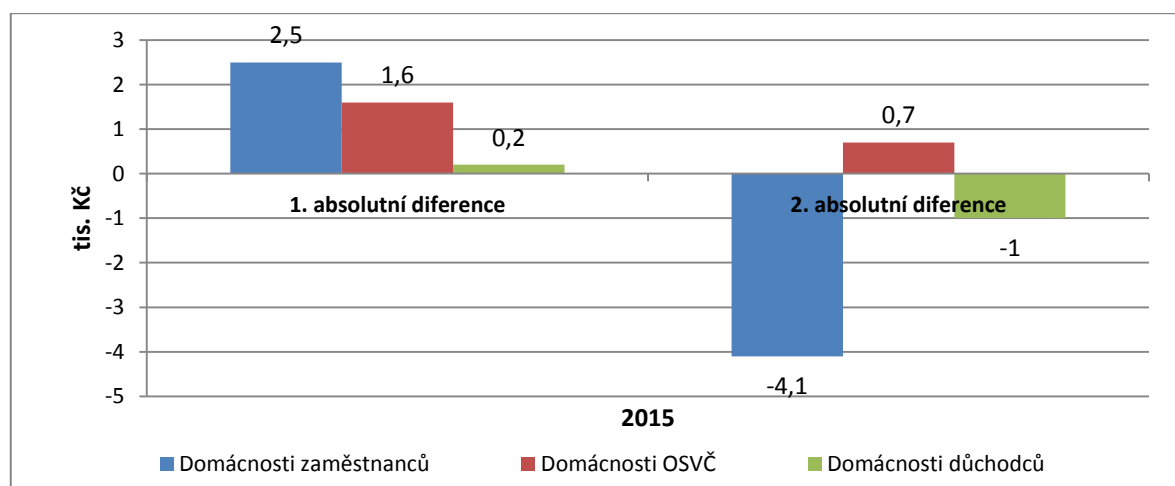
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Velikost čistých příjmů se lišila v jednotlivých typech domácnosti. Jako příklad byla zvolena statistická data z roku 2014 a 2015, která byla uvedena v grafu 10. Nejvyšší čisté příjmy měly domácnosti zaměstnanců, u kterých se výše čistých příjmů pohybovala nad 170 000 Kč. Naopak nejnižší příjmy měly domácnosti. V roce 2014 byl jejich čistý příjem na osobu a rok 150,8 tis. Kč a v roce 2015 stoupl na 152,4 tis. Kč na osobu a rok. Největší 1. absolutní diferenci měly domácnosti zaměstnanců, a to ve výši 2,5 tis. Kč, když se jim čisté příjmy zvýšily ze 174,3 tis. Kč na 176,8 tis. Kč. Domácnosti s osobou samostatně výdělečně činnou v čele měly 1. absolutní diferenci ve výši 1,6 tis. Kč. V roce

2014 se jejich čistý příjem na osobu a rok nacházel na hodnotě 150,8 tis. Kč. Následující rok se jim čisté příjmy zvýšily na 152,8 tis. Kč. U domácností důchodců nedošlo skoro k žádnému navýšení čistých příjmů. 1. absolutní diference u těchto domácností byla pouze 0,2 tis. Kč, došlo tedy k meziročnímu navýšení pouze o 200 Kč.

Z hodnocení výsledků 2. absolutní diference bylo zjištěno, že v roce 2015 došlo k nejvyššímu průměrnému meziročnímu nárůstu čistých peněžních příjmů u domácností OSVČ, a to o 700 Kč. Nejméně meziročně narostly průměrné čisté příjmy domácnostem v čele se zaměstnanou osobou, u kterých došlo k poklesu oproti předchozímu roku o -4,1 tisíc Kč. Pokles u meziročního nárůstu čistých peněžních příjmů zaznamenaly i domácnosti důchodců, kterým poklesl meziroční přírůstek o 1 000 Kč.

Graf 10 1. absolutní diference a 2. absolutní diference čistých příjmů na osobu a rok u jednotlivých typech domácností v roce 2015

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Rozdíl mezi velikostí čistých příjmů je i u domácností úplných a neúplných. V tabulce 1 byly uvedeny čisté příjmy domácností s dětmi pro rok 2015. Nejvyšší příjem s úrovní 159 600 Kč na osobu ročně zaznamenaly úplné rodiny s jedním dítětem, nejnižší průměrný příjem měly úplné rodiny s jedním dítětem ve výši 119 400 Kč. U neúplných rodin, tedy u rodin s jedním rodičem a s jedním nebo více nezaopatřenými dětmi, se průměrný příjem dostal na hodnotu 119 400 Kč. Příjem na osobu byl u domácností s dětmi v průměru nižší než u bezdětných, kde se příjem nesnižoval o podíl na nezaopatřené děti.

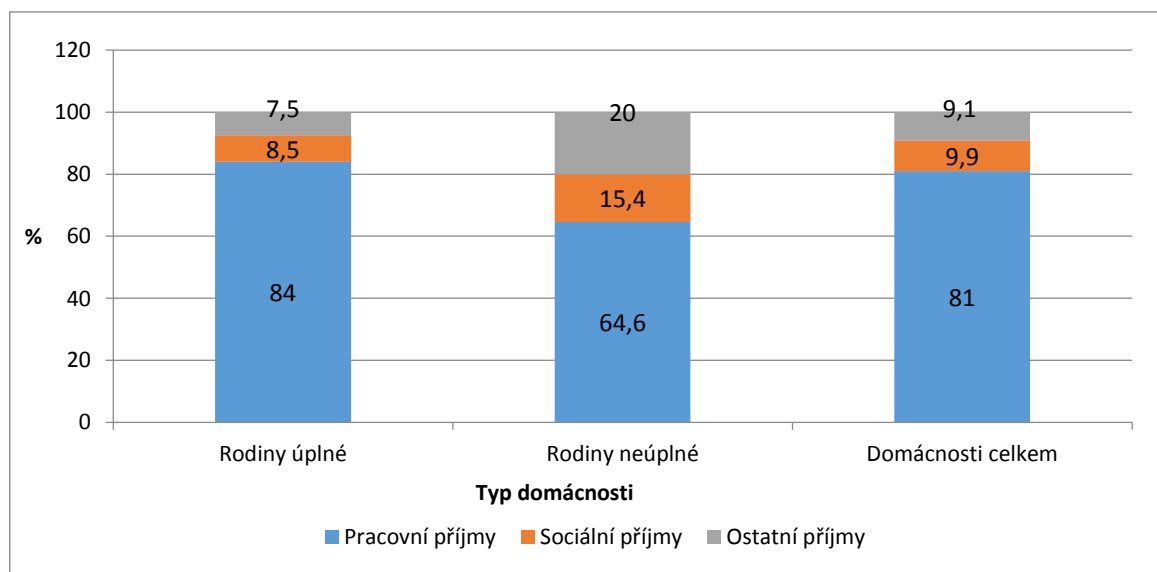
Tabulka 1 Čisté příjmy na osobu a rok u domácností s dětmi v roce 2015

Typ domácností	Úplné rodiny s dětmi				Neúplné rodiny s dětmi		Domácnosti celkem
	1 dítě	2 děti	3 a více dětí	Celkem	1 dítě	Celkem	
Čisté příjmy na osobu a rok (Kč)	159,6 tis.	129 tis.	95,5 tis.	134,1 tis.	135,6 tis.	119,4 tis.	163 tis.

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Skladba příjmů se u úplných a neúplných rodin s dětmi odlišovala. Opět byla pro lepší názornost zvolena statistická data za rok 2015, viz graf 11. Sociální příjmy se staly významným zdrojem příjmů především pro neúplné rodiny s dětmi. Dosahovaly téměř šestinou jejich celkových příjmů. U úplných rodin s dětmi ale tvořily sociální příjmy méně než 9 % čistých příjmů. Ještě významnější rozdíl vznikl u příjmů z práce. Bezmála 85 % podíl činil u čistých příjmů u úplných rodin oproti 65% podílu u rodin neúplných. Ostatní příjmy, jako byla pomoc širší rodiny nebo např. výživné, byly svým 20% podílem významné pouze u neúplných rodin s dětmi, proti 7,5% podílu z příjmů u rodin úplných. Ostatní a sociální příjmy tvořily u rodin neúplných takřka 2,5krát větší podíl na celkových hrubých příjmech než u rodin úplných.

Graf 11 Složení hrubých peněžních příjmů u domácností s dětmi v roce 2015

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Největší podíl na příjmech domácností nastal v roce 2015 u rodin zaměstnanců a jejich příjem činil v průměru 27 300 Kč na osobu. Od roku 1995 se tento příjem zvýšil o více než 200 %. Průměrný příjem osob samostatně výdělečně činných dosáhl hodnoty téměř 46 700 Kč a za uvedenou dobu vzrostl přibližně jen o 50 %. V zahraničí pracovalo v roce 2015 skoro 50 000 členů českých domácností, kteří překračovali státní hranice nebo pracovali v zahraničí méně než jeden rok, s průměrným příjmem téměř 67 800 Kč za měsíc. V roce 2014 pracovalo v zahraničí, především v zemích EU, asi 40 000 rezidentů a meziroční nárůst jejich počtu tak dosáhla téměř 25 %. Příčinou byl zejména výhodně nízký kurz Kč, udržovaný politikou cílené míry inflace ČNB, a který zhodnocoval příjmy v cizích měnách. Příjmy českých rodin tak meziročně vzrostly z 29,8 mld. Kč na téměř 41 mld. Kč. Příjmy OSVČ byly nejvíce ze všech skupin ovlivněny hospodářským vývojem. Počet OSVČ stoupal v době recese, kdy se propuštění jedinci snažili zajistit příjmy podnikáním, a jejich počet opět klesal při hospodářském růstu. Jako příklad může posloužit meziroční pokles příjmů za první tři čtvrtletí roku 2015 o 0,3 %, tedy o 1,7 mld. Kč, přestože zisky firem rostly. Došlo ke snížení počtu malých podnikatelů do té míry, že i přes nárůst zisků jednotlivých firem, celkový zisk OSVČ poklesl.

4.2 Analýza reálných čistých příjmů domácností v ČR v letech 1989 až 2015

Při posuzování vývoje čistých příjmů, bylo nezbytné brát v úvahu i míru inflace v jednotlivých letech, jelikož ovlivňovala výši reálných čistých příjmů. Při výpočtu se vycházelo z meziroční míry inflace, ze které se stanovila celková míra inflace k roku 1989, který byl zvolen za výchozí rok. Na tomto základě toho se stanovil reálný celkový čistý příjem k základnímu roku 1989.

V příloze, tabulka 5, se uvedla celková míra inflace k cenám roku 1989. Nejvýraznější skokem ve vývoji celkové míry inflace nastal jednoznačně v roce 1991, kdy míra inflace dosáhla 56,6 %. Za touto vysokou mírou inflace byla pravděpodobně také, kromě probíhající liberalizace cen i vnímaná nejistota rizika rozdělení státu a oddělení měny. Za celé sledované období vývoje čistých příjmů se celková míra inflace k cenám roku 1989 vyšplhala na 430,1 % v roce 2015.

Při analýze reálných čistých příjmů k roku 1989 bylo patrné, že i když každý rok docházelo k zvyšování čistých příjmů domácností, reálné čisté příjmy, vypočítané k roku 1989, se naopak často snižovaly, a to právě díky působení inflace. Za zmínku určitě stojí velmi vysoká meziroční míra inflace 56,6 % v roce 1991. Díky tomu dosáhl meziroční pokles reálných čistých příjmů hodnoty 21,4 %. Reálné čisté příjmy k roku 1989 se od výchozího roku do roku 2015 zvýšily o 7 714 Kč, tj. v cenách roku 1989. Nominální čistý příjem se za stejnou dobu zvýšil o 138 969 Kč.

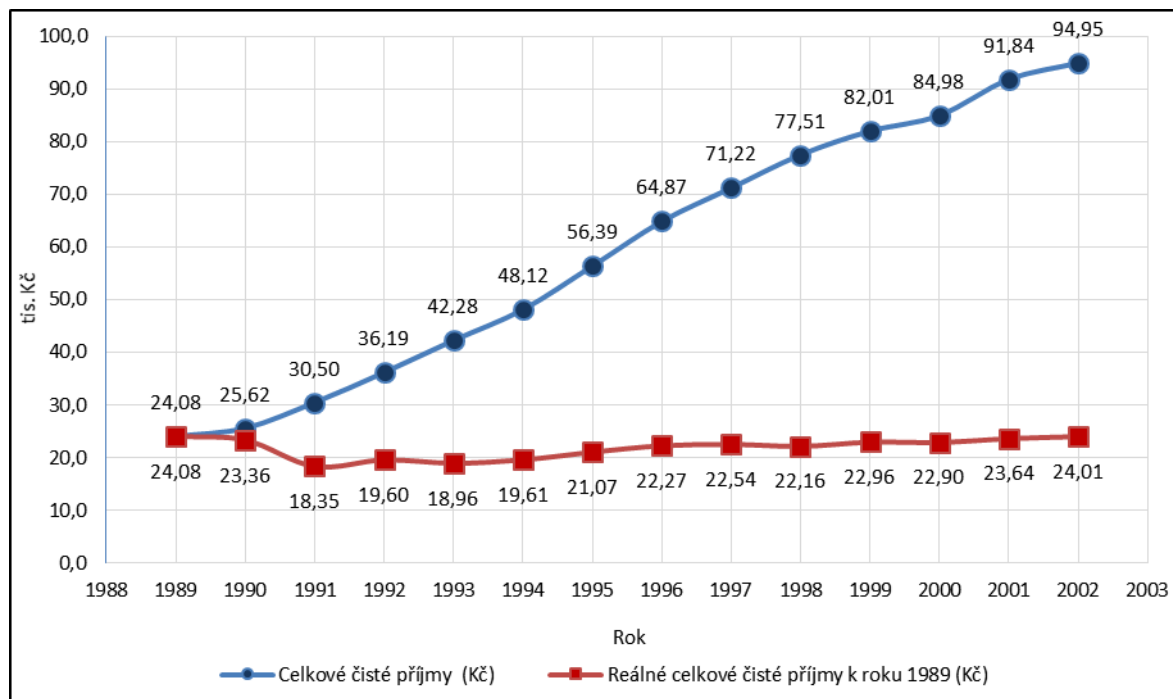
Reálný růst čistých příjmů byl až do roku 2002 v záporných hodnotách, jednalo se tedy spíše o pokles reálných čistých příjmů domácností na osobu a rok, kdy docházelo k poklesu výchozí čistý příjem 24 076 Kč z roku 1989. Reálné čisté příjmy se přes tuto pomyslnou hranici dostaly poprvé v roce 2003 s hodnotou 24 695 Kč. Do tohoto roku měly domácnosti reálně menší čistý příjem než v roce 1989. Pro srovnání v roce 2003 byl, oproti roku 1989, čistý příjem přibližně 4 krát větší, kdežto reálný čistý byl téměř stejný, s poměrem 1,01 k hodnotě z roku 1989, viz přílohy, tabulka 5.

Uvedená situace je lépe patrná z grafu 12, který zachytil vývoj nominálních a reálných průměrných čistých příjmů domácností na osobu a rok v letech 1989 až 2002. O vývoji nominálním čistém příjmu bylo zjištěno, že měl rostoucí tendenci, jelikož se jeho hodnota každý rok zvyšovala. V průběhu těchto let se nominální čistý příjem zvýšil z 24 079 Kč na 94 947 Kč, tedy došlo k nárůstu o 394,31 %.

Reálný čistý příjem, vypočtený k výchozímu roku 1989, se ale vyvíjel úplně naopak. Již v prvních dvou letech se jeho hodnota snížila z 24 079 Kč na 18 350 Kč, tedy reálné čisté příjmy se snížily o 23,80 %. V roce 1992 došlo k drobnému navýšení reálného čistého příjmu, avšak hned další rok došlo opět k jeho poklesu. Toto snížení měla za následek míra inflace, která v 2003 dosáhla 20,8 %. Od roku 1994 do roku 1997 docházelo k postupnému navyšování reálného čistého příjmu, a to z 18 957 Kč na 22 538 Kč. Jednalo se o zvýšení v řádu desítek %, konkrétně o 18,90 %. Důvodem byl pokles míry inflace a neustále zvyšování nominálních čistých příjmů. Přesto se reálný čistý příjem ještě stále nacházel pod počáteční úrovní reálného čistého příjmu v roce 1989. V dalším roce 1998 došlo opětovně k navýšení míry inflace a to na 10,7 % a reálné čisté příjmy se snížily o 380 Kč. Drobný pokles byl také v roce 2000, kdy se zvýšila míra inflace z 2,1 % na 3,9 %. V reálném čistém příjmu se to promítlo snížením jeho hodnoty o pouhých 60 Kč. V letech 2001 a 2002

se reálný čistý příjem opět nacházel v období růstu. V roce 2002 se reálný čistý příjem již přiblížil výchozí hodnotě 24 079 Kč z roku 1989.

Graf 12 Vývoj nominálních a reálných čistých příjmů na osobu a rok v letech 1989 až 2002

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Ve zbývajících letech sledovaného období docházelo již většinou k růstu reálného čistého příjmu. Pouze v letech 2005 a 2012 se reálný čistý příjem snížil, jednalo se většinou o snížení v řádech sto Kč.

Nárůst mezd probíhal souběžně s rostoucí diferenciací mezd. Hodnota variačního koeficientu mezd zaměstnanců rozpočtových organizací a firem s více než 24 zaměstnanci, dosahovala v roce 1991 38 %, v roce 1993 49 % a do roku 1995 vzrostla na 58 %. Do výpočtu nebyly zahrnuty příjmy rostoucí vrstvy soukromých podnikatelů, a tak reálná diference mezd byla zřejmě ještě vyšší, než uvádějí koeficienty. Příkladem diference byly rozdíly průměrných příjmů zaměstnanců textilního průmyslu z roku 1995 ve výši okolo 6 000 Kč a průměrných příjmů pracovníků v bankovníctví ve výši kolem 14 000 Kč. Rostly také rozdíly v příjmech v jednotlivých oblastech a krajích ČR. V roce

1995 byla průměrná mzda například ve Východních Čechách ve výši 7 200 Kč o 2 300 Kč nižší než průměrná mzda v hlavním městě Praze.

Podle porovnatelných informací z národních účtů České republiky došlo u disponibilního důchodu domácností v letech 1995 až 1997 v běžných cenách průměrně k 12% ročnímu růstu. K nejvýznamnějšímu navýšení mezd došlo v bankovním a pojišťovacím sektoru, nejméně se příjem zvedl v zemědělství a lesnictví. Zároveň se i v jednotlivých odvětvích zvýšil rozdíl mezi nejnižší a nejvyšší průměrnou mzdou z 1 817 Kč na 15 177 Kč. Průměrný měsíční starobní důchod se od počátku transformace do roku 1997 nominálně zvedl z 1 731 Kč na 5 962 Kč, ale reálně se snížil o 6,4 %. Jeho relace k čisté mzdě klesla z 65 % na 57 %. Reálný vývoj příjmů byl v uvedených letech nevyrovnaný. Úspěšný růst trval do roku 1997, kdy příjmy stagnovaly a v roce 1998 klesly. Vlivem sníženého růstu cen následoval růst reálných příjmů v roce 1999. V roce 2000 pak došlo ke zvýšení zejména průměrné hrubé mzdy.

Příjmy domácností ze dvou třetin tvořily mzdy a platy, které v období před krizí od roku 2000 rostly průměrně o 7,6 % ročně. A rostly i při ekonomické propadu v roce 2009 o 0,3 %. K růstu v krizi mohlo dojít proto, že o práci přicházeli hlavně nízkopříjmoví zaměstnanci. Objem platů a mezd nebyl tak ovlivněn v rozsahu, jaký by nastal při výraznějším propouštění z lépe placených pozic. Čisté druhotné důchody ČDD (saldo důchodů z přerozdělení) mají nižší objem než prvotní důchody. V letech 2000-2008 se jejich podíl na disponibilních důchodech domácností pohyboval v rozmezí od 7,3 % do 2,8 %. V roce 2009 se pak podíl vrátil na 7,3 %. Podíl ČDD na disponibilním důchodu domácností obecně rostl či klesal nepřímo úměrně s růstem či poklesem hospodářství. K pomalejšímu růstu docházelo v letech 2000-2008 ve vývoji příjmů domácností z podnikání. Smíšený důchod a provozní přebytek rostl v průměru o 4,8 %. V roce 2009 došlo k poklesu o 8,8 %. K pravděpodobně většímu poklesu by dále došlo, nebýt vládních protikrizových opatření. Od roku 2000 do roku 2008 vzrostly prvotní důchody z 1 147 mld. Kč na 1 907 mld. Kč. V následné ekonomické krizi došlo k poklesu jejich hodnoty zejména vlivem propadu příjmů živnostníků o téměř 9 % a snížením salda důchodů z vlastnictví o necelých 25 %. Životní úroveň domácností v ČR se v letech 2000-2008, z příjmového pohledu disponibilního důchodu a jeho užití, zvýšila ze 120 000 Kč na 190 000 Kč na jednoho obyvatele. V roce 2009 došlo spíše ke stagnaci než k poklesu, a to s částkou 189 000 Kč

na jednoho obyvatele. V roce 2009 dosáhla míra nezaměstnanosti 9 %, ale zároveň vzrostla i průměrná mzda, jako doklad toho, že o zaměstnání přišli spíše špatně placení pracovníci.

Čistý disponibilní důchod domácností v nominálním vyjádření za celou ČR průběžně rostl. Přesto, v období krize od roku 2010 až 2013, kdy se zvyšování příjmů zpomalilo, došlo z regionálního pohledu, k jeho ročnímu snížení vždy alespoň jednou v každém z krajů. Peněžní příjmy všech typů českých domácností vzrostly v r. 2013 zejména díky růstu domácího hospodářství. V průměru se čistý příjem na osobu všem domácnostem zvýšil o 2,3 %, tj. o 2,3 tis. Kč nominálně, na 153,3 tis. Kč ročně.

Od roku 2008 byl nejvyšší nárůst průměrných peněžních příjmů u českých domácností a to o 2,8 % zaznamenán v roce 2014. Z hlediska spotřeby domácností ale bylo důležité, že i reálný meziroční růst příjmů byl již v kladné hodnotě 2,0 %.

4.3 Analýza míry inflace v ČR v letech 1989 až 2016

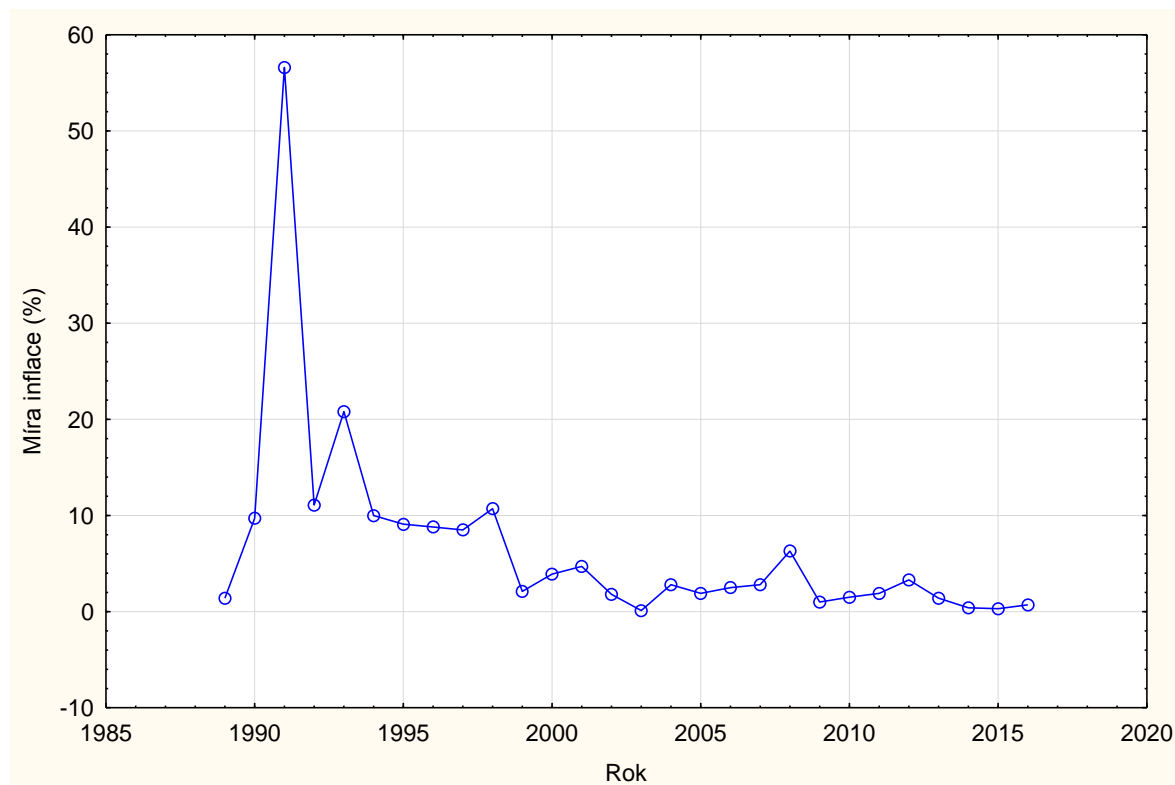
Podkladem analýzy časové řady byla data shromážděná a zveřejněná Českým statistickým úřadem. Údaje jednotlivých let byly shrnuty do tabulky, viz přílohy, tabulka 12. V uvedené tabulce byly vypočteny potřebné elementární charakteristiky ke zkoumání rychlosti vývoje časových řad, a to první a druhé absolutní diference, podle vztahu 3.7, resp. vztahu 3.8. Dále se, podle vztahu 3.9, určily 1. relativní diference. Průběh míry inflace za období po roce 1989 v ČR byl vizualizován v grafu 13. Na základě údajů vypočtených v tabulce a dále podle grafického znázornění bylo možné rozdělit celé sledované období na relativně homogenní úseky vývoje míry inflace, se vzájemně jiným průběhem elementárních charakteristik. Byly určeny 3 časové intervaly 1989-1995, 1996-2008 a 2009- 016. Jejich průběh byl popsán, byly určeny jejich průměrné a významné hodnoty, které byly uvedeny často i do vztahu s jinými relevantními ekonomickými a politickými jevy.

Inflace byla z pohledu českých domácností, od počátku transformačního období po roce 1989 v ČR, pozorně vnímanou veličinou, charakterizující, snad více než co jiného, dynamické proměny domácího hospodářství. Její vývoj se nutně odrážel v hospodaření domácností při přechodu ekonomiky země z centrálního řízení na trhy ovládané poptávkou a nabídkou. Počátky narovnávání cen celých oblastí spotřeby, z minulých období

deformovaných dotováním a přerozdělováním, spolu se strukturou výrobní a obchodní sítě, která zdaleka nestačila pokrýt poptávku domácností po novém a kvalitním zboží, viděném v západních zemích, se bolestivě projeví v prudkém nárůstu cen zboží běžné denní spotřeby.

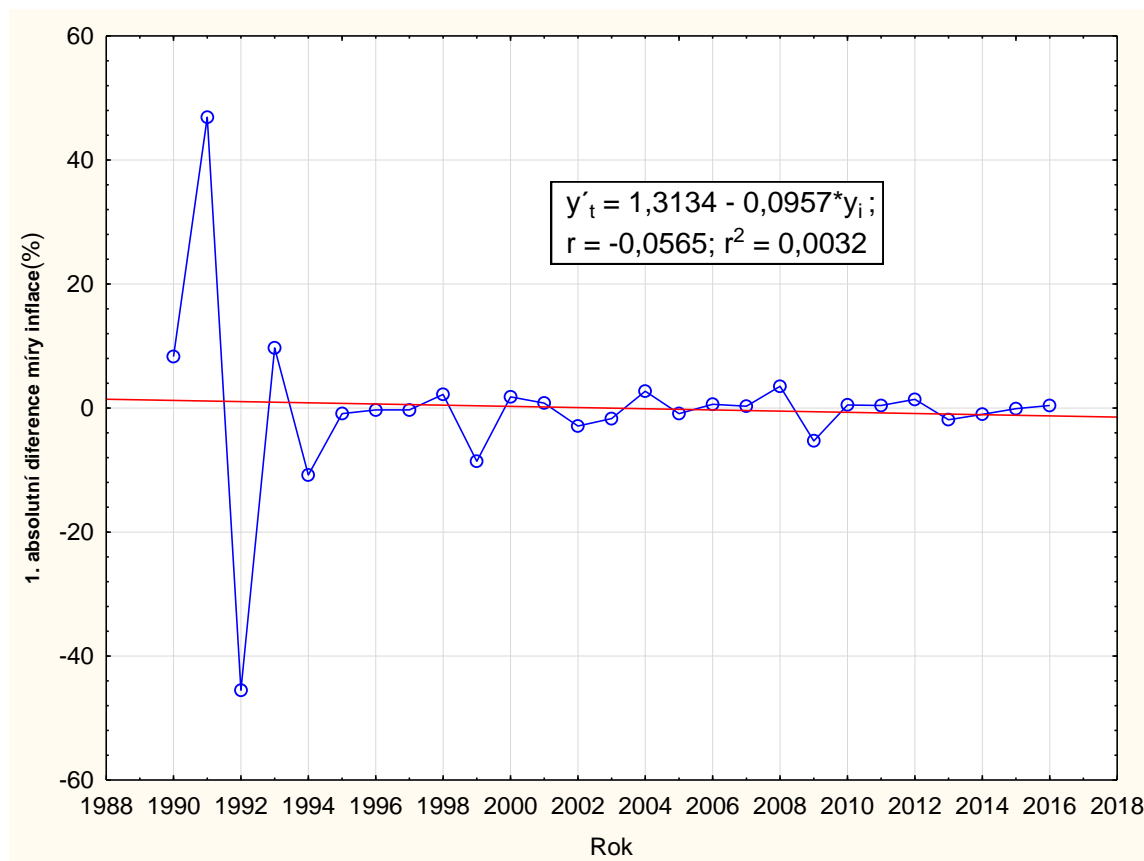
Graf 13 Roční míra inflace v ČR v letech 1989 až 2016

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Jak vyplývá z grafu 14, nesplňují 1. difference míry inflace podmínku pro volbu lineárního trendu, takovou aby byly přibližně konstantní, a funkci lineární tak k určení trendu nelze použít. Také byla vypočtena regresní lineární funkce pro hodnoty míry inflace z let 1989 až 2016 $y'_t = 16,7484 - 0,6967 * y_i$, ale korelačním koeficient r dosáhl hodnoty pouze $-0,5267$ a koeficientem determinace r^2 byl jen $0,2774$, viz přílohy, graf 25.

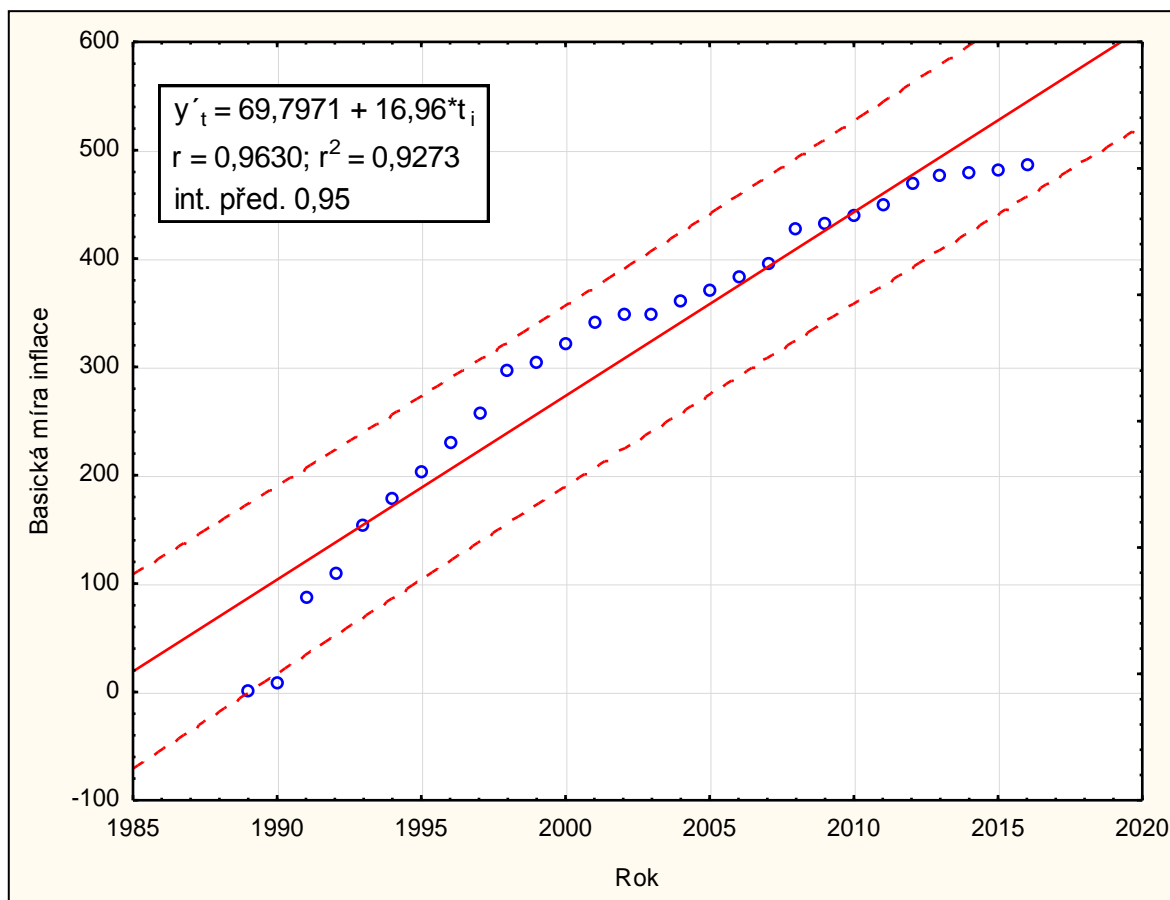
Graf 14 1. Absolutní diference míry inflace v ČR v letech 1990-2016

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z dalších příbuzných ukazatelů, které mají vztah k míře inflace, byla na roky 2017 a 2018 predikována bazická hodnota inflace s nulovým bodem v roce 1989. Pomocí zjištěné trendové lineární funkce $y'_t = 69,7971 + 16,96 \cdot t_i$ s korelačním koeficientem $r = 0,9630$ a koeficientem determinace $r^2 = 0,9273$, byla vypočtena předpověděná hodnota bazické míry inflace ve výši 560,5 % pro rok 2017 a 577,4 % pro rok 2018, viz graf 15. Podle této predikce, by pak uvedeným hodnotám odpovídala míra inflace 4,18 % pro rok 2017 a 3,02 % pro rok 2018, viz přílohy, tabulka 12.

Graf 15 Lineární trendová funkce basické míry inflace k roku 1989 v letech 1989-2016

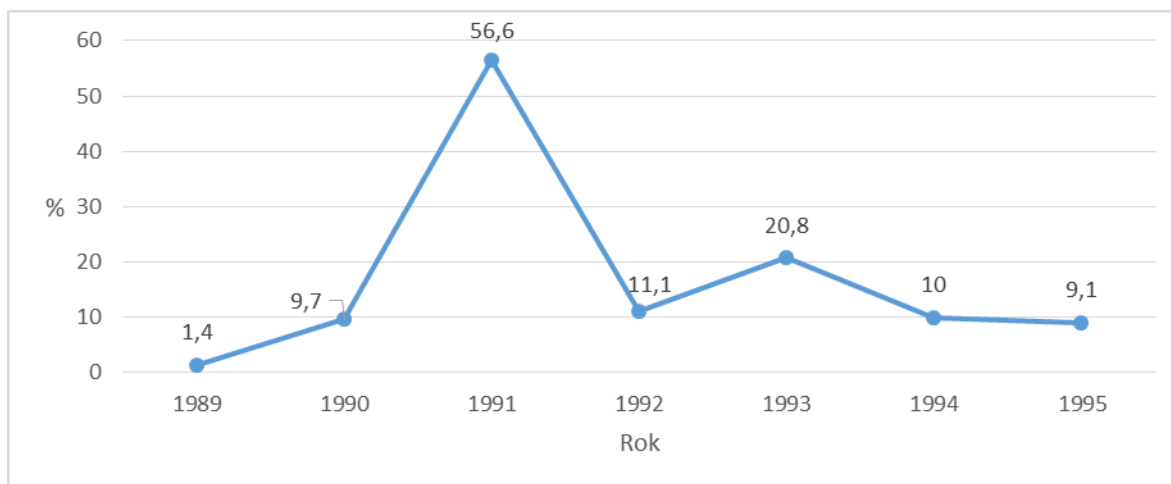

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.3.1 Míra inflace v letech 1989 - 1995

První zkoumané období míry inflace obsahuje časový úsek od přelomu roku 1989 do roku 1995, které bylo z hlediska vývoje míry inflace v ČR zásadně odlišné od dalšího průběhu. Počátkem devadesátých let proběhla v České republice, spolu s transformací politickou, také transformace centrálně řízené ekonomiky k tržnímu modelu. Hospodářství, pod rostoucím tlakem volného trhu, prošlo náročným obdobím spojeným se vznikem a růstem nezaměstnanosti, s poklesem výroby, nejvíce průmyslové a stavební, a také s výrazným růstem cen. Míra inflace, viz graf 16, dosahovala v tomto časovém úseku nejvyšších hodnot, včetně hodnot odvozených elementárních charakteristik, z celého sledovaného rozmezí let 1989-2016.

Graf 16 Průběh míry inflace v ČR v letech 1989-1995 (%)

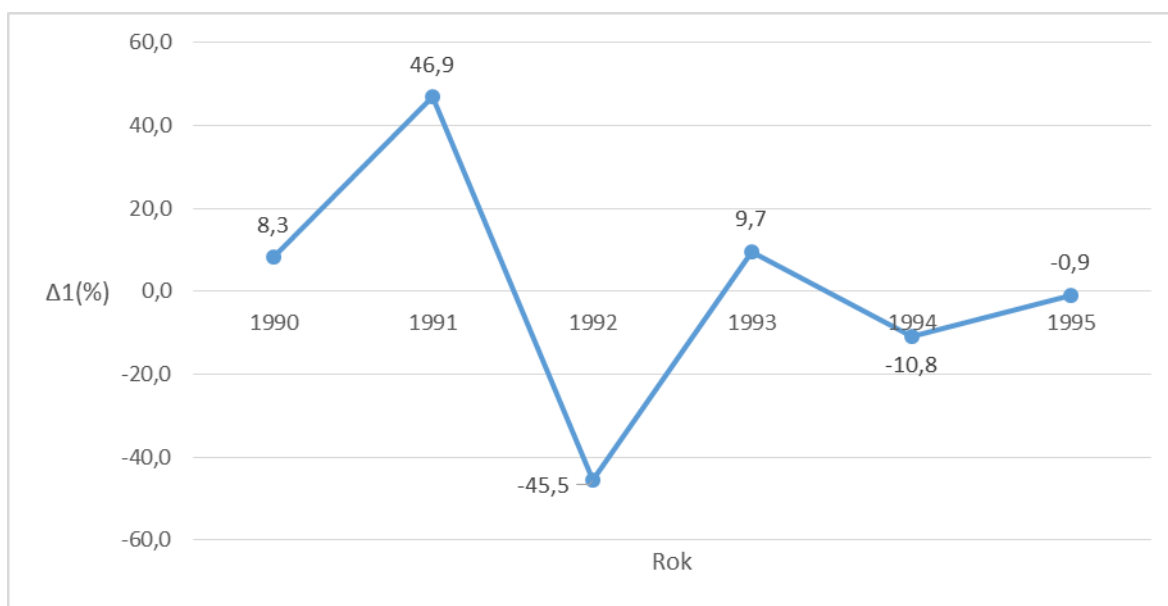
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Již v polovině roku 1990 vláda zrušila státní dotační politiku potravin a zemědělské produkce a došlo ke zvýšení cen potravin o 24 %. Vláda dočasným opatřením, kterým bylo zavedení státního vyrovnávacího příspěvku, financovaného z prostředků původně vynakládaných na uvedené dotace, zcela kompenzovala zvýšení cen potravin. Přesto, že ke zmírnění dopadů cenového vývoje byly vládním opatřením také sníženy ceny některých druhů zboží, vzrostly v průběhu roku 1990 ceny například ve stavebnictví o 42 %, železniční dopravě osob o 81 %, a ceny autobusových tarifů vzrostly o 37 %. Celkový nárůst průměrné meziroční cenové hladiny činil téměř 10 %. Celková míra inflace v ČR v roce 1990 dosáhla hodnoty 9,7 %, což byl 1. absolutní rozdíl o hodnotě 8,3 %. Tempo přírůstku míry inflace dosáhlo na 592,9 %, viz přílohy, tabulka 13.

Historicky nejvyšší inflační skok, způsobený liberalizací cen, dopadl na domácnosti v následujícím roce 1991, kdy se nabídka na českém trhu zboží a služeb zvyšovala ještě stále povolna. Počátkem roku 1991 bylo již liberalizováno téměř 90 % cen. Státní dotace do cenové oblasti, se oproti roku 1989, snížily z 16 % HDP na 7 % HDP. Došlo k šokovému nárůstu spotřebitelských cen v průměru téměř o 60 %, míra inflace dosáhla tehdy 56,6 %, s 1. absolutní diferencí ve výši 46,9 % oproti hodnotě míry inflace v roce 1990. Její tempo přírůstku činilo 483,5 %, viz přílohy, tabulka 11. Průměrné ceny potravin se zvýšily až o 46 %, bydlení o 79 % a dopravy o 52 %. V důsledku toho trvalo ještě celé desetiletí, než se podařilo dorovnat dopad inflačního nárůstu z roku 1991, zesíleného dalším inflačním

vývojem, na reálné čisté příjmy domácností tak, aby dosáhly průměrné hodnoty z roku 1989, viz přílohy, tabulka 5. V dalším vývoji českého hospodářství už průměrná meziroční míra inflace nikdy nedosáhla ani poloviny hodnoty z roku 1991, viz graf č. 14. Sociální smír, který panoval při takovém cenovém vývoji v období transformace a reform, napovídal o ochotě domácností sdílet nezbytné náklady na reformu země.

Graf 17 Průběh 1. absolutní difference míry inflace v ČR v letech 1989-1995

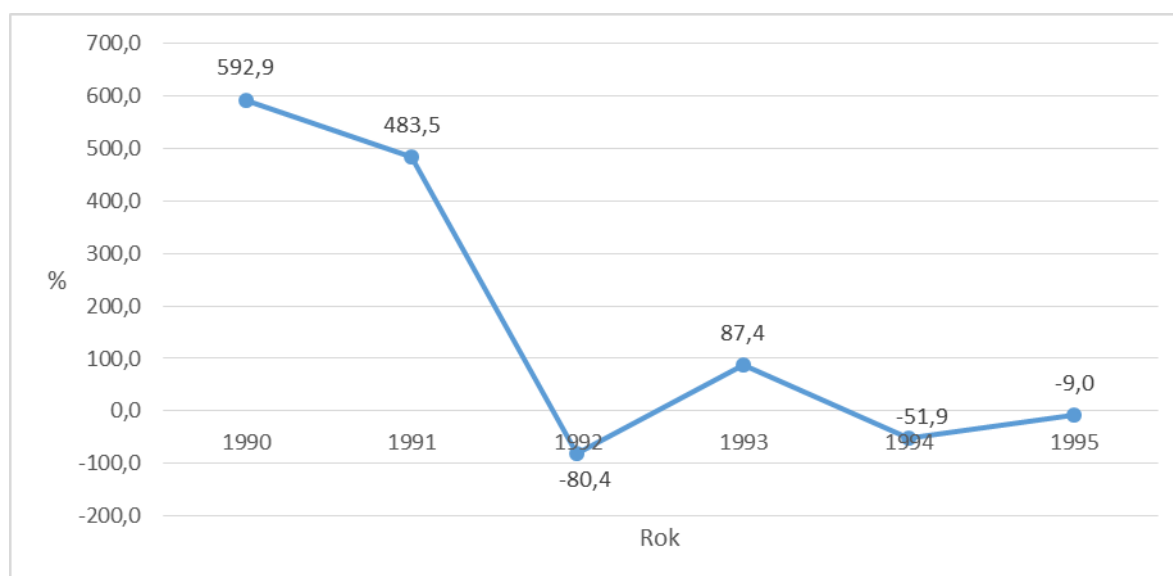
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V roce 1992 došlo k obratu ve vývoji meziročního růstu cen, 1. absolutní diferenciací dosáhla hodnoty 45,5 %. Tempo úbytku míry inflace mělo hodnotu 80,4 %. Zavedená deregulační cenová opatření ovlivnila nárůst cen zejména u dopravních tarifů, vodného, stočného, energií a nájmu. Již probíhala malá privatizace a na trhu se už ve větší míře se začaly prosazovat soukromé obchody a malé provozovny a zvyšovala se nabídka a pestrost spotřebního zboží. Domácnosti snížily, po cenovém šoku v roce 1991, poptávku a roční míra inflace dosáhla hodnoty už jen 11,1 %, viz přílohy, tabulka 13.

Druhý největší cenový nárůst v České republice proběhl v roce 1993, kdy ceny stouply meziročně v průměru o 20,8 %, což bylo o 9,7 % více než v předchozím roce. Tempo přírůstku míry inflace činilo 87,4 %, viz přílohy, tabulka 13. Za zrychleným růstem cen stálo

zejména další systémové hospodářské opatření, kterým byla reforma daní, spočívající v zavedení daňového systému odpovídajícímu zavedeným systémům v EU a OECD, zejména zavedení daně z přidané hodnoty. Zavedení DPH místo daně z obratu samo zvýšilo index spotřebitelských cen jen v lednu 1993 o 8,5 %. V průběhu roku se však negativní dopad reformy zmírnil. Po očištění od vlivu daňové reformy, dosáhla meziroční míra inflace obdobné hodnoty jako v roce 1992, a pohybovala se kolem 10 %.

Graf 18 Průběh 1. relativní diferenciací míry inflace v ČR v letech 1989-1995

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V roce 1994 dosáhla míra inflace hodnoty 10 % a došlo k dalšímu pozitivnímu obratu v jejím meziročním vývoji, když 1. absolutní diference dosáhla úrovně -10,8 %. Mírnější zvyšování spotřebních cen se projevilo v tempu úbytku míry inflace ve výši 51,9. Obdobně se vyvíjela míra inflace také v roce 1995, kdy dosáhla 9,1 %. 1. absolutní diference dosáhla hodnoty 0,9 a její tempo úbytku bylo 9 %. Během časového období let 1989 až 1995, byla nejvyšší míra inflace v roce 1991 56,6 %, nejnižší úroveň měla v roce 1995 9,1 %. 1. absolutní diference byla nejvyšší v roce 1991 s hodnotou 46,9 %, nejnižší v roce 1995 s úrovní -0,5 %. Nejvyššího tempa přírůstku míry inflace 592,9 % bylo dosaženo v roce 1990 a nejvyššího tempa úbytku míry inflace 80,4 % v roce 1992. Celé prvé období lze charakterizovat prudkým počátečním vzrůstem míry inflace se stejně strmým poklesem

a jeho bouřlivou oscilací v kladných hodnotách až do 9 % v konci prvního období v roce 1995, viz přílohy, tabulka 13.

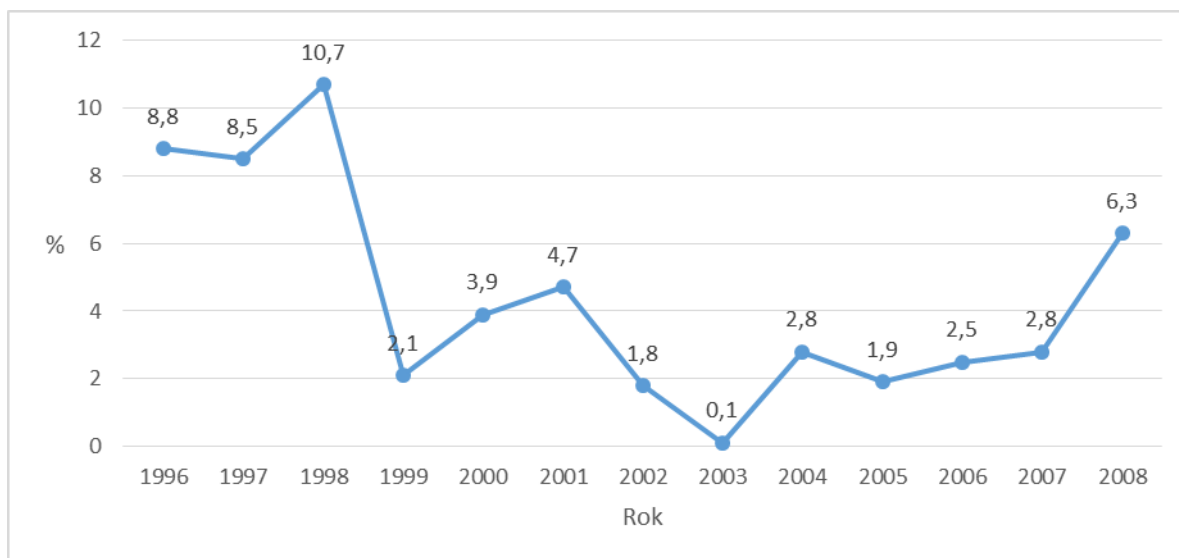
Průměrná míra inflace za období let 1989 až 1995 dosáhla hodnoty 17 %, s průměrným tempem přírůstku 170,4 %, ovlivněným zejména vysokými hodnotami v letech 1990 a 1991. Míra inflace se mimo rok 1989 pohybovala v rozsáhlém intervalu od nejnižších 9,1 % v roce 1995 až po celkem nejvyšší hodnotu po roce 1989, tj. 56,6 % v roce 1991. Průměrná hodnota 1. absolutní diference dosáhla hodnoty 1,3 %, viz přílohy, tabulka 13.

4.3.2 Míra inflace v letech 1996 – 2008

Po počátečním poklesu prošla česká ekonomika již v letech 1995 až 1996 vrcholem hospodářského cyklu a byl tak potvrzen její úspěšný a s ohledem na vývoj v jiných transformovaných zemích Evropy, také velmi rychlý přechod k tržnímu hospodářství. V letech, od roku 1995 do roku 1988, dosahovala roční míra inflace v ČR hodnot blízkých 10 %, když se pohybovala v intervalu od 8,8 % do 10,7 %, viz přílohy, tabulka 14. Proběhla privatizace, které sebou ovšem nesla například nedořešené problémy spojené s restrukturalizací bank a průmyslu. V té době ale již došlo k poměrně opožděnému zrušení fixního systému kurzu domácí měny s následným měnovým otřesem. Uvedené nedostatky stály za hospodářskou krizí v letech 1997 až 1999. Po jejím překonání, po sanaci a privatizaci komerčních bank, proběhlo další relativně úspěšné období českého hospodářství, ukončeného až dopady světové finanční krize po roce 2008. Země vstoupila v roce 2004 do Evropské unie a v roce 2007 se stala i součástí tzv. Schengenského prostoru. ČR profitovala z dostupnosti západních trhů, z poměrně levné pracovní síly a přílivu investic reagujících na investiční pobídky.

V roce 1996 došlo k dalšímu poklesu míry inflace na 8,8 %, viz graf 19. 1. absolutní diference činila -0,3 % a tempo úbytku míry inflace dosáhlo 3,3 %. Stejný pokles následoval i v roce 1997 a 2. absolutní diference tak byla poprvé od roku 1989 nulová. Míra inflace dosáhla v roce 1997 hodnoty 8,5 % a její tempo úbytku hodnoty 3,4 %.

Graf 19 Průběh míry inflace v ČR v letech 1996-2008 (%)

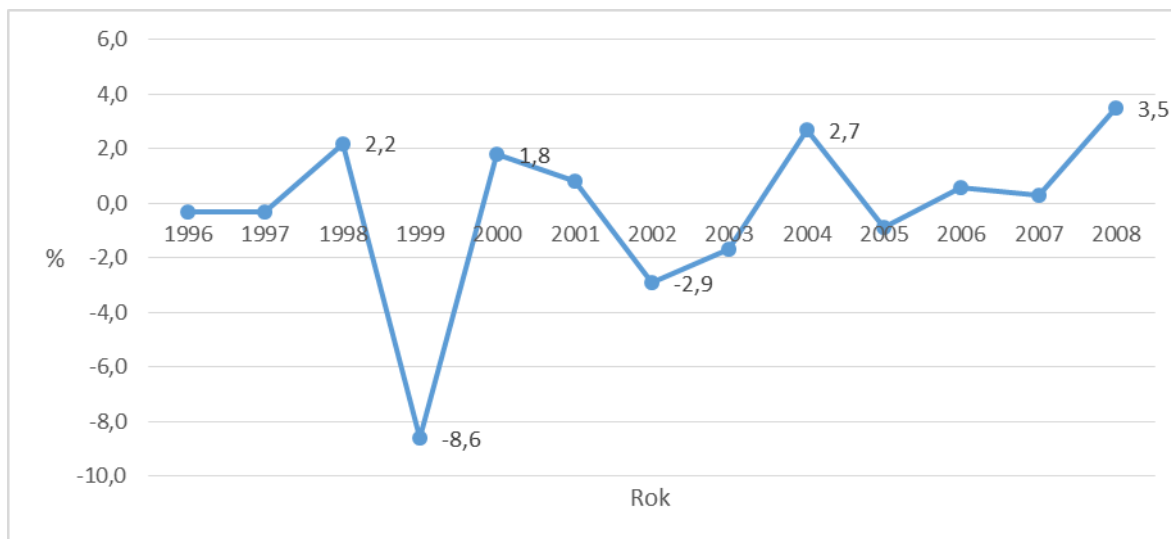
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V roce 1998 opět vzrostla míra inflace na 10 %, když dosáhla hodnoty 10,7 %. Jednalo se o vzrůst hodnoty míry inflace o 2,2% body a bylo tak dosaženo tempa přírůstku 25,6 %. Významná změna ve vývoji míry inflace, pokles její úrovně až na hranici 2 %, proběhla v roce 1999. Míra inflace se snížila o 8,6 % a tempo jejího úbytku přesáhlo 80 %. Průměrná míra inflace za rok 1999 s přesnou hodnotou 2,1 %, byla významně ovlivněna především zdražováním cen ropy na více než dvojnásobek, a dále elektrické energie (15,1 %), plynu (15,1%), spojů (7,1 %) a pojištění motorových vozidel (9,2 %). V roce 1999 došlo k jednomu z nejvyšších meziročních poklesů míry inflace, která spadla z 10 % v roce 1998 na hodnotu, která předznamenávala nové období, které probíhalo ještě i v době psaní této práce, s mírami inflace výrazně pod 10 %. Inflace se od roku 1999 snížila pod vlivem globální recese a k jejímu podstatnějšímu zvýšení na 6 % došlo vlivem nárůstu regulovaných cen a spotřebních daní až v roce 2008. V roce 1999 spadla míra inflace na pouhých 2,1 %. 1. absolutní diference dosáhla -8,6 % a tempo úbytku míry inflace činilo vysokých 80,4 %. Ceny se pro konečného spotřebitele od roku 1989 do roku 2000 zvedly o více než 250 %. Nejvyšší nárůst cen, o 600 %, byl zaznamenán ve skupině položek zahrnutých pod bydlením, jako jsou paliva, elektřina a vodné a stočné. U zdravotnictví došlo k nárůstu o 200 % a u potravin o 165 %. Průměrné nájemné

u zaměstnanců na osobu za rok, které činilo v roce 958 Kč, stoupl do roku 2000 o 197 % na 2 844, u důchodců stoupl o 112 % z 1 335 Kč na 4 169 Kč.

Graf 20 Průběh 1. absolutní diference míry inflace v ČR v letech 1996-2008

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Následné období let 2000 až 2008 bylo z hospodářského hlediska pro ČR doposud nejúspěšnější. Ustálený růst ekonomiky s hodnotami nad průměrem Evropské Unie byl určen růstem spotřeby domácností a vlády, růstem průmyslu, zpevněním kurzu domácí měny, snížením inflace a nezaměstnanosti. Záporně se ve vývoji české ekonomiky projevilo zvýšené zadlužování domácností, a tedy snižování jejich úspor, jako významného zdroje národní úspory. Docházelo také ke zvyšování zahraničního dluhu a prohlubování nerovnováhy běžného účtu platební bilance.

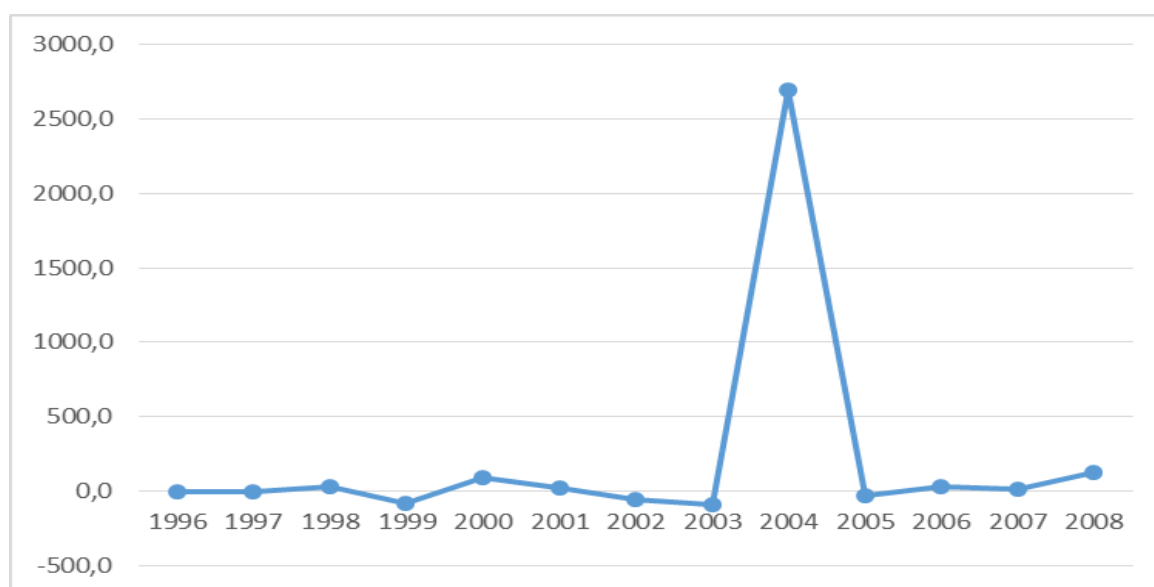
V roce 2000 následoval doposud relativně mírný vzestup míry inflace na hodnotu 3,9 %. 1. absolutní diference měla úroveň 1,8 % a tempo přírůstku míry inflace bylo na 85,7 %. I v roce 2001 došlo k mírnému nárůstu míry inflace na 4,7 %, její 1. absolutní diference měla hodnotu 0,8 % a tempo přírůstku dosáhlo 20,5 %.

K dalšímu významnému snížení u míry inflace na 1,8 % proběhlo v roce 2002. Tempo úbytku míry inflace bylo na vysokých 61,7 % a 1. absolutní diference v tomto roce měla -2,9 %. Doposud nejnižší, od roku 1989, a téměř nulová, byla průměrná roční inflace v roce 2003 s mírou inflace 0,1 %. 1. absolutní diference dosáhla -1,7 % a došlo k úbytku tempa míry inflace v hodnotě 94,4 %. V následujícím roce 2004 už opět došlo ke zvýšení

průměrné cenové hladiny a míra inflace dosáhla 2,8 %. 1. absolutní diference měla hodnotu 2,7 % a tempo přírůstku mělo zdánlivě vysokých 2700 %. Toto číslo je ale dáno původní nízkou hodnotou míry inflace blízkou nule v porovnání s mírou inflace v následujícím roce.

V roce 2005 poklesla míra inflace na 1,9 % a 1. absolutní diference činila -0,9 %. Tempo úbytku míry inflace dosáhlo hodnoty 32,1 %. Trend relativně nízkých hodnot míry inflace pokračoval i v roce 2006 s hodnotou 2,5 %. 1. absolutní diference byla 1,5 % a tempo přírůstku míry inflace skončilo na 31,6 %. Obdobná míra inflace byla i v roce 2007 ve výši 2,8 %. 1. absolutní diference dosáhla 0,3 % a tempo přírůstku 12 %.

Graf 21 Průběh 1. relativní diferenciacie míry inflace v ČR v letech 1996-2008

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Od roku 1998 do roku 2015 došlo k nejvyššímu růstu cen v roce 2008, viz graf 20, kdy meziroční míra inflace dosáhla hodnoty 6,3 %. Příčinou byl i nárůst světových cen komodit, zejména ropy o téměř 60 % a některých obilovin, např. pšenice o skoro 90 % nebo kukuřice o téměř 60 %. Inflace cen potravin v roce 2008 probíhala pod vlivem růstu cen zemědělských surovin o téměř 9 %, díky kterému došlo i k vysokému růstu spotřebitelských cen. 1. absolutní diference dosáhla 3,5 % a tempo přírůstku míry inflace 125 %.

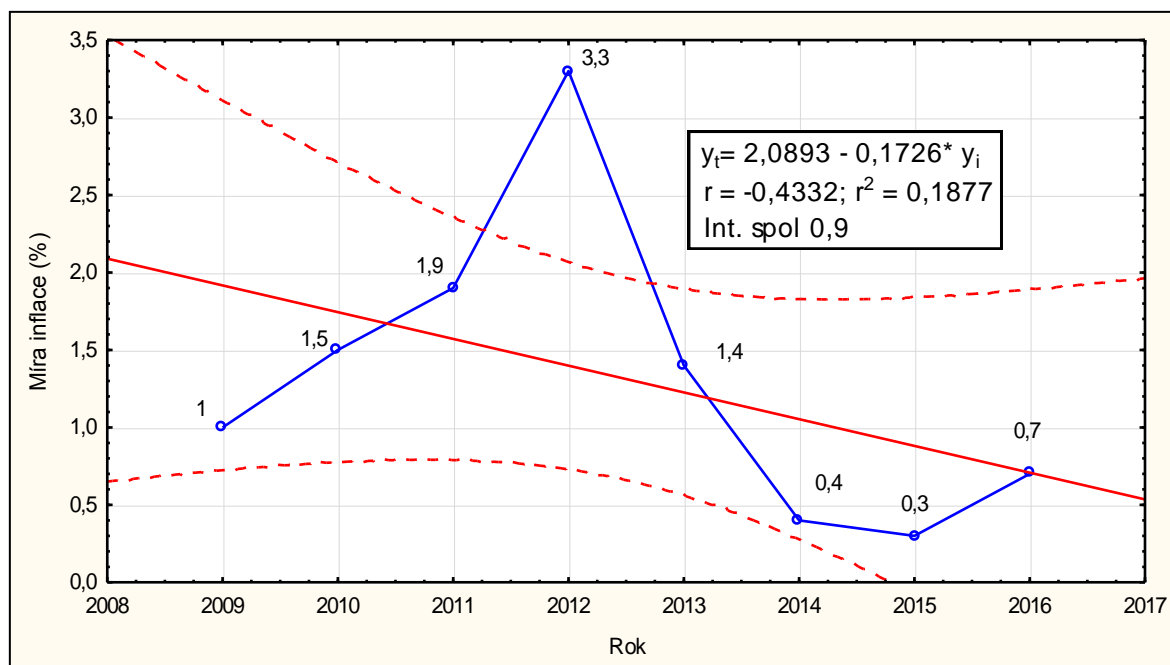
Průměrná míra inflace za období let 1996 až 2008 dosáhla hodnoty 4,4 %, s průměrným tempem přírůstku 209,6 %, zásadně ovlivněným výsledkem z roku

2004. Počáteční 3 roky se míra inflace pohybovala kolem hranice 10 %, od roku 1999 se po poklesu na 2,1 % již nedostala na 5% hranici. Nejnižší byla míra inflace v roce 2003 s hodnotou 0,1 %. Průměrná hodnota 1. absolutní diference činila -0,2 %, viz přílohy, tabulka 14.

4.3.3 Míra inflace v letech 2009 -2016

Počátek období let 2009 až 2016 byl charakterizován nastupujícími vlivy probíhající světové finanční a hospodářské krize na hospodářství ČR. V roce 2009 došlo k zastavení růstu cen potravin, a dokonce k jejich poklesu, např. u mléčných a pekárenských produktů. Celé období po roce 2009 až do doby psaní této práce, byla míra inflace relativně velmi nízká, viz graf č. 21. Dokladem toho je i fakt, že ČNB po dobu delší než tři roky, od listopadu 2014, intervenovala proti posilování koruny pod 27 Kč za euro. Pro uvedené umělé oslabování koruny nakoupila do konce roku 2016 již eura za 800 mld. Kč. ČNB se tak snažila bojovat proti nízké inflaci a podpořit export. Avizovaný konec intervencí byl předpokládán po splnění cíle minimální inflace 2 %, ve druhém čtvrtletí až v druhé polovině roku 2017.

Graf 22 Roční míra inflace v ČR v letech 2009 až 2016

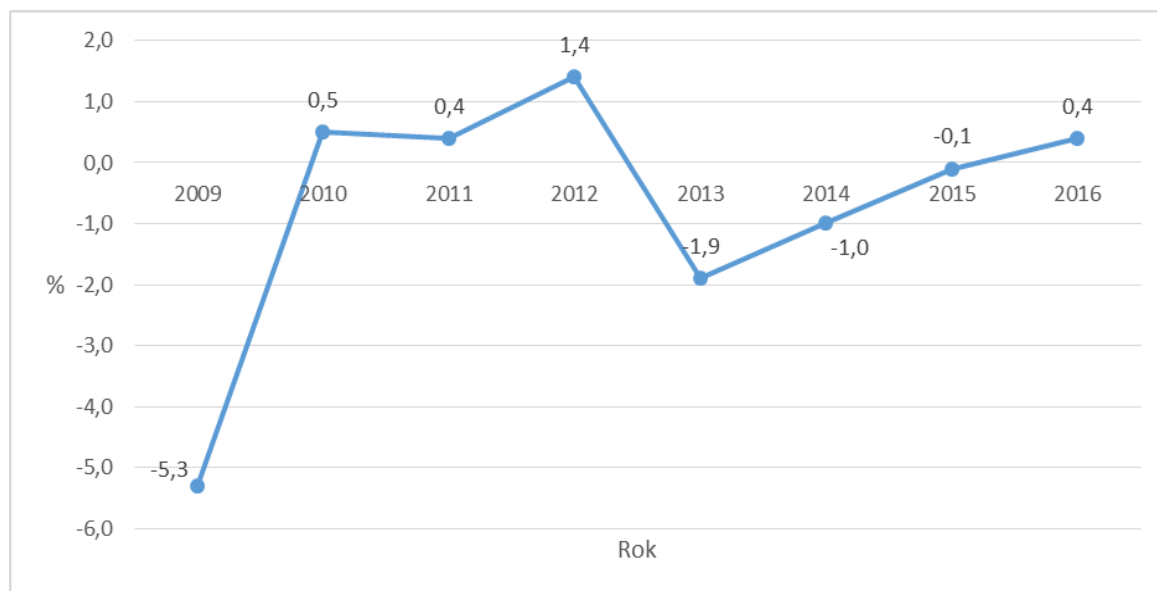

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V roce 2009 dosáhla míra inflace pouze 1 % a 1. absolutní diference -5,3 %. Tempo úbytku míry inflace činilo 84,1 %. Následující rok 2010 pokračoval v trendu nízké míry inflace s hodnotou 1,5 %. 1. absolutní diference míry inflace byla 0,5 % a tempo přírůstku dosáhlo 50 %, viz přílohy, tabulka 14. K mírnému vzrůstu, na hodnotu 1,9 %, došlo u míry inflace v roce 2011. U 1. absolutní diference dosáhla hodnota 1,4 % a meziroční tempo přírůstku činilo 26,7 %. Meziroční míra inflace v roce 2012 měla hodnotu 3,3 % a byla v tomto časovém úseku nejvyšší s 1. absolutní diferencí 1,4 %. Vysoké bylo i tempo přírůstku s hodnotou 73,7 %.

Jiná byla situace v roce 2013, kdy v Eurozóně opět probíhala recese. Domácnosti omezovaly výdaje a snižovali poptávku. Výdaje snížila vláda i firmy. V roce 2013 proběhla i výrazná deflace některých oblastí. Např. u telekomunikačních technologií a služeb, u náradí, potřeb pro dům a zahradu, u audio a video elektroniky a u motorových vozidel. Došlo k poklesu meziroční míry inflace na 1,4 % s 1. absolutní diferencí -1,9 %, viz graf č. 22. Meziroční tempo úbytku dosáhlo 57,6 %.

Graf 23 Průběh 1. absolutní diference míry inflace v ČR v letech 2009-2016

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V roce 2014 činila meziroční míra inflace 0,4 % a 1 absolutní diference -1 %. Tempo úbytku mělo hodnotu 71,4 %. Inflace v roce 2015 byla v ČR od roku 2003 nejnižší. Ceny

vzrostly meziročně pouze o 0,3 %. Příčinou nízké inflace byl zejména pokles světových cen ropy až k 30 dolarům za barel. Ceny pohonných hmot poklesly o více než 15 %. Poklesly i ceny některých potravin, např. ceny jogurtů o 12 %, máslo o 9 % a jedlé oleje o 6 %. O skoro 13 % stouply ceny zeleniny, o 6,7 % tabákových výrobků a o skoro 2 % ceny alkoholu.

V roce 2016 mělo největší váhu ve spotřebním koši bydlení, s hodnotou 251 bodů z celkem 1000 bodů, což odpovídá 25,1 % z výdajů domácností. Meziročně ale podíl bydlení poklesl o 15 bodů, přestože podíl samotného nájemného významně vzrostl. Podíl potravin v roce 2015 vzrostl o 0,8 bodu na 16,3 bodu. Nejvyšší růst spotřebitelských cen meziročně o 2 % byl zaznamenán v prosinci. Nejvíce oproti prosinci 2015 vzrostly ceny potravin a nealkoholické nápoje. Meziroční inflaci nejvíce ovlivnil růst potravin a nealkoholických nápojů o 3,3 %, alkoholických nápojů o 3,1 % a tabákových výrobků o 6,5 %. Průměrná míra inflace v ČR v roce 2016 byla 0,7 % s 1 absolutní diferencí -0,1 % a tempem úbytku 25 %.

Celé období mělo míru inflace pod 2 % s výjimkou roku 2012 s hodnotou 3,3 %. Průměrná hodnota míry inflace za celé 8leté období dosáhla hodnoty jen 1,3 % s průměrným tempem přírůstku 5,7 % a průměrnou 1. absolutní diferencí - 0,7 %, viz přílohy, tabulka 14. Nejvyšší hodnota míry inflace byla v roce 2012 se 3,3 %, nejnižší v roce 2015 s 0,3 %. Nejvyšší tempo přírůstku dosáhlo 133,3 % v roce 2016, nejvyšší tempo úbytku mělo 84,1 % v roce 2009.

O roku 1989 do roku 2015 stouply čisté příjmy o 677,21 %, míra inflace za uvedené období dosáhla 481,6 %. Reálné čisté příjmy se oproti roku 1989 zvýšily o 27,7 %, viz v Příloze, tabulka 5. Pro poslední šetřené období, za roky 2009 až 2016 byl vypočten průměrný absolutní přírůstek míry inflace, viz vztah 3.10, který měl hodnotu -0,7 %, tedy každým rokem byla míra inflace nižší v průměru o 0,7 %. Dále byl vypočten průměrný koeficient růstu míry inflace, viz vztah 3.11, který činil 0,76 %, tj. ročně docházelo k průměrnému poklesu hodnoty míry inflace o 24 %, Podle této hodnoty byla predikována míra inflace 0,53 % pro rok 2017 a 0,4 % pro rok 2018, viz v Příloze tabulka č. 40.

4.3.4 Cenový vývoj vybraných oblastí spotřeby v letech 1991-2016

Vývoj inflace byl v historii ČR po roce 1989, do doby kdy vznikla tato práce, nejbouřlivější a nejméně vyrovnaný právě v letech 1991 až 1995. Z pohledu vybraných

oblastí COICOP za uvedené období byla nejvyšší míra inflace v oblasti Zařízení a provoz domácností s hodnotou 83,9 % v roce 1991. V tomto roce došlo ke zdražení téměř všech ostatních oblastí v intervalu od 46 % do 79 %, když souhrnný průměr míry inflace byl 56,6 %. Výjimku tvořila oblast Zdravotnictví, s mírou inflace jen 16,6 %, viz tabulka č. 2. V roce 1992 nejvíce rostly položky z oblasti bydlení o 27 % ročně. I v této oblasti ale došlo k poklesu hodnoty míry inflace o 51 % a tempo úbytku míry inflace činilo 64,9 %. Nejmenší míru inflace zaznamenala oblast v předchozím roce s nejvyšším nárůstem cen, Zařízení a provoz domácností. V roce 1992 měla míru inflace ve výši jen 6,1 %, takže meziročně poklesla o téměř 78 % a její tempo úbytku míry inflace se přiblížilo k 93 %, viz tabulka 2.

Tabulka 2 Vývoj meziroční míry inflace vybraných oblastí dle COICOP v ČR v letech 1991-1995 (%)

Oblast dle COICOP	Meziroční inflace (%)				
	1991	1992	1993	1994	1995
Potraviny a nápoje	45,7	8,7	18,2	9,5	10,3
Odívání	57,4	13,6	18,3	11,2	10,3
Bydlení	78,7	27,6	22,5	13,9	10,1
Zařízení a provoz domácností	83,9	6,1	15,2	7,1	5,5
Zdravotnictví	16,6	14,4	43,7	28,8	2,9
Doprava	52,4	9,5	22,3	8	6,2
Volný čas	50,7	9,6	22,9	11,9	8,8
Vzdělávání	50,4	11	22,3	19,3	18,7
Veřejné stravování a ubytování	57,8	9,1	27,6	8,1	12
Ostatní zboží a služby	53,4	7,8	27	7,2	8,1
Souhrn	56,6	11,2	20,8	10	9,1

Zdroj ČSÚ, vlastní zpracování

V dalším „inflačním roce“ 1993 měla nejvyšší míru inflace oblast Zdravotnictví se 43,7 % a s 1. absolutní diferencí 29,3 % a s tempem přírůstku míry inflace 203,5 %. Nejnižší hodnoty míry inflace dosáhla oblast Zařízení a provoz domácností ve výši 15,2 %, s 1. absolutní diferencí o 9,1 % (dále už jen růst míry inflace) a s tempem přírůstku 149,2 %. Nejvyšší tempo přírůstku míry inflace 246,2 % proběhlo u Ostatního zboží a služeb. Také v roce 1994 proběhla nejvyšší míra inflace v oblasti zdravotnictví s hodnotou 28,8 %, s 1. absolutní diferencí -14,9 % a tempem úbytku 34,1 %. Oblast Zařízení a provoz domácností dosáhla i v tomto roce nejnižší hodnoty míry inflace 7,1 %, 1. absolutní diferencí

o 8,1 % a tempa úbytku 53,3 %. V roce 1995 bylo Zdravotnictví pro změnu opět oblastí s nejnižším růstem cen, s mírou inflace jen 2,9 %, zápornou 1. absolutní diferencí (dále už jen pokles míry inflace) - 25,9 % a tempem úbytku 89,9 %. Nejvyšší míra inflace postihla oblast vzdělávání s 18,7 %, s poklesem o 0,6 % a tempem úbytku 3,1 %, viz tabulka 3.

K cenám roku 1990 se do roku 1995 nejvíce zvýšila cenová hladina z oblasti Bydlení, které dosáhla hodnoty 350 %. Nejlépe dopadla oblast Potraviny a nápoje s cenovou hladinou 226,1 % k cenám roku 1990, viz tabulka 3.

Tabulka 3 Cenová hladina oblastí dle COICOP v ČR v letech 1991-1995 v cenách roku 1990 (%)

Oblast dle COICOP	Cenová hladina k cenám r. 1990 (%)				
	1991	1992	1993	1994	1995
Potraviny a nápoje	145,7	158,4	187,3	205,0	226,1
Odívání	157,4	178,8	211,5	235,1	259,3
Bydlení	178,7	228,0	279,3	318,0	350,1
Zařízení a provoz domácností	183,9	195,1	224,7	240,7	253,9
Doprava	152,4	166,9	204,2	220,5	234,2
Volný čas	150,7	165,2	203,0	227,2	247,2
Zdravotnictví	116,6	133,4	191,7	246,9	254,0
Vzdělávání	150,4	167,0	204,3	243,7	289,3
Veřejné stravování a ubytování	157,8	172,2	219,7	237,4	265,9
Ostatní zboží a služby	153,4	165,4	210,0	225,2	243,4
Souhrn	156,6	174,1	210,3	231,4	252,4

Zdroj ČSÚ, vlastní zpracování

V roce 1996 měla nejvyšší míru inflace 13,5 % oblast vzdělávání s poklesem o 5,2 % a s tempem poklesu 28 %, nejnižší míru inflace zaznamenalo Zařízení domácností 4,5 %, které se snížila o 1 %, s tempem poklesu 18,7 %. Zdravotnictví nejvíce z ostatních oblastí zvýšilo ceny v roce 1997 o 19,1 %. Meziročně se míra inflace zvýšila o 6,6 % s tempem růstu 53,4 %. Nejnižší míru inflace v letech 1997-1998 zaznamenaly Potraviny s hodnotou kolem 4,5 %, se snížením o 3,6 %, resp. se zvýšením o 0,1 % a s tempem poklesu 44,8 %, resp. růstu 1,9 % v roce 1998. Potraviny v roce 1999 dokonce prošly deflací, s mírou inflace - 5,6 %, poklesem o 10,1 % a tempem poklesu 224,7 %. Nejvyšší nárůst cen v roce 1998 proběhl v oboru Bydlení s hodnotou téměř 31 %, meziročním zvýšením o 12,2 % a tempem růstu 65,4 %. Bydlení bylo oborem s nejvíce

rostoucími cenami i v roce 1999, tehdy k tomu stačila jen míra inflace 9 %, s meziročním snížením o 22 % a dokonce s tempem poklesu 71 %. Rok 2000 byl ve znamení zvyšování cen Dopravy ve výši 11 %, se zvýšením míry inflace e 7,4 % a tempem růstu 205,7 %. Deflace dopadla na obor Odívání s hodnotou 2%. Deflace se tohoto oboru držela až do roku 2013 v rozmezí míry od 6 % v roce 2006 do 1,1 % v roce 2013 a kromě roku 2009 to byl obor s nejnižší mírou inflace, resp. s největší deflací. Jednalo se o minimální změny míry inflace s hodnotou blízkou od nuly. Tempo poklesu či růstu oscilovalo v hodnotách od – 1498 % v roce 2000 do 157 % v roce 2009. V tomto roce proběhla deflace s ještě vyšší hodnotou 5,8 % také v oboru Dopravy, se snížením míry inflace o 8,2 % a tempem poklesu 344,2 %. Doprava naopak zvýšila ceny nejvíce z ostatních oborů v roce 2000 s mírou inflace 11 %, s ročním zvýšením o 7,4 % a tempem růstu 205,7 %. Následující dva roky vzrostly ceny nejvíce v oboru Bydlení, s mírou inflace 10 % v roce 2001, zvýšením o 1,6 % a tempem poklesu 6 % a s mírou inflace 60,1 % v roce 2002, s poklesem o 3,9 % a tempem poklesu 39,4 %. Zdravotnictví mělo z dalších oborů nejvyšší míru inflace 4,1 % v roce 2003, se snížením míry inflace o 0,6 % a tempem poklesu 12,1 %. V roce 2004 rostly ceny nejvíce ve Veřejném stravování a ubytování o 6 %, s meziročním zvýšením míry inflace o 4,2 % a tempem růstu 235,7 %. Nejvyšší míra inflace v roce 2005 7,6 % byla dosažena opět v oboru Zdravotnictví, s meziročním navýšením 4,5 % a tempem růstu 148 %. Ceny oblasti Bydlení rostly nejvíce z ostatních opět v roce 2006 s mírou 6,2 %, hodnotou vyšší meziročně o 2 % a tempem poklesu 29,1 %, a také v roce 2009 s mírou 7,3 %, hodnotou nižší meziročně o 3 % a tempem růstu 47,4 %. Rok 2008 patřil Zdravotnictví s mírou inflace 31,5 %, meziročním zvýšením míry o 27,9 % a nulovým tempem růstu, stejně jako rok 2010 s mírou inflace 5,2 %, navýšení o 8,5 % a tempem poklesu 256,8 %. V roce 2011 zdražovaly nejvíce Potraviny, s mírou inflace 4,6 %, snížením o 2,2 % a tempem poklesu 58,5 %. Zdravotnictví opět dosáhlo nejvyšší míry inflace 9,3 % v roce 2012, s meziroční diferenciací 6,4 % a tempem růstu 215,7 %. V roce 2013 byla nejvyšší míra inflace 4,9 % v oboru Potraviny, kde došlo k meziroční diferenciaci o -2,2 % a k tempu poklesu 30,7 %. Po dlouhé deflační řadě, se oborem s nejvyšší mírou inflace 3,2 % v roce 2014 a 3,3 % v roce 2014, stává Odívání, s meziroční rozdílem 4,3 % resp. 0,1 %. Do deflace s mírou 1,7 % se v roce 2014, a 7,1 % v roce 2015 dostávají ceny oboru Zdravotnictví s meziroční diferenciací

- 0,2 % resp. – 5,3 %. Naopak Zdravotnictví je již v roce 2016 oborem s nejvyšší hodnotou míry inflace 2,6 %, s růstem o 9,7 % a s tempem poklesu 136,8 %, viz přílohy, tabulka 20.

5 Závěr

Příjmy a výdaje domácností byly vždy velmi sledovanou oblastí statistiky, která vychází z dat statistiky národních účtů Českého statistického úřadu. Tento úřad prováděl výběrové šetření statistiky rodinných účtů a šetření o příjmech a životních podmínkách domácností. Podle příjmů se mnozí porovnávají a subjektivně hodnotí s okolím. Pro porovnání bylo možné mnoho ukazatelů, například příjem domácnosti, příjem na osobu či příjem na spotřební jednotku. V práci byl nejčastěji zvolen ukazatel příjem domácnosti na osobu. Příjmy pro účely diplomové práce nebyly pouze příjmy ze zaměstnání či podnikání, ale i další příjmy jako sociální dávky, příjmy z pronájmu, výživné atd. Celkový příjem domácností byl tak závislý na počtu osob žijících v domácnosti. Velikost příjmů jednotlivých členů domácnosti byla také velmi ovlivněna ekonomickou situací státu i světa (světové krize, války), politickou situací (zákony, nařízení a vyhlášky), ale také přírodními živly (povodně, požáry, velké zimy).

Na velikost čistých příjmů ve sledovaném období od roku 1989 až po rok 2015 měly největší vliv tyto situace: privatizace (1991 – 1997), rozpad Československa, zrušení regulace mezd v roce 1995, vstup do Evropské unie 1. 5. 2004 a reforma veřejných financí v roce 2008. V reformě šlo především změnu daňového systému, kdy největší dopad mělo zavedení jednotné 15 % sazby daně uplatňované na tzv. super hrubou mzdu, zvýšení slev na dani a zavedení stropu pro placení sociálního a zdravotního pojištění.

Čistý příjem domácností na osobu v ČR v letech 1989 až 2015 měl v celém období rostoucí tendenci. V roce 2015 byly čisté příjmy větší o 677,21 %, tedy o 138 969 Kč než v roce 1989. Největší % nárůst zaznamenaly domácnosti v roce 1991, kdy se jejich čistý příjem zvýšil o 18,48 %, s 1. absolutní diferencí 4 875 Kč a tempem růstu přírůstku 19,03 %. Pokud se ale vezmou v úvahu výsledky 1. absolutní difference, největší meziroční nárůst byl zaznamenán v roce 2009, kdy se čisté příjmy domácností na osobu zvýšily o 11 972 Kč. Naopak nejmenší 1. absolutní difference byla zaznamenána v roce 1990, kdy došlo k navýšení čistých příjmů pouze o 1 546 Kč. Tempo růstu přírůstku v tomto případě bylo 6,42 %. V období od roku 1989 až po rok 1996 se čisté příjmy zvýšily o 40 104 Kč. V letech 1997 až 2009 se čisté příjmy domácností na osobu zvýšily dokonce o 78 252 Kč. A o 16 577 Kč se zvýšily čisté příjmy domácností na osobu v letech

2010 až 2015. Průměrně se čisté příjmy domácnostem zvyšovaly o 7,74 %, v přepočtu na Kč se průměrně zvyšovaly o 5 345 Kč za rok.

Analýzy čistých příjmů u jednotlivých typů domácností přinesla následující závěry. Domácnosti zaměstnanců měly v roce 2015 vyšší čistý příjem o 144 347 Kč než v roce 1989. Důchodcům se velikost čistého příjmu zvětšila o 128 702 Kč, oproti roku 1989. V roce 1989 byl rozdíl mezi těmito dvěma typy domácností 6 310 Kč. V roce 2015 se už jednalo o rozdíl 21 945 Kč. Poměr mezi čistými příjmy u domácností zaměstnanců a domácnostmi důchodců byl nejmenší v roce 1989 ve velikosti 73,7 %. Největší poměr byl v roce 2012, a to ve velikosti 88,9 %. Průměrný poměr čistých příjmů za sledované období byl 84,97 %.

Měsíční nominální starobní důchod byl v roce 1989 ve výši 1 639 Kč. Ve všech zbylých letech měl vždy rostoucí tendenci. V roce 2010 již překročil hranici 10 000 Kč. Přes 11 000 Kč se nominální starobní důchod dostal v roce 2015, a to s částkou 11 090 Kč. V roce 2015 byl nominální starobní důchod 7krát vyšší než ve výchozím roce 1989.

Měsíční reálný starobní důchod přepočtený k cenám výchozího roku 1989 se v letech 1991 až 1993 snižoval, a to dokonce o 25,63 %. Dopad pro domácnosti důchodců byl v tom, že sice dostaly o 39,30 % vyšší nominální starobní důchod, ale klesla jejich koupěschopnost, jelikož reálný starobní důchod klesl o čtvrtinu. V letech 1994 až 1998 se reálný starobní důchod zvýšil celkem o 28,66 %. Teprve až v roce 1998 se hodnota reálného starobního důchodu dostala na výchozí velikost z roku 1989. V letech 1998 až 2008 došlo ke zvýšení reálného starobního důchodu o 25,57 %. Meziroční růst nominálního starobního důchodu v prvních letech sledovaného období rostl. Naopak meziroční růst reálného starobního důchodu byl v záporných číslech. Až v roce 2003 se hodnoty meziročních růstů rovnaly.

Velikost čistých příjmů se lišila v jednotlivých typech domácností. Pro názornost byly vybrány roky 2013 a 2014. Největší nárůst zaznamenaly domácnosti zaměstnanců o 5,3 tisíc Kč s 2. absolutní diferencí 3,3 %. Nejhůře si vedly domácnosti OSVČ, kterým se čistý příjem zvedl o 2,2 tisíc Kč, 2. absolutní diference byla 1,3 %. Domácnostem celkem se čistý důchod zvedl o 4,3 tisíc Kč. Střední hodnota příjmů se nejvýše zvýšila také domácnostem zaměstnanců, a to o 4,3 tisíc Kč. Nejhůře na tom opět byli domácnosti OSVČ, u kterých byla střední hodnota příjmů v záporných číslech, jak v 1. absolutní diferencí -1,3 %, tak i v 2. absolutní diferencí -0,8 %. Domácnosti důchodců mají 1. absolutní diferencí střední hodnoty 1,3 % a 2. absolutní diferencí 0,9 %.

Čisté příjmy u domácností úplných a neúplných byly také různě velké. Pro potvrzení konstatování byl vybrán rok 2013, kdy největší čistý příjem měly domácnosti úplné s 1 dítětem, a to 152 100 Kč. Nejnižší čistý příjem měly domácnosti neúplné s 2 a více dětmi, který byl ve výši 88 100 Kč. Průměrný příjem u neúplných rodin se dostal na hodnotu 104 600 Kč. Domácnosti s dětmi měly v průměru nižší čistý příjem na osobu než domácnosti bez dětí, jelikož se nemusel příjem snižovat o podíl na nezaopatřené děti. U těchto typů domácností se i lišila skladba příjmů. Sociální příjmy měly největší váhu pro neúplné rodiny s dětmi, kde tvořily téměř pětinu jejich celkového příjmu. U úplných rodin tvořily pouze 9 % celkových příjmů a skoro celý zbytek příjmů tvořily pracovní příjmy. Pouze 2,3 % z celkových příjmů byly ostatní příjmy. Zato neúplné rodiny měly 68 % pracovních příjmů a 12,3 % ostatních příjmů, což byl takřka 3krát větší podíl na celkových příjmech než u rodin úplných.

Při posuzování vývoje čistých příjmů se musela vzít v úvahu míra inflace v jednotlivých letech, díky které docházelo k ovlivňování výše reálných čistých příjmů, a tím ke snižování nebo zvyšování koupěschopnosti domácností. Nominální čistý příjem se každý rok zvyšoval, ale vlivem vysoké inflace, docházelo k poklesu reálného starobního důchodu. Nejvýznamnější pokles byl v roce 1991, kdy byla inflace neuvěřitelných 56,6 %, díky tomu pokles reálný čistý příjem o 21,4 %. Zejména díky roku 1991 se reálný čistý důchod nacházel pod výchozí hodnotou z roku 1989 až do roku 2003, kdy se reálné čisté příjmy na osobu vyšplhaly na částku 24 695 Kč. V tuto chvíli byl nominální čistý příjem přibližně 4krát větší, kdežto reálný čistý byl téměř stejný, s poměrem 1,01 k hodnotě z roku 1989. Reálné čisté příjmy k roku 1989 se od výchozího roku do roku 2015 zvýšily pouze o 7 714 Kč. Nominální čistý příjem se za stejnou dobu zvýšil o 138 969 Kč.

Důkazem, že se kupní síla českých domácností od roku 1989 do roku 2015 zvýšila, byl růst průměrné mzdy více než 8krát a starobních důchodů téměř 7krát. Přitom ceny vzrostly celkem jen 5,3krát.

Při stanovení predikce pro roky 2016 a 2017 byl zvolen způsob průměrným absolutním přírůstkem a trendovou funkcí. Vycházelo se z hodnot roku 1989 až roku 2015. Pomocí trendové funkce byly pro rok 2016 vypočítány čisté příjmy ve výši 168 136 Kč a pro rok 2017 ve výši 173 746 Kč. Průměrný absolutní přírůstek stanovil čisté příjmy v roce 2016 v částce 168 604 Kč a pro rok 2017 v částce 174 163 Kč. Z výsledků obou způsobů

vyplývalo, že se dá předpokládat rostoucí tendence čistých příjmů domácností na osobu pro další roky. Pro domácnosti by byl příznivější výsledek zjištěný metodou průměrného absolutního přírůstky, kdy by v roce 2016 byl čistý příjem vyšší o částku 468 Kč a v roce 2017 o částku 417 Kč.

Inflace patřila vždy mezi ekonomické jevy s nejnámějšími dopady, na hospodářství země. Z pohledu domácností měla inflace zásadní dopad v tom, že snižovala reálnou výši jejich disponibilních příjmů a měla negativní vliv na jejich životní úroveň. Zejména v případě pádivé inflace či hyperinflace mohla být otřesena nejen ekonomika, ale i politický systém celé země a ohrožena i mezinárodní stabilita. Inflace provázela lidstvo již od starověku, o čemž svědčí i teorie, že za pádem Římského impéria stálo snižování hodnoty peněz, způsobené zmenšováním obsahu drahých kovů v mincích. Nelze také nezmínit hyperinflaci doprovázenou navýšením objemu peněz v německém hospodářství ve 20. letech 20. století v násobku 7×10^9 . Důsledkem inflačního vývoje byl pak i nástup nacistické diktatury se všemi tragickými následky pro svět. Z bližší historie lze zmínit hyperinflační utrpení Bolívie v 80. letech a Argentiny v 90. letech 20. století spojené s hospodářskými a politickými otřesy v těchto zemích.

V ČR zjišťoval míru inflace ČSÚ, který zkoumal spotřební koš s přibližně 730 položkami (v roce 2016) vybraných druhů zboží a služeb placených domácnostmi. Jednotlivé položky měly určenou váhu podle významnosti podílu na výdajích domácností. Položky spotřebního koše byly aktualizovány každý rok, jejich váha pak jednou za 2 roky. Míra inflace byla v prvních letech po roce 1989 zásadně ovlivněna probíhající transformací hospodářství celé země. V předchozím období byly ceny určovány státními orgány a neodpovídaly tržním vztahům. Přesto i v 80. letech dvacátého století probíhala inflace s mírou inflace v intervalu od 0,1 % v roce 1987 po 2,9 % v roce 1988 a s průměrnou roční mírou inflace za celé desetiletí ve výši 1,52 %. V roce 1989 byla míra inflace 1,4 %.

Počátkem 90. let 20. století proběhla na území ČR, spolu s politickou, také ekonomická reforma, jejíž nezbytnou součástí byla i liberalizace cen. Období let 1989- 1995 bylo z hlediska vývoje roční míry inflace nejbouřlivější s nejvyššími hodnotami za celé sledované období po roce 1989. Vůbec nejvyšší míry inflace 56,6 % bylo od roku 1989 dosaženo v roce 1991, s 1. absolutní diferencí 46,9 % a tempem přírůstku 483,5 %. Počátkem roku 1991 bylo již liberalizováno skoro 90 % všech spotřebních cen

a státní dotace v rámci cenové politiky se snížila od roku 1989 z 16 % HDP na 7 % HDP. Nabídka zboží a služeb, v dřívějším centrálně řízeném hospodářství nedostupných v množství a ani v kvalitě, se zvyšovala stále ještě nedostatečně a nestačila pokrýt potřeby domácností.

Druhé, doposud nejvyšší hodnoty 20,8 %, která však neměla už ani polovinu hodnoty z roku 1991, dosáhla míra inflace v roce 1993, s 1. absolutní diferencí 9,7 % a tempem přírůstku 87,4 %. Za zvýšením míry inflace v roce 1993 stála realizace potřebné reformy daňového systému, zejména zavedení daně z přidané hodnoty. Po očištění od vlivu daňové reformy se míra inflace pohybovala kolem 10 %. O nezbytnosti provedení liberalizace cen a zavedení tržního hospodářství byla přesvědčena valná část obyvatelstva, o čemž svědčí i sociální smír, provázející nezbytné reformní kroky v 1. polovině 90. let 20. století, a napovídající o ochotě domácností podílet se na nákladech transformace země.

V roce 1994 činila míra inflace 10 % a uvedla tak svůj trend až do roku 1998, když se pohybovala v hodnotách blízkých 10 % a to v intervalu od 8,5 % v roce 1997 do 10,7 % v roce 1998. Po počátečním propadu prošlo domácí hospodářství, v letech 1995 až 1996, vrcholem svého cyklu, jako důkazu o úspěšném transformačním vývoji. Poněkud opožděné zrušení fixního kurzu koruny způsobilo měnový otřes, který spolu s nedořešenými problémy restrukturalizace průmyslu a bank, stál za hospodářskou krizí v letech 1997 až 1999. V roce 1999 se míra inflace výrazně snížila na 2,1 %, s 1. absolutní diferenciací -0,6 % a tempem úbytku 80,4 %. Po tomto poklesu už v dalších letech nedošlo ani k přiblížení míry inflace k 10 % a nad 5% hranici se dostala pouze jednou, v roce 2008, kdy činila 6,3 %.

Po překonání krize vykročila domácí ekonomika v roce 2000 do své další úspěšné etapy, ve které vstoupila v roce 2004 do Evropské unie a od roku 2007 se stala i součástí Schengenského prostoru. Země využila dostupnosti západních trhů a poměrně levné domácí pracovní síly a pomocí investičních pobídek dokázala přilákat zahraniční investice. Toto úspěšné období českého hospodářství ukončily až dopady světové finanční krize po roce 2008. V letech 2000 a 2001 došlo k relativně pozvolnému nárůstu míry inflace na 3,9 %, resp. 4,7 %. Následoval pokles až na doposud nejnižší míru inflace 0,1 % v roce 2003 s 1. absolutní diferencí -1,7% a úbytkem míry inflace 94,4 %. Když pak v následujícím roce 2004 stoupla míra inflace z 0,1 % na 2,7 %, došlo, i při relativně nízké inflaci,

a 1. absolutní míře diference v hodnotě 2,7 %, k závratnému tempu přírůstku 2 700 %, který byl výrazně nejvyšší za celé sledované období.

Díky růstu světových cen komodit počátkem světové finanční krize v roce 2008, zejména ropy o bezmála 60 % a některých obilovin, např. pšenice o téměř 90 %, došlo i v ČR nejvyššímu nárůstu míry inflace od roku 1998 na hodnotu 6,3 %, s 1. absolutní diferencí 3,5 % a tempem přírůstku 125 %. Od roku 2009, kdy míra inflace klesla na 1 %, se její hodnota pohybovala v relativně nízkém pásmu mezi 0,3 % v roce 2015 a 3,3 % v roce 2012.

Počátkem března 2017 zveřejnil ČSÚ nejnovější údaje o míře inflace v ČR. Průměrná roční míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen v prosinci roku 2016 byla 0,7 %, s 1. absolutní diferencí 0,4 % a tempem přírůstku 133,3 %. Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen dosáhla v únoru 2016 1,0 %. Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen v únoru roku 2016 proti únoru roku 2015 činila 2,5 %.

Jednotlivé hodnoty míry inflace a její další statistické charakteristiky se od roku 1989 vyvíjely silně nesourodě a měnily se i výrazně ve velmi krátkých časových úsecích. Bylo vypočtena regresní lineární funkce pro hodnoty z let 1989 až 2016 $y'_t = 6,7484 - 0,6967 * y_i$, ale korelačním koeficient dosáhl hodnoty pouze $r = -0,5267$. Regresní funkce nepopsala jednotlivé hodnoty míry inflace dostatečně přesně. Koeficient determinace $r^2 = 0,2774$ byl nízké hodnoty a vztah mezi vývojem proměnných se ukázal být velmi slabý. Lineární funkce nebyla proto zvolena k provedení popisu průběhu hodnot ani k predikci dalšího vývoje. Pro roky 2017 a 2018 byla provedena predikce vývoje basické inflace k roku 1989. Byla určena trendová lineární funkce $y'_t = 69,7971 + 16,96 * t_i$ s korelačním koeficientem $r = 0,9630$ a koeficientem determinace $r^2 = 0,9273$. Předpovězená hodnota basické míry inflace pro rok 2017 činila 560,5 % a pro rok 2018 pak 577,4 %. Zjištění predikované hodnot pro bazickou míru inflace byly použity k výpočtu odpovídající míry inflace a při jejich dosažení by v roce 2017 míra inflace dosáhla 4,18 % a v roce 2018 hodnoty 3,0 %. Za roky 2009 až 2016 byl vypočten průměrný absolutní přírůstek míry inflace s hodnotou -0,7 %, který dokazoval, že každý rokem uvedeného období byla míra inflace nižší v průměru o 0,7 %. Byla vypočítána hodnota průměrného koeficientu růstu míry inflace 0,76 %, ze které vplynulo, že každý

rok docházelo k průměrnému poklesu hodnoty míry inflace o 24 %, Podle hodnoty průměrného koeficientu růstu míry inflace byla predikována míra inflace 0,53 % pro rok 2017 a 0,4 % pro rok 2018.

Při srovnání stejně dlouhých časových řad míry inflace a čistých průměrných příjmů domácností na osobu a rok v ČR v letech 1989 až 2015, bylo odvozeno, že čisté příjmy stouply celkem o 677,21 % a celková míra inflace stoupla o 430,1 %. České domácnosti měly v roce 2015 v průměru o 27,7 % vyšší reálné čisté příjmy na osobu a rok oproti roku 1989 a jejich průměrná životní úroveň se po této stránce významně zvýšila.

6 Seznam použitých zdrojů

1. HENDL, Jan. *Statistika v aplikacích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 456 s. ISBN 978-80-262-0700-9.
2. SIXTA, Jaroslav, et al. STRUKTURA SPOTŘEBY ČESKÝCH DOMÁCNOSTÍ 1970–2012. *POLITICKÁ EKONOMIE*, 2014, 6: 725.
3. BÁRTA, Vladimír a Hilda BÁRTOVÁ. *Homo spotřebitel*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2012, 319 s. Odborná kniha s vědeckou redakcí. ISBN 978-80-245-1822-0.
4. HINDLS, Richard, Ilja NOVÁK a Stanislava HRONOVÁ. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Management Press, 2000. 259 s. ISBN 80-7261-013-9.
5. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing a.s, 2013, 342 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4386-8.
6. KOZÁK, Josef, ARLT, Josef, HINDLS, Richard. *Úvod do analýzy ekonomických časových řad*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994. 208 s. ISBN 80-7079-760-6.
7. ELIÁŠ, Karel, HAVEL, Bohumil, BEZOUŠKA, Petr, ŠUSTROVÁ, Daniela. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer, 2014. 316 s. ISBN 978-80-7478-493-4.
8. BURIANOVÁ, Jaroslava a kol. *Učební texty z mikroekonomie*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2005. 190 s. ISBN 978-80-213-1400-9.
9. MORAVOVÁ, Jiřina. *Základy sociální statistiky*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1998. 211 s. ISBN 80-7079-370-8.
10. Domácnosti: Hospodařící domácnosti. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-2130-03--5_3_hospodarici_domacnosti
11. Příjmy a životní podmínky 2015. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti>

12. MACHÁČEK, Ivan. *Daň z příjmů fyzických osob 2010: praktická pomůcka k daňové optimalizaci*. V Praze: C.H. Beck, 2010. 288 s. ISBN 978-80-7400-188-8.
13. MARKOVÁ, Hana. *Daňové zákony 2016: Úplná znění platná k 1. 1. 2016*. Praha: Grada, 2016. 288 s. ISBN 978-80-271-0022-4.
14. Příjmy a výdaje domácností 2015. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/35704344/32019815c09.docx/27e4584d-e745-4f5c-9b9d-94831345a8f8?version=1.1>
15. HRONOVÁ, Stanislava a HINDLS, Richard. Ekonomické chování sektoru domácností ČR – spotřeba a zadluženost. *Statistika: časopis pro teorii a praxi soustavy sociálně ekonomických informací*. 2008, roč. 45, č. 3, s. 189-204. ISSN 0322-788X.
16. Hrubý disponibilní důchod. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2015 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/36380891/320288-15a04.pdf/816555d4-aaea-4ab1-a1b2-192cef017f2f?version=1.0>
17. Čistý disponibilní důchod domácností. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/csu/xc/cisty-disponibilni-duchod-domacnosti-cddd>
18. DVOŘÁČEK, Jiří a Peter SLUNČÍK. *Podnik a jeho okolí: jak přežít v konkurenčním prostředí*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2012. 173 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-224-3.
19. Metodický manuál. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/10180/26822363/manual_isc_2016.docx/ebda87d8-a8aa-4e33-b20c-a975cb4f2374?version=1.3
20. MORAVOVÁ, Jiřina. K harmonizaci statistiky rodinných účtů. *Statistika: časopis pro teorii a praxi soustavy sociálně ekonomických informací*. 2000, roč. 37, č. 3, s. 124-136. ISSN 0322-788X.

21. Průměrná mzda a evidenční počet zaměstnanců. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2017 [cit. 2017-02-24]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/csu/czso/1-pmz_m
22. JÍLEK, Jaroslav. *Nástin sociálněhospodářské statistiky*. 2. Přerac.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2005. 265 s. ISBN 80-245-0840-0.
23. Životní podmínky (UE-SILC) - Metodika. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2017-02-24]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/csu/czso/zivotni-podminky-eu-silc-metodika>
24. MAREK, David. Obavy z deflace: lidé mají strach z inflace, ve skutečnosti však české ekonomice hrozí opačný trend. *Respekt: informační servis*. Praha: R-PRESSE, spol. s r.o. 2013, roč. 24, č. 16, s. 31. ISSN 0862-6545.
25. Inflace - druhy, definice, tabulky. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2017 [cit. 2017-02-24]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace
26. Sobíšek, Pavel. Měření a vnímání inflace – dva rozdílné světy. *Euro: ekonomický týdeník*. Euronews, a.s. 2014, č. 6 (10. 2.), s. 52-53. ISSN 1212-3129.
27. Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů, § 4 odst. 1.
28. BACHANOVÁ, Veronika. *Regulace a deregulace v ČR v období 1990-2005*. Brno: Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky, 2006, **2006**(6). ISSN 1801-4496.
29. Opatření Českého statistického úřadu k zavedení Klasifikace individuální spotřeby podle účelu CZ-COICOP. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/opatreni_cesko
29. II. Metodická část CZ-COICOP. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2017-02-24]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/23208816/cz-coicop2.pdf/a9e3069e-c3a0-436c-9d91-c1c7916822bf?version=1.0>
30. Analýza domácností. *ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD* [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 2017-02-24]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20551799/170226-14.pdf/6232226f-f1c1-4d55-9101-26e04a3ab5fd?version=1.0>

7 Přílohy

Tabulka 4 Vývoj celkových hrubých a čistých příjmů v letech 1989 až 2015

Za rok	Celkové hrubé příjmy (Kč)	Čisté peněžní příjmy (Kč)	Naturální příjmy (Kč)	Celkové čisté příjmy (Kč)	Meziroční růst celkových čistých příjmů (%)
1989	26 796	23 500	576	24 076	0,00
1990	28 379	24 971	651	25 622	6,26
1991	33 664	29 586	911	30 497	18,48
1992	40 795	35 077	1 112	36 189	18,56
1993	47 937	40 914	1 370	42 284	16,64
1994	55 108	46 759	1 363	48 122	14,29
1995	65 215	54 934	1 459	56 393	17,48
1996	75 475	63 604	1 268	64 872	15,78
1997	82 804	70 043	1 175	71 218	10,12
1998	89 712	76 138	1 371	77 509	8,70
1999	94 588	80 771	1 238	82 009	6,09
2000	97 807	83 422	1 561	84 983	3,28
2001	105 776	90 167	1 669	91 836	8,09
2002	109 011	93 153	1 794	94 947	3,31
2003	114 760	98 102	1 618	99 720	5,31
2004	119 923	102 217	1 674	103 891	4,19
2005	125 386	103 991	1 547	105 538	1,74
2006	131 812	109 059	1 242	110 301	4,87
2007	140 823	118 027	2 922	120 948	8,22
2008	153 826	127 956	3 196	131 152	8,41
2009	164 105	139 733	3 392	143 124	9,20
2010	166 087	143 118	3 351	146 468	2,42
2011	167 429	144 597	4 967	149 564	1,03
2012	170 872	147 456	5 111	152 567	1,98
2013	172 802	149 737	5 225	154 962	1,55
2014	177 430	153 269	5 409	158 678	2,36
2015	183 536	157 623	5 422	163 045	2,84

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 5 Vývoj reálných čistých peněžních příjmů čes. domácností na osobu za rok v letech 1989 až 2015

Rok	Celkové čisté příjmy (Kč)	Meziroční růst celk. čist. příjmů (%)	Meziroční míra inflace (%)	Celková míra inflace k cenám r. 1989 (%)	Reálné celkové čisté příjmy k roku 1989 (Kč)	Meziroční růst reálných celk. čist. příjmů (%)	Celkový růst reálných čistých příjmů (%)	Basický poměr reálného čistého příjmu k roku 1989
1989	24 076	5,4	1,4	0,0	24 076	0,0	0,0	1,00
1990	25 622	6,3	9,7	9,7	23 356	-3,0	-3,0	0,97
1991	30 497	18,5	56,6	71,8	17 752	-24,0	-26,3	0,74
1992	36 189	18,6	11,1	90,9	18 961	6,8	-21,2	0,79
1993	42 284	16,6	20,8	130,6	18 340	-3,3	-23,8	0,76
1994	48 122	14,3	10	153,6	18 975	3,5	-21,2	0,79
1995	56 393	17,5	9,1	176,7	20 381	7,4	-15,3	0,85
1996	64 872	15,8	8,8	201,0	21 549	5,7	-10,5	0,90
1997	71 218	10,1	8,5	226,6	21 804	1,2	-9,4	0,91
1998	77 509	8,7	10,7	261,6	21 436	-1,7	-11,0	0,89
1999	82 009	6,1	2,1	269,2	22 214	3,6	-7,7	0,92
2000	84 983	3,3	3,9	283,6	22 156	-0,3	-8,0	0,92
2001	91 836	8,1	4,7	301,6	22 868	3,2	-5,0	0,95
2002	94 947	3,3	1,8	308,8	23 224	1,6	-3,5	0,96
2003	99 720	5,3	0,1	309,2	24 367	4,9	1,2	1,01
2004	103 891	4,2	2,8	320,7	24 695	1,3	2,6	1,03
2005	105 538	1,7	1,9	328,7	24 619	-0,3	2,3	1,02
2006	110 301	4,9	2,5	339,4	25 102	2,0	4,3	1,04
2007	120 948	8,2	2,8	351,7	26 776	6,7	11,2	1,11
2008	131 152	8,4	6,3	380,2	27 314	2,0	13,4	1,13
2009	143 124	9,2	1	385,0	29 512	8,0	22,6	1,23
2010	146 468	2,4	1,5	392,2	29 755	0,8	23,6	1,24
2011	149 564	1,0	1,9	401,6	29 818	0,2	23,8	1,24
2012	152 567	2,0	3,3	418,1	29 445	-1,3	22,3	1,22
2013	154 962	1,5	1,4	425,4	29 494	0,2	22,5	1,23
2014	158 678	2,4	0,4	427,5	30 081	2,0	24,9	1,25
2015	163 045	2,8	0,5	430,1	30 755	2,2	27,7	1,28

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 6 Porovnání celková míra inflace a nárůst čistých příjmů čes. domácností na osobu a rok za roky 1989-2015

nárůst celkem čisté příjmy (%) = $100 \cdot 163045 / 24076$	677,21
celkem míra inflace (%) viz přílohy, tabulka 5	430,1
podíl	1,5745

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 7 Čisté příjmy na osobu u domácností zaměstnanců a důchodců v letech 1989 až 2014

Rok	Čisté peněžní příjmy domácností zaměstnanců (Kč)	Čisté peněžní příjmy domácností důchodců (Kč)	Rozdíl mezi příjmy domácností zaměstnanců a důchodců (Kč)	Podíl příjmů domácností důchodců a zaměstnanců (%)	Meziroční změna podílu příjmů domácností důchodců a zaměstnanců (%)
1989	24 095	17 785	6 310	73,8	
1992	34 198	29 335	4 863	85,8	4,0 ($\bar{x}$ za 1989-92)
1996	65 100	52 837	12 263	81,2	-1,2 ($\bar{x}$ za 1992-96)
2002	96 961	82 464	14 497	85,0	0,6 ($\bar{x}$ za 1996-02)
2004	108 604	90 914	17 690	83,7	-0,6 ($\bar{x}$ za 2002-04)
2005	113 108	95 869	17 239	84,8	1,0
2006	122 702	105 011	17 690	85,6	0,8
2007	132 342	112 562	19 780	85,1	-0,5
2008	142 938	122 076	20 862	85,4	0,4
2009	148 159	127 362	20 797	86,0	0,6
2010	150 246	130 653	19 593	87,0	1,0
2011	154 103	135 991	18 112	88,2	1,3
2012	155 530	138 316	17 213	88,9	0,7
2013	161 089	139 200	21 890	86,4	-2,5
2014	166 405	142 814	23 591	85,8	-0,6
2015	168 432	146 487	21 945	87,0	1,1

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 8 Vývoj měsíčního nominálního a reálného starobního důchodu v letech 1990 až 2015

Rok	Nominální starobní důchod (Kč)	Celková míra inflace (%)	Reálný starobní důchod v cenách roku 1989 (Kč)	Meziroční růst (pokles) reálného starob. důchodu (%)
1990	1 639	1,4	1 639	-
1991	1 763	11,2	1 585	-1,9
1992	2 108	68,5	1 251	-21,1
1993	2 283	87,2	1 219	-2,5
1994	2 824	126,2	1 249	2,4
1995	3 388	148,8	1 362	9,1
1996	3 797	171,4	1 399	2,7
1997	4 610	195,3	1 561	11,6
1998	5 148	220,4	1 607	2,9
1999	5 576	254,7	1 572	-2,2
2000	5 910	262,1	1 632	3,8
2001	6 292	276,3	1 672	2,5
2002	6 808	294,0	1 728	3,3
2003	6 833	301,0	1 704	-1,4
2004	7 075	301,5	1 762	3,4
2005	7 270	312,7	1 762	0,0
2006	7 744	320,5	1 841	4,5
2007	8 187	331,0	1 899	3,1
2008	8 747	343,1	1 974	3,9
2009	9 638	371,0	2 046	3,7
2010	10 045	375,7	2 111	3,2
2011	10 138	382,9	2 099	-0,6
2012	10 567	392,1	2 148	2,3
2013	10 793	408,3	2 123	-1,1
2014	10 985	415,4	2 131	0,4
2015	11 090	417,5	2 143	0,6

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 9 Přehled čistých peněžních příjmů jednotlivých typů domácností v letech 2013 a 2014

Rok	Příjmy domácností na osobu za rok (tis. Kč)		
	Domácnosti zaměstnanců	Osoby OSVČ	Domácnosti důchodců
2014	174,3	150,8	154,0
2015	176,8	152,4	154,2
1. absolutní diference (tis. Kč)	2,5	1,6	0,2
2. absolutní diference (tis. Kč)	-4,1	0,7	-1

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 10 Složení hrubých peněžních příjmů u domácností s dětmi v r. 2013 (%)

Druhy příjmů	Rodiny s dětmi		Domácnosti celkem
	úplné	neúplné	
pracovní	84 %	64,6 %	81 %
sociální	8,5 %	15,4 %	9,9 %
ostatní	7,5 %	20 %	9,1 %

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 11 Vývoj míry inflace v ČR v letech 1989 - 2016

Rok	Meziroční míra inflace (%)	1. absolutní diference (viz vztah 3.7)	2. absolutní diference (viz vztah 3.8)	1. relativní diference (viz vztah 3.9)
1989	1,4			
1990	9,7	8,3		592,9
1991	56,6	46,9	38,6	483,5
1992	11,1	-45,5	-92,4	-80,4
1993	20,8	9,7	55,2	87,4
1994	10	-10,8	-20,5	-51,9
1995	9,1	-0,9	9,9	-9,0
1996	8,8	-0,3	0,6	-3,3
1997	8,5	-0,3	0,0	-3,4
1998	10,7	2,2	2,5	25,9
1999	2,1	-8,6	-10,8	-80,4
2000	3,9	1,8	10,4	85,7
2001	4,7	0,8	-1,0	20,5
2002	1,8	-2,9	-3,7	-61,7
2003	0,1	-1,7	1,2	-94,4
2004	2,8	2,7	4,4	2700,0
2005	1,9	-0,9	-3,6	-32,1
2006	2,5	0,6	1,5	31,6
2007	2,8	0,3	-0,3	12,0
2008	6,3	3,5	3,2	125,0
2009	1	-5,3	-8,8	-84,1
2010	1,5	0,5	5,8	50,0
2011	1,9	0,4	-0,1	26,7
2012	3,3	1,4	1,0	73,7
2013	1,4	-1,9	-3,3	-57,6
2014	0,4	-1,0	0,9	-71,4
2015	0,5	0,1	1,1	25,0
2016	0,7	0,2	0,1	40,0

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 12 Průměrný absolutní přírůstek míry inflace (%) a Průměrný koeficient růstu míry inflace v ČR v letech 2008 až 2016

Rok	Míra inflace v %	1. absolutní diference míry inflace (%)	Koeficienty růstu
2008	6,3		
2009	1	-5,3	0,16
2010	1,5	0,5	1,5
2011	1,9	0,4	1,27
2012	3,3	1,4	1,74
2013	1,4	-1,9	0,42
2014	0,4	-1	0,29
2015	0,3	-0,1	0,75
2016	0,7	0,4	2,33
Průměrný absolutní přírůstek (%)			-0,7
Průměrný koeficient růstu (%)			0,76
Predikce pro 2017:	$0,7 * 0,76 =$	0,532	
Predikce pro 2018:	$0,7 * 0,532 =$	0,40432	

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 13 Vybrané elementární charakteristiky míry inflace v ČR v letech 1989-1995

	Meziroční míra inflace (%)	1. absolutní diference (viz vztah 3.7)	2. absolutní diference (viz vztah 3.8)	1. relativní diference (viz vztah 3.9)
1989	1,4			
1990	9,7	8,3		592,9
1991	56,6	46,9	38,6	483,5
1992	11,1	-45,5	-92,4	-80,4
1993	20,8	9,7	55,2	87,4
1994	10	-10,8	-20,5	-51,9
1995	9,1	-0,9	9,9	-9,0
Průměr	17,0	1,3	-1,8	170,4

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 14 Vybrané elementární charakteristiky míry inflace v ČR v letech 1996-2008

	Meziroční míra inflace (%)	1. absolutní diference (viz vztah 3.7)	2. absolutní diference (viz vztah 3.8)	1. relativní diference (viz vztah 3.9)
1996	8,8	-0,3	0,6	-3,3
1997	8,5	-0,3	0,0	-3,4
1998	10,7	2,2	2,5	25,9
1999	2,1	-8,6	-10,8	-80,4
2000	3,9	1,8	10,4	85,7
2001	4,7	0,8	-1,0	20,5
2002	1,8	-2,9	-3,7	-61,7
2003	0,1	-1,7	1,2	-94,4
2004	2,8	2,7	4,4	2700,0
2005	1,9	-0,9	-3,6	-32,1
2006	2,5	0,6	1,5	31,6
2007	2,8	0,3	-0,3	12,0
2008	6,3	3,5	3,2	125,0
Průměr	4,4	-0,2	0,3	209,6

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 15 Vybrané elementární charakteristiky míry inflace v ČR v letech 2009-2016

	Meziroční míra inflace (%)	1. absolutní diference (viz vztah 3.7)	2. absolutní diference (viz vztah 3.8)	1. relativní diference (viz vztah 3.9)
2009	1	-5,3	-8,8	-84,1
2010	1,5	0,5	5,8	50,0
2011	1,9	0,4	-0,1	26,7
2012	3,3	1,4	1,0	73,7
2013	1,4	-1,9	-3,3	-57,6
2014	0,4	-1,0	0,9	-71,4
2015	0,3	-0,1	0,9	-25,0
2016	0,7	0,4	0,5	133,3
průměr	1,3	-0,7	-0,4	5,7

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 16 Vybrané elementární charakteristiky míry inflace v ČR v letech 1989-2016

Rok	Míra inflace v %	1. absolutní přírůstek míry inflace (viz vztah 3.7)	2. absolutní diferenciací míry inflace (viz vztah 3.8)	1. relativní diference (tempo přírůstku či úbytku) míry inflace v % (viz vztah 3.9)	řetězový index míry inflace (viz vztah 3.11)	bazický index míry inflace (viz vztah 3.12)
1989	1,4					
1990	9,7	8,3		592,9	6,9	6,9
1991	56,6	46,9	38,6	483,5	5,8	8,2
1992	11,1	-45,5	-92,4	-80,4	0,2	7,9
1993	20,8	9,7	55,2	87,4	1,9	14,9
1994	10,0	-10,8	-20,5	-51,9	0,5	7,1
1995	9,1	-0,9	9,9	-9,0	0,9	6,5
1996	8,8	-0,3	0,6	-3,3	1,0	6,3
1997	8,5	-0,3	0,0	-3,4	1,0	6,1
1998	10,7	2,2	2,5	25,9	1,3	7,6
1999	2,1	-8,6	-10,8	-80,4	0,2	1,5
2000	3,9	1,8	10,4	85,7	1,9	2,8
2001	4,7	0,8	-1	20,5	1,2	3,4
2002	1,8	-2,9	-3,7	-61,7	0,4	1,3
2003	0,1	-1,7	1,2	-94,4	0,1	0,1
2004	2,8	2,7	4,4	2700,0	28,0	2,0
2005	1,9	-0,9	-3,6	-32,1	0,7	1,4
2006	2,5	0,6	1,5	31,6	1,3	1,8
2007	2,8	0,3	-0,3	12,0	1,1	2,0
2008	6,3	3,5	3,2	125,0	2,3	4,5
2009	1,0	-5,3	-8,8	-84,1	0,2	0,7
2010	1,5	0,5	5,8	50,0	1,5	1,1
2011	1,9	0,4	-0,1	26,7	1,3	1,4
2012	3,3	1,4	1	73,7	1,7	2,4
2013	1,4	-1,9	-3,3	-57,6	0,4	1,0
2014	0,4	-1	0,9	-71,4	0,3	0,3
2015	0,3	-0,1	0,9	-25,0	0,8	0,2
2016	0,7	0,4	0,5	133,3	2,3	0,5

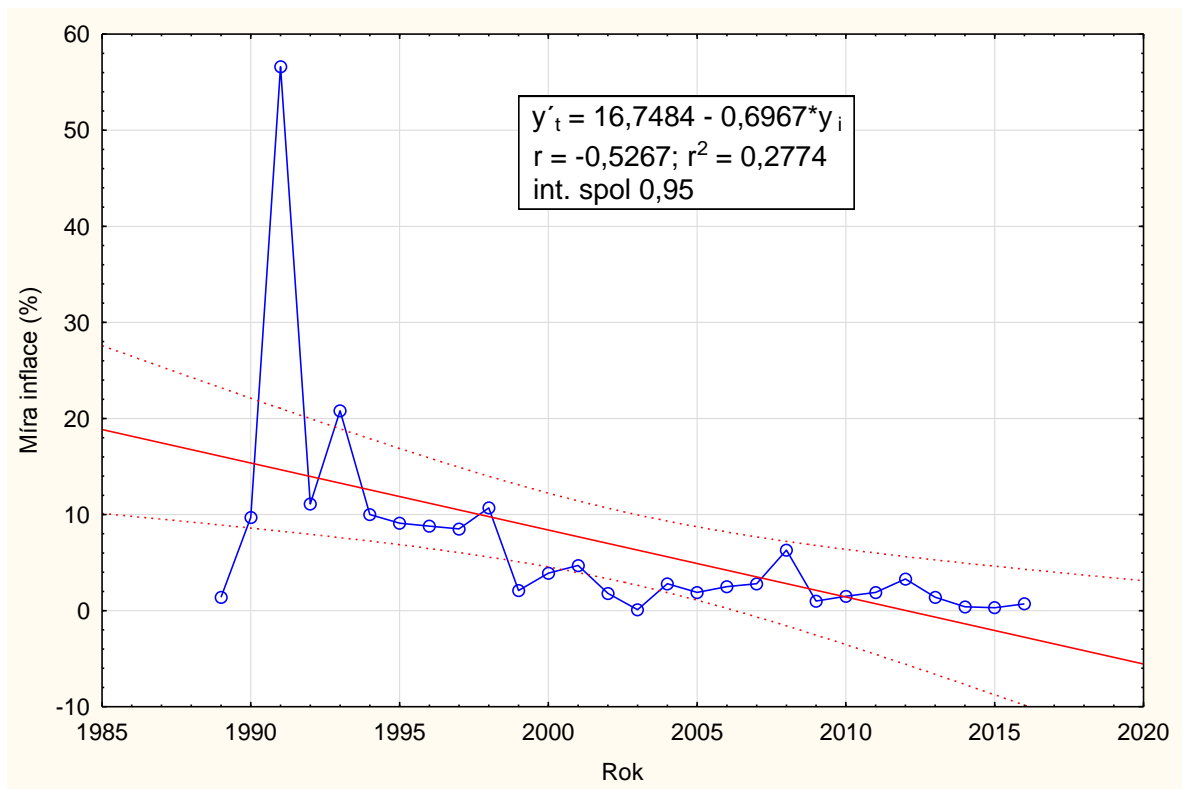
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 17 Vývoj míry inflace v ČR v letech 1989-2016

Rok	Meziroční míra inflace (%)	1. absolutní diference (viz vztah 3.7)	2. absolutní diference (viz vztah 3.8)	1. relativní diference (viz vztah 3.9)
1989	1,4			
1990	9,7	8,3		592,9
1991	56,6	46,9	38,6	483,5
1992	11,1	-45,5	-92,4	-80,4
1993	20,8	9,7	55,2	87,4
1994	10	-10,8	-20,5	-51,9
1995	9,1	-0,9	9,9	-9,0
1996	8,8	-0,3	0,6	-3,3
1997	8,5	-0,3	0,0	-3,4
1998	10,7	2,2	2,5	25,9
1999	2,1	-8,6	-10,8	-80,4
2000	3,9	1,8	10,4	85,7
2001	4,7	0,8	-1,0	20,5
2002	1,8	-2,9	-3,7	-61,7
2003	0,1	-1,7	1,2	-94,4
2004	2,8	2,7	4,4	2700,0
2005	1,9	-0,9	-3,6	-32,1
2006	2,5	0,6	1,5	31,6
2007	2,8	0,3	-0,3	12,0
2008	6,3	3,5	3,2	125,0
2009	1	-5,3	-8,8	-84,1
2010	1,5	0,5	5,8	50,0
2011	1,9	0,4	-0,1	26,7
2012	3,3	1,4	1,0	73,7
2013	1,4	-1,9	-3,3	-57,6
2014	0,4	-1,0	0,9	-71,4
2015	0,3	-0,1	0,9	-25,0
2016	0,7	0,4	0,5	133,3
Průměr	6,6	0,0	-0,3	140,5

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf 24 Roční míra inflace v ČR v letech 1989 až 2016

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 18 Vývoj míry inflace oblastí COICOP v letech 1991-1995

Oblast dle COICOP	Míra Inflace 1991	Míra Inflace 1992	1. absolutní diference míry inflace (viz vztah 3.7)	1. relativní diference (tempo přírůstku či úbytku) míry inflace v % (viz vztah 3.9)	Míra Inflace 1993	1. absolutní diference míry inflace (viz vztah 3.7)	1. relativní diference (tempo přírůstku či úbytku) míry inflace v % (viz vztah 3.9)
Potraviny a nápoje	45,7	8,7	-37	-80,96	18,2	9,5	109,20
Odivání	57,4	13,6	-43,8	-76,31	18,3	4,7	34,56
Bydlení	78,7	27,6	-51,1	-64,93	22,5	-5,1	-18,48
Zařízení a provoz domácností	83,9	6,1	-77,8	-92,73	15,2	9,1	149,18
Zdravotnictví	16,6	14,4	-2,2	-13,25	43,7	29,3	203,47
Doprava	52,4	9,5	-42,9	-81,87	22,3	12,8	134,74
Volný čas	50,7	9,6	-41,1	-81,07	22,9	13,3	138,54
Vzdělávání	50,4	11	-39,4	-78,17	22,3	11,3	102,73
Veřejné stravování a ubytování	57,8	9,1	-48,7	-84,26	27,6	18,5	203,30
Ostatní zboží a služby	53,4	7,8	-45,6	-85,39	27	19,2	246,15
Souhrn	56,6	11,2	-45,4	-80,21	20,8	9,6	85,71
Oblast dle COICOP	Míra Inflace 1994	1. absolutní diference míry inflace (viz vztah 3.7)	1. relativní diference (tempo přírůstku či úbytku) míry inflace v % (viz vztah 3.9)	Míra Inflace 1995	1. absolutní diference míry inflace (viz vztah 3.7)	1. relativní diference (tempo přírůstku či úbytku) míry inflace v % (viz vztah 3.9)	
Potraviny a nápoje	9,5	-8,7	-47,80	10,3	0,8	8,42	
Odivání	11,2	-7,1	-38,80	10,3	-0,9	-8,04	
Bydlení	13,9	-8,6	-38,22	10,1	-3,8	-27,34	
Zařízení a provoz domácností	7,1	-8,1	-53,29	5,5	-1,6	-22,54	
Zdravotnictví	28,8	-14,9	-34,10	2,9	-25,9	-89,93	
Doprava	8	-14,3	-64,13	6,2	-1,8	-22,50	
Volný čas	11,9	-11	-48,03	8,8	-3,1	-26,05	
Vzdělávání	19,3	-3	-13,45	18,7	-0,6	-3,11	
Veřejné stravování a ubytování	8,1	-19,5	-70,65	12	3,9	48,15	
Ostatní zboží a služby	7,2	-19,8	-73,33	8,1	0,9	12,50	
Souhrn	10	-10,8	-51,92	9,1	-0,9	-9,00	

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 19 Vývoj míry inflace oblastí COICOP v letech 1995-2016

COI COP	Úhm		Potraviny a nealkoholické nápoje		Alkoholické nápoje, tabák		Odivání a obuv		Bydlení, voda, energie, paliva		Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy		Zdraví	
	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990
1995	52,2	252,4	65,0	226,1	40,2	100,0	110,1	259,3	26,2	350,1	94,2	253,9	32,2	254,0
1996	56,8	274,6	70,2	244,2	44,1	109,7	121,5	286,1	29,4	392,9	98,4	265,2	36,2	285,6
1997	61,7	298,3	73,3	255,0	47,0	116,9	132,2	311,3	34,9	466,4	103,6	279,2	43,1	340,0
1998	68,3	330,2	76,6	266,5	51,4	127,9	140,5	330,9	45,7	610,7	109,9	296,2	49,1	387,4
1999	69,8	337,5	72,3	251,5	53,8	133,8	140,7	331,4	49,8	665,5	112,0	301,9	51,1	403,2
2000	72,4	350,1	73,0	253,9	56,1	139,6	137,9	324,8	54,0	721,6	112,6	303,5	52,5	414,2
2001	75,8	366,5	76,7	266,8	57,9	144,0	135,6	319,4	59,4	793,7	112,7	303,8	54,2	427,6
2002	77,2	373,3	75,2	261,6	59,0	146,8	132,1	311,1	63,0	841,8	112,6	303,5	56,7	447,3
2003	77,3	373,8	73,6	256,0	59,5	148,0	125,6	295,8	64,2	857,9	110,9	298,9	59,0	465,5
2004	79,4	383,9	76,1	264,7	61,3	152,5	120,4	283,6	66,4	887,3	108,6	292,7	60,8	479,7
2005	80,9	391,2	75,9	264,0	62,2	154,7	114,2	269,0	69,2	924,7	106,5	287,1	65,4	516,0
2006	83,0	401,3	76,6	266,5	62,8	156,2	107,3	252,7	73,5	982,2	105,1	283,3	68,5	540,4
2007	85,3	412,4	80,1	278,6	69,3	172,4	106,5	250,8	76,0	1 015,6	105,0	283,0	71,0	560,2
2008	90,7	438,6	86,6	301,2	76,1	189,3	105,4	248,2	83,8	1 119,8	105,4	284,1	93,4	736,9
2009	91,7	443,4	83,2	289,4	81,1	201,7	102,6	241,6	89,9	1 201,3	104,8	282,5	90,3	712,4
2010	93,0	449,7	84,4	293,6	84,8	210,9	100,0	235,5	91,5	1 222,7	104,3	281,1	95,0	749,5
2011	94,8	458,4	88,3	307,1	87,5	217,7	97,7	230,1	93,9	1 254,7	102,8	277,1	97,8	771,6
2012	97,9	473,4	94,5	328,7	89,7	223,1	94,8	223,3	98,7	1 318,9	101,6	273,8	106,9	843,4
2013	99,3	480,1	99,1	344,7	92,9	231,1	93,8	220,9	100,4	1 341,6	100,5	270,9	109,5	863,9
2014	99,7	482,1	101,1	351,7	95,5	237,6	96,8	228,0	99,0	1 322,9	99,9	269,3	107,6	848,9
2015	100,0	483,5	100,0	347,8	100,0	248,8	100,0	235,5	100,0	1 336,3	100,0	269,5	100,0	789,0
2016	100,7	486,9	99,1	344,7	104,4	259,7	101,8	239,8	100,6	1 344,3	99,8	269,0	102,6	809,5
Oddíl I COI COP	Doprava		Pošty a telekomunikace		Rekreace a kultura		Vzdělávání		Stravování a ubytování		Ostatní zboží a služby			
Rok	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990	bazicky 2015	bazicky 1990
1995	65,8	234,2	54,0	100,0	71,2	247,2	43,8	289,3	47,4	265,9	55,7	243,4		
1996	74,0	263,4	62,0	114,8	75,9	263,5	49,7	328,3	50,4	282,7	58,7	256,5		
1997	80,0	284,7	71,1	131,7	81,1	281,6	54,7	361,3	53,7	301,2	62,3	272,2		
1998	83,7	297,9	78,7	145,7	86,6	300,7	62,7	414,1	60,0	336,6	67,2	293,7		
1999	86,7	308,6	90,6	167,8	88,5	307,3	67,7	447,2	61,8	346,7	69,0	301,5		
2000	96,2	342,4	97,1	179,8	90,7	314,9	70,6	466,3	63,5	356,2	70,5	308,1		
2001	96,5	343,5	101,9	188,7	95,3	330,9	72,7	480,2	65,2	365,8	73,7	322,1		
2002	94,6	336,7	105,2	194,8	97,2	337,5	75,3	497,4	67,5	378,7	76,6	334,7		
2003	94,7	337,1	103,0	190,7	96,9	336,4	77,4	511,2	68,7	385,4	78,8	344,3		
2004	96,9	344,9	116,3	215,4	97,9	339,9	79,4	524,4	72,8	408,4	82,1	358,8		
2005	98,3	349,9	125,2	231,9	99,6	345,8	81,3	537,0	76,1	426,9	82,9	362,3		

2006	99,8	355,2	133,7	247,6	101,1	351,0	84,1	555,5	78,1	438,1	84,5	369,3
2007	100,2	356,6	133,7	247,6	101,1	351,0	86,1	568,7	80,3	450,5	86,2	376,7
2008	102,6	365,2	130,1	240,9	101,9	353,8	88,5	584,5	86,0	482,4	90,3	394,6
2009	96,6	343,8	124,1	229,8	101,0	350,7	90,9	600,4	87,9	493,1	92,0	402,0
2010	99,2	353,1	121,6	225,2	100,0	347,2	92,3	609,6	90,1	505,4	93,0	406,4
2011	101,9	362,7	120,4	223,0	98,1	340,6	94,4	623,5	91,5	513,3	93,9	410,3
2012	104,9	373,4	117,5	217,6	97,9	339,9	96,2	635,4	95,0	532,9	95,6	417,8
2013	104,2	370,9	107,0	198,1	98,2	340,9	97,5	644,0	97,0	544,1	97,1	424,3
2014	104,4	371,6	101,4	187,8	98,6	342,3	98,9	653,2	98,6	553,1	98,4	430,0
2015	100,0	355,9	100,0	185,2	100,0	347,2	100,0	660,5	100,0	561,0	100,0	437,0
2016	98,3	349,9	99,5	184,3	101,4	352,1	101,3	669,1	101,5	569,4	101,1	441,8

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 20 Analýza vývoje cen oblastí COICOP v letech 1991-2016

Oblast spotřeby dle COICOP	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	
Potraviný a nápoje	145,7	158,4	187,3	205,0	226,1	244,2	255,0	266,5	251,5	253,9	266,8	261,6	256,0	
míra infl.	45,7	8,7	18,2	9,5	10,3	8,0	4,4	4,5	-5,6	1,0	5,1	-2,0	-2,1	
d1 (viz vztah 3.7)		-37,0	9,5	-8,8	0,8	-2,3	-3,6	0,1	-10,1	6,6	4,1	-7,0	-0,2	
d1 (viz vztah 3.9)			46,5	-18,3	9,6	-3,1	-1,3	3,7	-10,2	16,7	-2,5	-11,1	6,9	
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-80,9	109,3	-48,2	8,9	-22,3	-44,8	1,9	-224,7	-117,2	423,5	-138,6	8,8	
Odivání	157,4	178,8	211,5	235,1	259,3	286,1	311,3	330,9	331,4	324,8	319,4	311,1	295,8	
míra infl.	57,4	13,6	18,3	11,2	10,3	10,4	8,8	6,3	0,1	-2,0	-1,7	-2,6	-4,9	
d1		-43,8	4,7	-7,1	-0,9	0,1	-1,5	-2,5	-6,1	-2,1	0,3	-0,9	-2,3	
d1			48,5	-11,8	6,3	0,9	-1,6	-1,0	-3,6	4,0	2,5	-1,2	-1,4	
tempo růstu/ poklesu		-76,3	34,5	-39,0	-7,8	0,6	-14,9	-28,7	-97,7	-1	498,0	-16,2	54,8	90,6
Bydlení	178,7	228,0	279,3	318,0	350,1	392,9	466,4	610,7	665,5	721,6	793,7	841,8	857,9	
míra infl.	78,7	27,6	22,5	13,9	10,1	12,2	18,7	30,9	9,0	8,4	10,0	6,1	1,9	
d1 (viz vztah 3.7)		-51,1	-5,1	-8,6	-3,8	2,1	6,5	12,2	-22,0	-0,5	1,6	-3,9	-4,2	
d1 (viz vztah 3.9)			46,0	-3,6	4,9	5,9	4,4	5,7	-34,2	21,4	2,1	-5,5	-0,2	
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-64,9	-18,4	-38,4	-27,1	21,0	53,2	65,4	-71,0	-6,0	18,6	-39,4	-68,6	
Zařízení a provoz domácností	183,9	195,1	224,7	240,7	253,9	265,2	279,2	296,2	301,9	303,5	303,8	303,5	298,9	
míra infl.	83,9	6,1	15,2	7,1	5,5	4,5	5,3	6,1	1,9	0,5	0,1	-0,1	-1,5	
d1 (viz vztah 3.7)		-77,8	9,1	-8,1	-1,6	-1,0	0,8	0,8	-4,2	-1,4	-0,4	-0,2	-1,4	
d1 (viz vztah 3.9)			86,9	-17,1	6,4	0,6	1,9	0,0	-5,0	2,8	0,9	0,3	-1,2	
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-92,7	149,1	-53,1	-23,0	-18,7	18,5	15,1	-68,6	-72,0	-83,4	-199,9	1601,5	
Doprava	152,4	166,9	204,2	220,5	234,2	263,4	284,7	297,9	308,6	342,4	343,5	336,7	337,1	
míra infl.	52,4	9,5	22,3	8,0	6,2	12,5	8,1	4,6	3,6	11,0	0,3	-2,0	0,1	
d1 (viz vztah 3.7)		-42,9	12,8	-14,4	-1,8	6,2	-4,4	-3,5	-1,0	7,4	-10,6	-2,3	2,1	
d1 (viz vztah 3.9)			55,7	-27,2	12,6	8,0	-10,6	0,9	2,4	8,4	-18,0	8,4	4,4	
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-81,8	134,9	-64,3	-22,2	100,6	-34,9	-43,0	-22,5	205,7	-97,2	-731,4	-105,4	
Volný čas	150,7	165,2	203,0	227,2	247,2	263,5	281,6	300,7	307,3	314,9	330,9	337,5	336,4	
míra infl.	50,7	9,6	22,9	11,9	8,8	6,6	6,9	6,8	2,2	2,5	5,1	2,0	-0,3	
d1 (viz vztah 3.7)		-41,1	13,3	-11,0	-3,1	-2,2	0,2	-0,1	-4,6	0,3	2,6	-3,1	-2,3	
d1 (viz vztah 3.9)			54,3	-24,2	7,8	0,9	2,5	-0,3	-4,5	4,9	2,3	-5,7	0,8	
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-81,0	137,8	-47,9	-26,2	-25,0	3,8	-1,0	-67,6	13,3	104,0	-60,7	-115,5	
Zdravotnictví	116,6	133,4	191,7	246,9	254,0	285,6	340,0	387,4	403,2	414,2	427,6	447,3	465,5	
míra infl.	16,6	14,4	43,7	28,8	2,9	12,4	19,1	13,9	4,1	2,7	3,2	4,6	4,1	
d1 (viz vztah 3.7)		-2,2	29,3	-14,9	-25,9	9,5	6,6	-5,1	-9,8	-1,3	0,5	1,4	-0,6	
d1 (viz vztah 3.9)			31,5	-44,2	-11,0	35,4	-2,9	-11,8	-4,7	8,5	1,8	0,9	-1,9	
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-13,3	203,5	-34,1	-89,9	328,4	53,4	-27,0	-70,7	-32,7	18,2	42,4	-12,1	
Vzdělávání	150,4	167,0	204,3	243,7	289,3	328,3	361,3	414,1	447,2	466,3	480,2	497,4	511,2	
míra infl.	50,4	11,0	22,3	19,3	18,7	13,5	10,1	14,6	8,0	4,3	3,0	3,6	2,8	
d1 (viz vztah 3.7)		-39,4	11,3	-3,0	-0,6	-5,2	-3,4	4,6	-6,7	-3,7	-1,3	0,6	-0,8	
d1 (viz vztah 3.9)			50,7	-14,3	2,5	-4,7	1,8	8,0	-11,2	3,0	2,4	1,9	-1,4	

tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-78,1	102,4	-13,7	-3,0	-28,0	-25,3	45,4	-45,5	-46,3	-30,6	20,2	-22,0
Veřejné stravování a ubytování	157,8	172,2	219,7	237,4	265,9	282,7	301,2	336,6	346,7	356,2	365,8	378,7	385,4
míra infl.	57,8	9,1	27,6	8,1	12,0	6,3	6,5	11,7	3,0	2,8	2,7	3,5	1,8
d1 (viz vztah 3.7)		-48,7	18,5	-19,5	3,9	-5,7	0,2	5,2	-8,7	-0,2	-0,1	0,9	-1,7
d1 (viz vztah 3.9)			67,1	-38,0	23,5	-9,6	5,9	5,0	-13,9	8,5	0,2	0,9	-2,6
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-84,2	202,3	-70,8	49,0	-47,3	3,5	79,2	-74,4	-8,3	-2,7	31,8	-49,6
Ostatní zboží a služby	153,4	165,4	210,0	225,2	243,4	256,5	272,2	293,7	301,5	308,1	322,1	334,7	344,3
míra infl.	53,4	7,8	27,0	7,2	8,1	5,4	6,1	7,9	2,7	2,2	4,5	3,9	2,9
d1 (viz vztah 3.7)		-45,6	19,1	-19,7	0,8	-2,7	0,7	1,7	-5,2	-0,5	2,4	-0,6	-1,1
d1 (viz vztah 3.9)			64,7	-38,9	20,6	-3,5	3,4	1,0	-6,9	4,7	2,9	-3,0	-0,5
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-85,4	244,7	-73,2	11,7	-33,4	13,9	28,2	-65,9	-18,8	108,8	-13,3	-27,0
Souhrn	156,6	174,1	210,3	231,4	252,4	274,6	298,3	330,2	337,5	350,1	366,5	373,3	373,8
míra infl.	56,6	11,2	20,8	10,0	9,1	8,8	8,6	10,7	2,2	3,7	4,7	1,8	0,1
d1 (viz vztah 3.7)		-45,4	9,6	-10,8	-1,0	-0,3	-0,2	2,1	-8,5	1,5	1,0	-2,8	-1,7
d1 (viz vztah 3.9)			55,0	-20,4	9,8	0,7	0,1	2,3	-10,6	10,0	-0,6	-3,8	1,1
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)		-80,3	86,1	-51,7	-9,5	-2,9	-2,1	24,0	-79,5	69,6	26,1	-60,7	-93,0

Oblast spotřeby dle COICOP	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Potravin y a nápoje	264,7	264,0	266,5	278,6	301,2	289,4	293,6	307,1	328,7	344,7	351,7	347,8	344,7
míra infl.	3,4	-0,3	0,9	4,6	8,1	-3,9	1,4	4,6	7,0	4,9	2,0	-1,1	-0,9
d1 (viz vztah 3.7)	5,5	-3,7	1,2	3,6	3,5	-12,0	5,4	3,2	2,4	-2,2	-2,8	-3,1	0,2
d1 (viz vztah 3.9)	5,7	-9,2	4,8	2,5	-0,1	-15,6	17,4	-2,2	-0,8	-4,6	-0,7	-0,3	3,3
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	-259,6	-107,7	450,9	395,4	77,6	-148,4	-136,7	220,4	52,0	-30,7	-58,5	-153,9	-17,3
Odivání	283,6	269,0	252,7	250,8	248,2	241,6	235,5	230,1	223,3	220,9	228,0	235,5	239,8
míra infl.	-4,1	-5,1	-6,0	-0,7	-1,0	-2,7	-2,5	-2,3	-3,0	-1,1	3,2	3,3	1,8
d1	0,8	-1,0	-0,9	5,3	-0,3	-1,6	0,1	0,2	-0,7	1,9	4,3	0,1	-1,5
d1	3,1	-1,8	0,1	6,2	-5,6	-1,3	1,7	0,1	-0,9	2,6	2,3	-4,1	-1,6
tempo růstu/ poklesu	-15,9	24,4	17,3	-87,7	38,5	157,2	-4,6	-9,2	29,1	-64,5	-403,2	3,4	-45,5
Bydlení	887,3	924,7	982,2	1 015,6	1 119,8	1 201,3	1 222,7	1 254,7	1 318,9	1 341,6	1 322,9	1 336,3	1 344,3
míra infl.	3,4	4,2	6,2	3,4	10,3	7,3	1,8	2,6	5,1	1,7	-1,4	1,0	0,6
d1 (viz vztah 3.7)	1,5	0,8	2,0	-2,8	6,9	-3,0	-5,5	0,8	2,5	-3,4	-3,1	2,4	-0,4
d1 (viz vztah 3.9)	5,7	-0,7	1,2	-4,8	9,7	-9,8	-2,5	6,3	1,6	-5,9	0,3	5,5	-2,8
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	79,9	23,1	47,4	-45,3	201,7	-29,1	-75,6	47,4	94,9	-66,3	-181,0	-172,4	-40,6
Zařízení a provoz domácností	292,7	287,1	283,3	283,0	284,1	282,5	281,1	277,1	273,8	270,9	269,3	269,5	269,0
míra infl.	-2,1	-1,9	-1,3	-0,1	0,4	-0,6	-0,5	-1,4	-1,2	-1,1	-0,6	0,1	-0,2
d1 (viz vztah 3.7)	-0,6	0,1	0,6	1,2	0,5	-1,0	0,1	-1,0	0,3	0,1	0,5	0,7	-0,3
d1 (viz vztah 3.9)	0,9	0,7	0,5	0,6	-0,7	-1,4	1,0	-1,1	1,2	-0,2	0,4	0,2	-1,0
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	37,4	-6,8	-32,0	-92,8	-500,4	-249,4	-16,2	201,4	-18,8	-7,3	-44,9	-116,8	-299,8
Doprava	344,9	349,9	355,2	356,6	365,2	343,8	353,1	362,7	373,4	370,9	371,6	355,9	349,9
míra infl.	2,3	1,4	1,5	0,4	2,4	-5,8	2,7	2,7	2,9	-0,7	0,2	-4,2	-1,7
d1 (viz vztah 3.7)	2,2	-0,9	0,1	-1,1	2,0	-8,2	8,5	0,0	0,2	-3,6	0,9	-4,4	2,5
d1 (viz vztah 3.9)	0,1	-3,1	1,0	-1,2	3,1	-10,2	16,8	-8,5	0,2	-3,8	4,5	-5,3	6,9
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	2 097,7	-37,8	5,6	-73,7	497,6	-344,2	-146,0	1,1	8,2	-122,7	-128,8	-2 295,8	-59,7
Volný čas	339,9	345,8	351,0	351,0	353,8	350,7	347,2	340,6	339,9	340,9	342,3	347,2	352,1
míra infl.	1,0	1,7	1,5	0,0	0,8	-0,9	-1,0	-1,9	-0,2	0,3	0,4	1,4	1,4
d1 (viz vztah 3.7)	1,3	0,7	-0,2	-1,5	0,8	-1,7	-0,1	-0,9	1,7	0,5	0,1	1,0	0,0
d1 (viz vztah 3.9)	3,6	-0,6	-0,9	-1,3	2,3	-2,5	1,6	-0,8	2,6	-1,2	-0,4	0,9	-1,0
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	-434,4	68,3	-13,3	100,0	0,0	-211,6	12,1	91,9	-89,3	-250,3	32,9	248,6	-1,4
Zdravotnictví	479,7	516,0	540,4	560,2	736,9	712,4	749,5	771,6	843,4	863,9	848,9	789,0	809,5
míra infl.	3,1	7,6	4,7	3,6	31,5	-3,3	5,2	2,9	9,3	2,4	-1,7	-7,1	2,6
d1 (viz vztah 3.7)	-1,0	4,5	-2,8	-1,1	27,9	-34,9	8,5	-2,3	6,4	-6,9	-4,2	-5,3	9,7
d1 (viz vztah 3.9)	-0,4	5,5	-7,3	1,7	29,0	-62,8	43,4	-10,8	8,6	-13,2	2,7	-1,2	80,5
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	-24,8	148,0	-37,3	-23,0	0,0	-110,5	-256,8	-43,4	215,7	-73,9	-171,3	307,1	-136,8
Vzdělávání	524,4	537,0	555,5	568,7	584,5	600,4	609,6	623,5	635,4	644,0	653,2	660,5	669,1
míra infl.	2,6	2,4	3,4	2,4	2,8	2,7	1,5	2,3	1,9	1,4	1,4	1,1	1,3
d1 (viz vztah 3.7)	-0,2	-0,2	1,1	-1,1	0,4	-0,1	-1,2	0,7	-0,4	-0,6	0,1	-0,3	0,2
d1 (viz vztah 3.9)	0,6	0,0	1,2	-2,1	1,5	-0,5	-1,1	1,9	-1,1	-0,2	0,6	-0,4	0,5
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	-7,3	-7,4	43,9	-30,9	0,0	-2,7	-43,2	47,7	-16,2	-29,1	6,3	-22,5	16,9

Veřejné stravování a ubytování	408,4	426,9	438,1	450,5	482,4	493,1	505,4	513,3	532,9	544,1	553,1	561,0	569,4
míra infl.	6,0	4,5	2,6	2,8	7,1	2,2	2,5	1,6	3,8	2,1	1,6	1,4	1,5
d1 (viz vztah 3.7)	4,2	-1,4	-1,9	0,2	4,3	-4,9	0,3	-0,9	2,3	-1,7	-0,5	-0,2	0,1
d1 (viz vztah 3.9)	5,9	-5,6	-0,5	2,1	4,1	-9,2	5,2	-1,2	3,2	-4,0	1,3	0,2	0,3
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	235,7	-24,0	-42,0	7,2	0,0	-68,9	13,3	-37,9	146,2	-45,0	-21,6	-13,9	5,6
Ostatní zboží a služby	358,8	362,3	369,3	376,7	394,6	402,0	406,4	410,3	417,8	424,3	430,0	437,0	441,8
míra infl.	4,2	1,0	1,9	2,0	4,8	1,9	1,1	1,0	1,8	1,6	1,3	1,6	1,1
d1 (viz vztah 3.7)	1,3	-3,2	1,0	0,1	2,7	-2,9	-0,8	-0,1	0,8	-0,2	-0,2	0,3	-0,5
d1 (viz vztah 3.9)	2,4	-4,5	4,2	-0,9	2,7	-5,6	2,1	0,7	1,0	-1,1	0,0	0,5	-0,8
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	45,8	-76,7	98,1	4,2	0,0	-60,4	-42,3	-11,0	87,1	-13,3	-14,7	21,5	-32,4
Souhrn	383,9	391,2	401,3	412,4	438,6	443,4	449,7	458,4	473,4	480,1	482,1	483,5	486,9
míra infl.	2,7	1,9	2,6	2,8	6,3	1,1	1,4	1,9	3,3	1,4	0,4	0,3	0,7
d1 (viz vztah 3.7)	2,6	-0,8	0,7	0,2	3,6	-5,2	0,3	0,5	1,3	-1,8	-1,0	-0,1	0,4
d1 (viz vztah 3.9)	4,3	-3,4	1,5	-0,5	3,4	-8,8	5,5	0,2	0,8	-3,2	0,8	0,9	0,5
tempo růstu/ poklesu (viz vztah 3.9)	1997,3	-30,5	37,4	6,8	0,0	-82,6	28,6	36,5	69,0	-56,3	-71,8	-25,3	132,6

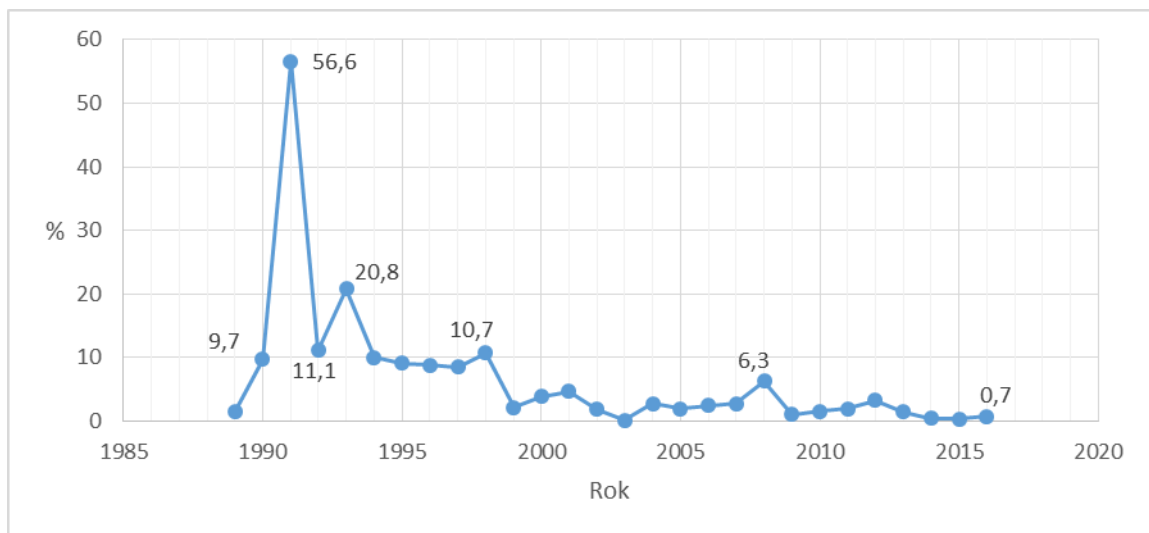
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 21 Vývoj míry inflace v ČR v letech 1989-2016 (%)

Rok	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02
Míra inflace	1,4	9,7	57	11	21	10,0	9,1	8,8	8,5	11	2,1	3,9	4,7	1,8
Rok	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Míra inflace	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4	0,3	0,7

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf 25 Průběh míry inflace v ČR v letech 1989-2015 (%)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování